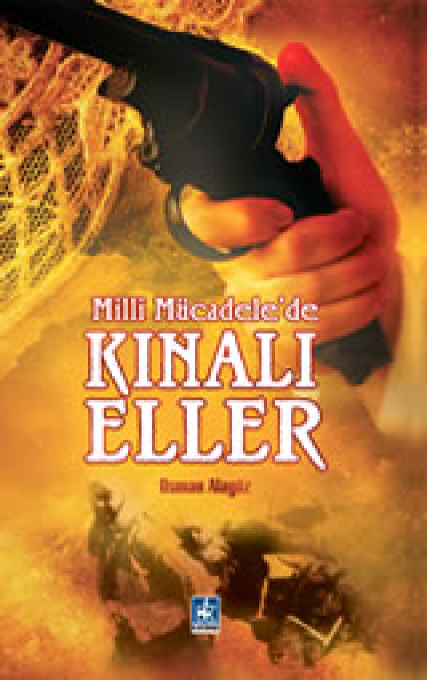

Milli Mücadele'de
KINALI
ELLER

Millî Mücadele'de
KINALI ELLER

Osman ALAGÖZ

Millî Mücadele'de
KINALI ELLER

Osman ALAGÖZ

Millî Mücadele'de KINALI ELLER

Editör
Salih GÜLEN

Kapak
Engin ÇİFTÇİ

Mizanpaj
Hasan AYDIN

Fotoğraflar
Millî Mücadele'de ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Kadınlarımız
(Millî Savunma Bakanlığı. Ankara 1998) isimli kitaptan alınmıştır.

ISBN
975-8775-76-6

Yayın Numarası
160

Basım Yeri ve Yılı
Umut Matbaacılık
Tel: (0212) 637 09 37
Şubat 2006

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Alayköşkü Cad. No: 12 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 519 39 33 Faks: (0212) 519 39 01

Kaynak Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.kaynakyayinlari.com.tr

İÇİNDEKİLER

Fatih ruhlu bir nesil yetiştiren annelere…

NENE HATUN

İŞ BAŞA DÜŞTÜĞÜ ZAMAN

1877'nin Kasımıydı.

Erzurum dağlarını beyaz bir kefen gibi bürümüştü karlar. Kışın soğukluğuna inat, Osmanlı-Rus Savaşı bütün yakıcılığıyla ve yürekleri dağlayan acısıyla devam ediyordu.

Eli silah tutan Erzurumlu, bir taraftan cephede düşmanla mücadele ediyor bir taraftan da soğuğa karşı direnmeye çalışıyordu.

Kadınlar, cepheye gönderdikleri yiğitleri için dualar ediyordu.

Duanın ruhu okşayan ikliminde ölüm, sonsuzluğa kanat çırpmak demekti o yiğitler için.

Cepheye gönderdiği yiğidi için, titreyen kalbinin hassasiyetiyle ümide adanmış dualar eden yeni bir gelin de vardı. Daha yirmisindeydi, adı Nene Hatun. Hayata dair ümitleri vardı. Huzurun gölgesinde en has sevgilerle bir gelecek hayal ediyordu, ama şimdi savaşın soğukluğu düşmüştü titreyen kalbine ve hayallerinin üstüne.

Üç gün önce cepheden yaralı olarak getirilen ağabeyini kaybetmişti Nene gelin.

Göğsünden aldığı yarayla aşırı kan kaybeden ağabeyi Hasan, önden gidenlerin kervanına katılmış, dinin ve milletin selameti için gözünü kırpmadan ölüme koşanların saflarında o da yerini almıştı.

Ağabeyinin yaralarını tedavi etmek ve bakımını görmek için başından hiç ayrılmamıştı. Ara ara gözlerini, yatağının başucunda

dinlendirse de ağabeyinin en ufak bir iniltisinde hemen kendine geliyordu. Onun ihtiyaçlarını gördükten sonra, bazen elindeki tespihi "Ya Şafi, Ya Şafi." diye çekiyor; bazen de annesinin, düğününde çeyizine hediye olarak koyduğu el yazması Kur'an'ı alıp okuyordu. Her Kur'an okuyuşundan sonra ellerini açıp, uzun uzun dua ediyordu.

Ev, Hasan'ın acılarla gelen varlığından sonra geride acılar bırakarak gidişiyle yeni bir hüzne gömülmüştü. Bir tarafta şehit olan ağabeyinin acısını, bir tarafta cephede savaşan kocasına duyduğu kaygıyla karışık özlemini ve bir tarafta da vatanının sevdasını duya duya, dualar ediyordu.

Yeryüzü cennetiydi yaşadığı topraklar. Ve bu topraklara göz diken düşmanların def edilmesi için yalvarıyordu. Haysiyetini ve asaletini kaybetmiş bir şekilde zelil olarak yaşamak istemiyordu. Vatanının, düşmanın kirli çizmeleriyle çiğnenmesine gönlü razı değildi.

Şehrin sokaklarında sarhoş naraları değil, bülbül edalı çocukların sesleri duyulmalıydı.

Şehir suskunluğa bürünmemeliydi.

Böyle yaşamanın ne manası vardı! Varsın kocası ve onun gibi binlercesi feda olsun; ama şehrin semalarından hiç eksik olmasın ezanlar. Kur'an baş tacı olmaya devam etsin sonsuza kadar.

Kirpiklerinden ılık ılık gözyaşları süzülmeye başladı. Yalvarışları daha da artmıştı. Kesik kesik ettiği dualara, hıçkırıkları da eşlik ediyordu. Gözyaşlarını, omuzlarına doğru yayılan yazmasının kenarıyla sildi. Akan her bir gözyaşı damlasıyla içinin yıkandığını, sıkıntılarının hafiflediğini hissediyordu. Gökler ötesi âlemlerden, demet demet dönsün diye açtığı ellerini yavaşça yüzüne sürdü. Üşüyen ellerinin serinliği yeni bir huzuru yayıverdi yüzüne ve yüreğine.

Yorgun düşen göz kapakları bir kere daha kapandı.

Gece, kararabildiği kadar kararmıştı. Yıldızlar yalnızlık nöbetindeydi. Ay, yeni bir doğuşun öncesindeydi. Terk etmişti geceyi. Ve yürekler, Rahman'a dayanmışlığın verdiği huzurla direniyordu geceye ve nice yıldız bakışlı yiğitleri söndüren savaşa.

Üç aylık bebeğinin ağlamalarıyla uyandı. Yavrusunu emzirip tekrar beşiğine yatırdı. Onun ağlamaları, yer yer babasının tebessümünü andıran gülümsemeleri de olmasa, kendisini esir eden düşüncelerden kurtulamayacaktı.

Dışarıdan rüzgârın ürperten uğultusu geliyordu. Kapı ve pencere aralıklarından içeri giren rüzgâr, odayı bir hayli soğutmuştu.

Sabah namazı için hazırlık yapmak istedi. Sobanın üstündeki güğüme baktı. İçinde su vardı, ama sobanın erken sönmesiyle soğumuştu.

Hem oda ısınır, hem de sıcak suyla abdest alırım düşüncesiyle sobayı yaktı.

Mahallenin imamı Hafız Mehmet Efendi, her zamanki vakitten biraz daha erken okumaya başlamıştı sabah ezanını.

Onun okuduğu her ezan derinden etkilerdi kendisini. Bazen onu dinlerken, diğer çocuklarla beraber Kur'an okumayı öğrendiği günleri hatırlardı. O çocukluk günlerinde öğrendikleri, mermere kazınmışçasına hiç çıkmıyordu aklından. Hele Peygamberimizin önünde savaşan Nesibe Hatun'u anlatışı yok muydu, gözleri dolardı. Erkeklerin yanında, ölümü hiçe sayarcasına kılıç sallayışını, Peygambere gelen saldırılara karşı vücudunu siper edişini dinlerken kendini savaş meydanında hayal ederdi. Cesaret ve sadakat abidesi bu kadın, bir idealdi kendisi için.

Eskiden, yüzünden tebessümün hiç eksik olmadığı Hafız Mehmet Efendi, şimdilerde biraz çökmüştü. Bakışlarında eski dirilik yoktu. Alnındaki kırışıklıklar daha da belirginleşmiş, sakalındaki akların sayısı artmıştı. Savaş, belli ki onun da yüreğini

dağlamıştı. Yetim kalan çocuklar, dul kadınlar, teselliye ihtiyacı olan halk. Hepsinin mesuliyetini hissediyordu.

Sabah ezanını okurken sesinde bir gariplik vardı. Daha içten, daha yanık okuyordu; fakat her zamanki makamda değildi. Biraz da hızlı okuyor gibiydi.

Ezan bitiminde onun yüreklere bir kor parçası gibi düşen sözleri duyuldu: "Düşman askeri Aziziye Tabyası'nı ele geçirdi. Dinini ve milletini seven, namazdan sonra caminin önünde toplansın." Bu sözü duyduğu anda neye uğradığına şaşırmıştı Nene Hatun. Sözlerin gerisini duymadı bile. Bir ateş düşmüştü yüreğine. Ağabeyi Hasan'ın şahadetinin üzerine bir de Aziziye Tabyası'nın işgali.

Alnında sıkıntının çizdiği izler belirdi. Kalp atışları hızlandı. Bu bir çağrıydı. Asırlar sonra Nesibe olmanın çağrısıydı kendisi için. Kocasının cephede yaptığını şimdi kendi yapacaktı. Bir hilali andıran siyah kaşları çatık bir hâl aldı. İçindeki kasvet, dışına yansıyordu.

Ezan sonrasında hemen sabah namazına durdu. Genelde biraz beklerdi. Bu sefer bekleyemedi. Bekleyemezdi.

Çocukluğundan beri dinlediği kadın kahramanların hikâyesini yaşaması için bir fırsat geçmişti eline. Ölürse şehit olacaktı. Üç aylık bebeği geldi aklına. Takılıp kalmadı düşünceleri. Gidecekti. Ne pahasına olursa olsun gidecekti.

Yapılan ilan aklından hiç çıkmıyordu. Yolları zihninde aşıyordu. Kan damlıyordu hayallerine. Cennet yamaçlarının gül kırmızısı süslüyordu sonsuzluğa dayanan duygularını. Düşman askerlerinin, nefretini artıran hayalleriyle boğuşuyordu.

Namaz biter bitmez, duasını da yolda yaparım diyerek telaşla seccadesinden kalktı. Beşikteki yavrusunu kucağına aldı. Onu uyandırmaya çalıştı. Yarı uykulu yarı uyanık olan yavrusuna süt verdi. Sonra da: "Seni bana Allah verdi, ben de şimdi seni O'na emanet ediyorum cennet kokulum." diyerek yavaşça beşiğine

koydu. Alnından, titrek dudaklarıyla yavaşça öpüp üstünü iyice örttü.

Odunluğa doğru yürüdü.

Nice taze umutlarla geldiği bu evde, hayatı acılar içinde olgunlaşarak tanıyordu. Özlemler, sevgiler, umutlar bir tarafa itiliyordu şimdi. Herkes vazifesinin şuurunda olmalıydı. Yapılması gereken fedakârlıklar vardı.

Kerpiç duvarda asılı olan baltayı eline alıp camiye doğru yürüdü.

Eli silah tutan erkekler cephede savaşıyordu. Şimdi Aziziye Tabyası'nı kurtarma işi de kadınlara ve uzun soluklu savaşa gidemeyen ihtiyarlara kalmıştı. İş başa düşünce, kadın ihtiyar fark etmiyordu. Hassasiyetini kaybetmemiş gönüller, vazife şuuruyla yeni bir destan yazmaya hazırlanıyordu.

Minarelerden yapılan savaşa davet çağrısını duyan Erzurumlu, sokaklara dökülmüştü. Kadınıyla ihtiyarıyla bütün şehir, Aziziye Tabyası'na doğru koşuyordu. Halk, ellerine geçirdikleri balta, tırpan, satır ve sopalarla düşmanla çarpışmak için heyecan ve öfkeyle ilerliyordu.

Düşman askerlerinin bir kısmı, beklenmeyen bir gece baskınıyla Aziziye Tabyası'nı ele geçirip, oradaki askerleri de şehit etmişlerdi. Arkadan gelen diğer düşman askerleri de hiçbir zorlukla karşılaşmadan tabyaya yerleşmişlerdi.

Aziziye Tabyası'ndan yaralı olarak kaçıp kurtulmayı başaran bir Türk askeri, kan ter içinde gelip tabyanın işgal edildiğini haber vermişti.

Şafak vaktiydi, fakat ufukta güneşin kızıllığı yoktu. Bir tülü andıran hafif sisli dumanlı bir hava vardı. Yollar iki gün öncesinde yağan karla kaplanmıştı. Kar soğuğu üşütmüyordu yürekleri. Her yürekte tutuşan bir ateş vardı. Ve gerilmiş bir yay gibiydi insanlar. "Allah Allah !" nidalarıyla Aziziye Tabyası'na doğru koşuyorlardı.

Hafız Mehmet Efendinin etrafında toplanan insanlar da bir grup hâlinde koşuyordu. Daha yirmisinde yeni bir gelin olan Nene Hatun da elinde baltasıyla ön sıralardaydı. Onun böylesine koşmasını görenler daha bir gayrete geliyordu.

Savaşın ne olduğunu, cepheye uğurladığı erkeğinden öğrenmişti ve şehitliğin yüceliğini ağabeyinin bakışlarında hissetmişti.

Dünyanın faniliğini, yalnız ve yalnız, Allah'a dayanıp O'na güvenmenin ne olduğunu da üç aylık bebeğini beşiğinde bırakıp cepheye koşmasıyla kendisi gösteriyordu.

Gün fedakârlık günüydü.

Gün Hazreti Hamzaların, Sümeyraların, Nesibelerin kervanına katılma günüydü. Gün, kaybedilen kol ve bacaklara inat, Hazreti Cafer gibi gökler ötesi âlemlere kanatlanıp uçma günüydü.

Tabyaya yerleşmiş olan düşman askerleri, gelen halkı güvendikleri silahlarıyla durdurmaya çalışıyordu. Birden silahlar patlamaya başladı. Önden koşanların bir kısmı düşmanın yaylım ateşiyle oracıkta şehit olmuştu. Halk ise şehitlerin yanlarından geçerek bir sel gibi akıyordu tabyaya.

Düşman neye uğradığını bilememişti. Göğüs göğüse bir mücadele başladı.

Düşmanın gelişmiş silahlarına balta, tırpan, et satırları ve sopalarla karşılık veriyordu halk. Ölümü hiçe sayan, şehitliği şeref bilen insanlar, düşmanı yurtlarından çıkarmaya kararlıydılar.

Kocaları cephede savaşan kadınlar da kendilerince bir destan yazıyorlardı. Kadınların bu cesaretini gören düşman, büyük bir şaşkınlığa uğramıştı.

Nene Hatun da elindeki baltasıyla yine ön saflardaydı. Bir yandan baltasını düşmana sallarken bir yandan da "Vurun Allah aşkına, Muhammed aşkına vurun. Vurun Hazreti Hamza aşkına!" haykırışlarıyla halkın cesaretini artırıyordu. Baltayı iki eliyle tutup sallıyordu. Bazen de sağ eliyle tutup sallarken sol kolunu açınca heybetli bir kartalı andırıyordu.

Bir aralık, hem biraz soluklanmak hem de giydiği ihramını iyice düzeltmek için biraz kenara çekildi. Ürperti yoktu içinde. Üstüne damlayan kanlara aldırmadan bir taraftan etrafta olan biteni takip ediyor bir taraftan da ihramını düzeltiyordu. Birden sol omzuna gelen bir süngü darbesiyle sarsıldı. Yere düşecek gibi oldu. Hemen kendini toparladı. İkinci bir darbe daha geldi. Onu hafif sıyrıkla atlattı. Sonra da yeniden eline aldığı baltayla kendisini yaralayan düşmanın üstüne yürüdü. Hışımla indirdiği darbelerden sonra onu düştüğü yerde bırakıp başka bir düşmana yöneldi.

Süngü darbelerine aldırmıyordu. Omzundan akan kanlar da onun direncini tüketmeye yetmemişti. Yüzünden yirmi yaşın tazeliği gitmiş, yerine savaş meydanlarına yakışan kahramanların destansı duruşu gelmişti.

Kuşluk vaktine doğru Aziziye Tabyası geri alınmıştı. Hiç beklemediği bir hezimete uğrayan düşman, büyük zayiat vermişti. Dinine ve değerlerine sahip çıkan Erzurum halkı, tarihin altın sayfalarına, sonsuza uzanan bir kahramanlık destanı yazmıştı.

Savaş sonrası yaralılar arasında Nene Hatun da vardı. Elinden hiç bırakmadığı baltasıyla yığılıp kalmıştı. Elbisesi kanlar içindeydi.

Yüzünde manalı bir tebessüm vardı. Zorlukla açabildiği gözleri, vazifesini yapmış olmanın huzuruyla parıldıyordu. Belli ki yaralarına aldırmıyordu. Düşman Aziziye Tabyası'ndan çıkartıldı ya, kendi yaralarının ne ehemmiyeti vardı.

Gün ağarmadan zamanın ve mekânın ezelî ve ebedî sahibine emanet ettiği yavrusunun hayali tüllendi gözünde. Yüreğinin en kuytu köşelerinden gelen şefkat esintilerini hissetti. Birkaç damla hasret yüklü gözyaşı süzüldü yanaklarından.

Sırtında çocuğuyla cephane taşıyan Anadolu kadını

GERİ DÖNEMEM

Adımlarını atarken zorlanıyordu.

Elinden geldiğince zorlandığını belli etmemeye çalışıyordu. Sol elinde tuttuğu üvendireden destek almasa belki buraya kadar da gelemeyecekti.

Kafilenin ortasında gidiyordu. Köylüsü Döne Kadın da onu yalnız bırakmıyordu. Her an bir ihtiyacı olabilirdi.

"Bu hâlinle kalkıp bir kağnının peşinde buralara kadar gelmen hiç hayır bir iş değil." diye söylenen Döne Kadın, arada bir göz ucuyla onu süzüyordu. Sonra da dudaklarından, "Fesubhanallah"la başlayan sitem dolu sözler dökülüyordu.

"Kocam cephede vatan için çarpışırken, ben de ona destek olmalıyım." deyip düşmüştü yollara kar fırtına demeden. Evindeki iki öküzünü de kağnıya koştu. Cephane taşıyordu ağır aksak, kağnısıyla.

Ayağında eski bir çarık vardı. Uzun zamandır giyiyordu. Sağından solundan yırtılan yerlerini kendisi dikmişti.

Eskimiş çarıklardan içeri giren kar suları, ayak parmaklarını mosmor etmişti.

Üşümüşlüğüne aldırmıyordu. Yalın ayak yürüyen kadınları gördükçe onların hâllerine acıyıp kendi hâline şükrediyordu. Yine ben iyiyim diyerek kendini teselli ediyordu.

Bazen içinde bir eziklik duyduğu da oluyordu. Ayakkabısız kadınları gördükçe, ayağındakileri yırtık da olsa fazlalıkmış gibi hissediyordu.

"Ali'm cephede can pazarındayken şimdi çarığın lafı mı olur?" deyip sıyrıldı bu düşüncelerinden. Yollar ya konuşmakla tükenirdi ya da hatıralara yönelmekle hayallere gömülmekle.

Yeni evlenmişlerdi. Daha vuslata doyamadan ayrılık gözükmüştü ufukta.

İnsanlar birbirlerini sevdikçe güzeldi yaşamak. Vuslat, sevgi varsa güzeldi. Yarınlara yürümek aşk ikliminde dokunurdu ruha. Güneş sarı sıcağını salarken tabiatın bağrına, gözler sevdayı anlatıyorsa gönülden gönüle, işte o zaman bir mana ifade ederdi aynı çatı altında yaşamak, aynı yıldızlara bakıp hayal kurmak.

Aynı çatı altında yaşayanlar, yaz sıcağında altın rengine bürünen başaklara aynı ahenkle orak sallıyorsa onların yarınlarından ümitvar olunurdu.

Ya bir de aykırı rüzgârlar esiyorsa, üşüyorsa gönüller. Yarınlarından emin değilse hiç kimse. Güneş her günkü gibi doğmayacaksa artık, cennet bahçesini andıran evlerde sevda türküleri söylenmeyecekse kahreden esaretlere gömülecekse insanlar, ne manası vardı ki yaşamanın!

Üzülmemişti Ali'sinden erken ayrılışına. Onu cepheye dualarla uğurlamıştı. Evlenirken anasının kendisine, "Çok tesirlidir yavrum!" diyerek hediye ettiği duayı, yedi kat sarıp sarmalayıp boynuna asmıştı Ali'sinin. İçi rahattı. Allah'a, O en emin emanetçiye emanet etmişti can yoldaşını, evinin direğini, kocasını…

Döne Kadın, "Yine daldın gittin kız!" deyince irkiliverdi. Ansızın yakalandığından yüzü kızarmıştı. Hayallerinin bilindiğini hissetmişçesine utandı. Kendini hemen toplamaya çalıştı.

– Hep konuşmakla da olmuyor ki! Bazen söz bitiyor. Susmak gerekiyor abla.

Döne Kadın meraklı bakışlarla

– Ağrıların nasıl oldu, diye sordu.

Yüzünü hafif buruşturdu.

– Eh, biraz var, ama zararı yok. Daha günü de gelmedi. Merak etme ben yükümü sağ salim teslim edeceğim.

– Ağrıların çok arttıysa seni geriye gönderelim kız. Yazık etme kendine. Elbet bir götüren bulunur cephaneyi. Sonra kendini de karnındaki yavruyu da telef edersin. Aman ha, bir şeyciğin olursa hemen söyle.

Olur, manasında başını salladı.

– Tamam, abla sen merak etme. Bir şeyim olursa söylerim.

Vakit öğlene yaklaşıyordu. Sabahki soğuk epeyce azalmıştı. Karlar eridikçe yollar çamur oluyordu. Bazen kağnılar çamura saplanıyor, kurtarmak için diğer kadınlar da yardıma geliyordu. Kafilede erkek azdı, çoğunluk kadındı, her işe kadınlar koşuyordu. Kimisi şalvarının paçalarını çemrer, yalın ayak öylece çamurlar içinde yürürlerdi.

Henüz askerlik çağı gelmemiş erkek çocuklar, eğlenceye dönüştürüyordu cephane taşıma işini. Kağnılar onların oyuncağı olmuştu. Babalarının yokluğunda tarlaları sürerlerken şimdi de cephane taşıyorlardı. Bazen en öne geçmek için yarışıyorlardı. Yüzleri esmer, vücutları çelimsiz, çıplak ayakları yara bere içinde… Ama bir o kadar da çevik çavaktılar. Bakışlarında korkudan eser yoktu.

Açlık her yerdeydi; fakat isyan rafa kaldırılmıştı. Açlıktan elmacık kemikleri daha bir belirginleşen, gözleri çukurlaşan, incecik bileklerinde damarları iyice belli olan kadınlar, ruhlarının aydınlığında hep tebessüm içindeydiler.

Biliyorlardı ki bu zahmetin gerisinde rahmet vardı. Bugün vatanlarına göz diken düşman, yarın ardına bakmadan kaçmak zorunda kalacaktı. Bu inançla yaşıyorlardı.

Kış olmuş, kar, yağmur yağmış, fırtına çıkmış, aldıran yoktu. Değil mi ki askere cephane lazımdı, o zaman aşılmalıydı geçit vermek istemeyen yollar. Ve yollar, her şeye rağmen yürünüyordu.

Emine de yürüyordu artan ağrılarına aldırmadan. Zorluyordu kendisini. Acının rengi yüzüne yayılsın istemiyordu, zoraki tebessüm etmeye çalışıyordu. Hemen arkasında yürüyen Döne Kadının savaştan bahseden sözlerini dinler gibi yapıyordu. Arada bir yüzünü ondan tarafa çevirip "He ya, doğru dersin Döne abla." deyip karşılık veriyordu.

Sancıları daha da artmaya başladı. Gücünün azaldığını hissetti. Yürüyecek takatinin kalmadığını kabullenmek zorunda kaldı. Bu sancılar öteki sancılara benzemiyordu.

Doğum, belli ki çok yakındı.

Kısık sesle "Döne abla, hele bir gelsen." deyiverdi.

Bir şeyler olduğunu hemen anladı Döne Kadın. Yine söylendi: "Zaten kızcağızın hâli pek de iyi gözükmüyordu. Her ne kadar iyiyim dese de yüz çizgilerine gelip oturmuştu acı."

Öküzleri durdurdu. Önceden cephanenin üstüne serilmiş örtüyü alıp kağnının duldasına serdi. "Sen biraz dinlen bakalım." diyerek, diğer kadınlara göre daha tecrübeli ve güngörmüş olan Zeynep Anayı çağırdı. Sırtında siyah çarşafı, başında beyaz başörtüsüyle geliverdi Zeynep Ana. Kendinden beklenmeyen bir çeviklikle hareket ediyordu. Yüzünden tebessüm hiç eksik olmazdı. Bakışları güven duygusunu işlerdi ruhlara.

Bir şeyler olduğunu anlayan diğer kadınlar da kağnılarını durdurup yanlarına geldiler. Çocukları ve erkekleri oradan uzak tutmaya çalışıyorlardı.

Biraz sonra bastırılmış çığlıklara karışan bir bebek ağlaması duyuldu. Kaygıyla etrafta gezinen bakışlar, sevinçle birbirine yöneldi.

"Çok şükür kurtuldu." sesleri duyuluyordu.

İçlerinden birisi konuşmaya başladı:

– O kadar dedik, 'sen gelme' diye ama bir türlü dinletemedik. 'Yiğitlerimiz cephede, ben de onlara destek olmalıyım.' diyerek karşı çıktı. Hamilesin, ya yolda başına bir şeyler gelirse dedik. 'Merak etmeyin, Allah elbet onu da ayarlamıştır. Kaderden ötesi

olmaz.' dedi ve bizi de ikna etmeye çalıştı. Bari bundan sonra evine gönderseler de biraz dinlense zavallı kadın.

– Doğru dersin bacım. Onun daha buralarda durması olmaz. Tez elden geriye götürülmeli.

Cephede yaralananlar, hemen orada tedavi edilecek gibi değilse geriye Keskin Hastanesi'ne gönderiliyordu. Hastaneye sevk edilenler arasında Sakarya Savaşı'nın ilk günü yaralanan Albay Hulusi Bey de vardı. Yol üstünde toplanan kalabalık ve duyduğu bebek ağlaması onun da dikkatini çekmişti.

Olanları merak etti. Zor da olsa yürümeye çalıştı. Neyin nesiydi bu kağnı kolundaki bebek ağlaması? Sordu. "Efendim, hamile bir kadın doğum yapmış!" dediler.

Aldığı cevapla şaşkına döndü.

"Allahım, ne işi vardı, bu kağnı kolunda hamile bir kadının? O hâliyle buraya kadar nasıl kağnı sürdü? Göz göre göre kendini de çocuğunu da tehlikeye atmaktır bu. Hiç kimse gelme demedi mi bu kadına?"

Anlayamadı, tuhaf bir hâl aldı çehresi. Sevinç ve sitem karışımı bir duygu hâkim oldu bütün benliğine.

Asker duruşunun gerisinde merhamet duyguları kıpırdanmaya başladı. Gözleri nemlendi. Sol elinin işaret parmağıyla nemlenen gözlerini sildi. "Eğer müsaitse bebeğimizi bir de biz görsek." dedi.

Komutana hayır demek olmazdı. "Şeref vermiş olurlar, buyursunlar!" dendi.

Bebeğin ağlamaları dinmiş, dünyaya yeni gelmişliğin yorgunluğuyla derin bir uykuya dalmıştı. Peştamala sarılmış yavruyu kucağına aldı. "Bebekler, cennet kokar." deyip derin derin kokladı.

"Kutlu bir yolculukta doğdun yavrucuk. Her şey sizler için. Baban, annen, diğer babalar ve anneler hep sizlere daha iyi bir istikbal hazırlamak için katlanıyorlar bu kadar sıkıntıya. Sizin

hür doğup hür yaşamanız için her şey. Bu çileli, ama bir o kadar da talihli yolculuğun, dilerim cennetleri andıran bir vatanda kemale erer."

Yarı açık gözleriyle kendisine bakan annenin hâlsizliği içini ürpertti. Hemen istirahata çekilmeli, iyi bir tedavi görmeli bu kadıncağız diye düşündü. Bu soğukta daha fazla bekletilmemeliydi.

Albay Hulusi Bey, anneye biraz daha yaklaştı.

– Kızım, seni bu hâlinle daha fazla bekletmeyelim. Hastaneye yatıralım. Hem biraz toparlanırsın, dedi.

Hafif aralanmış gözleriyle Albay'ı dinleyen Emine birden irkildi. Gözleri iri iri açıldı. Başını hafifçe kaldırdı. Söylenenlerden hoşnut olmadığı her hâlinden belliydi.

– Cephedeki silahlar, dedi. Durakladı. Derin bir nefes aldı. Sonra devam etti:

– Cephane bekliyorlar. Oraya cephane yetiştirmeliyim. Emanetimi teslim etmeden geri dönemem. Az biraz dinlensem, o bana yeter. Siz kaygılanmayın efendim.

Söyleyeceğini söylemişti. Hafifçe kaldırdığı başını geri bıraktı. Rahatlamıştı.

Duydukları karşısında şaşkınlığı bir kat daha arttı Albay Hulusi Beyin. Solgun yüzüyle çelimsiz hâliyle yeni doğum yapmış bu kadın da ne diyordu böyle! Söyledikleri zihninde yeniden canlandı.

"Cephedeki silahlar, cephane bekliyorlar. Oraya cephane yetiştirmeliyim. Emanetimi teslim etmeden geri dönemem."

Bu fedakârlık, cephede düşmanla karşı karşıya gelip ölüme koşmaktan daha az bir fedakârlık değil diye düşündü.

Huzurun yayıldığı bakışlarıyla yavrusunu süzen yüce kadına bir kere daha baktı.

Sonra başını eğdi ve sustu.

HATİCE KADIN

KILAVUZ

Kurtuluş mücadelesi dalga dalga bütün yurda yayılmıştı.

Büyük umutlarla Adana ve yöresini işgal eden Fransızlar zor günler yaşıyordu. Son teknolojiyle donatılmış silahlarının gölgesinde kendilerini güvende hissederek ilerliyorlardı. Her zaman da bu güvenle ilerleyeceklerini düşünüyorlardı, ama olmadık yerde, hiç beklenmedik zamanda karşılarına çıkan Türk halkının, ölümü hiçe sayarcasına gerçekleştirdiği direniş hareketiyle sarsılmışlardı. İşgalin, istedikleri gibi olmadığını anlamış, yeniden kendilerine çeki düzen vermek zorunda kalmışlardı.

Mevsim bahardı.

Portakallar çiçek açmıştı.

Her tarafta tabiatın yeniden dirilişinin işaretleri görülüyordu. Havanın ısınmasıyla toprak hareketlenmiş, börtü böcek yuvalarından çıkmış, badem ağaçlarında çağlalar çoktan olgunlaşmıştı. Fakat tabiatta olduğu gibi, gönüllerde bahar coşkusu yoktu. Yürekler hâlâ zemheri soğuklarını yaşıyordu. Ayaz geceler, güneşin yürekleri ısıtamadığı gündüzler, hüzün bestesinin yankılandığı zamanları bağrında besliyordu.

Bahar yarımdı yüreklerde.

Ağaçlarda çiçekler belirsizliğin rengine bürünmüş, hüzün kokuyordu. Hüzün, kaygı ve direniş…

Yürekler düşmanla yaka paça olmanın telaşındaydı. Bir an evvel yeniden hürriyeti solumanın sancısıyla mutluluk unutulmuştu.

Bu kaygıyı taşıyanlardan biri de Gölek'in Bazıncahan köyünden Hasan Ağanın eşi Hatice Kadındı.

Kocası kurulan çete birlikleriyle millî direniş için canını ortaya koyarken kendisi de bir şeyler yapmak istiyordu. İnandığı değerlerden aldığı cesaret, onu cepheye çağırıyordu. Cephede olmak, evde olmaktan iyidir diye düşünüyordu. Zor da olsa kararını verdi.

Çeteye katılmalıydı.

Dün hamur yoğuran eller, iş başa düşünce silah tutmasını da bilmeliydi. Fedakârlık, mevsiminde olursa güzeldi. Mutlaka kendisinin de yapacağı bir şeyler olmalıydı.

***

Kocasının eve uğradığı bir gün, yarı sıkılgan yarı utangaç bir tavırla düşüncesini ona da söyledi. Kocası ilkin karşı çıktı. "Olmaz…" dedi. "Sen bu kadın hâlinde neylersin dağ başında? Evinde otur, bize dua et." diyerek kabul etmedi çeteye katılma teklifini.

Bu reddediş, Hatice Kadını daha da tahrik etti. Gözlerini kocasının gözlerine dikti. Kaşlarını çattı. Tatlı bir isyan içinde, "Silah sadece size mi yakışır?" diyerek cevap verdi.

Kararlıydı. Duruşundan ve sözlerinden belliydi kararlılığı. Hatice Kadının inadını da bilirdi Hasan Ağa. Çok bir şey istemezdi, ama istediğini de elde etmeden kararından vazgeçmezdi. Manasız tartışmaya girmek istemedi. Mecburen razı oldu karısının teklifine.

Hatice Kadın da kocası gibi Emin ve Derviş Ağaların çetesine katılmıştı.

Savaşla dağlanmış yüreği, şimdi dağlarda gezerken daha bir inanca bürünmüştü. Elindeki mavzer tüfeğiyle çaprazlama astığı fişekliğiyle erkekçe bir duruşu vardı. Katıldığı küçük çaplı baskınlarda korkusuzca ön saflara geçmeye çalışıyordu. Kendisini

kurşunlardan sakınmıyordu. Arada bir Hasan Ağanın sert ikazları da olmasa hiç sipere yatmayacak gibi savaşıyordu.

Gün geçtikçe Hatice Kadının cesareti dilden dile dolaşır olmuştu. Çarpışmalar esnasında gösterdiği gayret, sergilediği cesaret ve çeteleri coşturan naraları anlatılıyordu gece istirahatlarında. Hatice Kadın hem erkekler gibi savaşıyor, hem de o kadar yorgunluğun üstüne askerlere yemek pişiriyordu.

***

Fransızlar beklenmedik direnişler karşısında zor günler yaşıyordu. Her bölgede kurulan millî birlikler tarafından Pozantı'ya sıkıştırılmışlardı. Bölgeyi ele geçirmek şöyle dursun, canlarını bir an evvel kurtarmanın telaşına düşmüşlerdi. Dağlık arazide nereye gideceklerini da tam olarak kestiremiyorlardı. Askerlerin direnci de her geçen gün daha fazla kırılıyordu.

Komutanları Menil çaresiz kalmıştı. Ya bir yolunu bulup buradan kaçmalıydılar ya da ölümü göze alıp sonuna kadar savaşmalıydılar. Bir yolunu bulup kaçmak fikri daha sıcak geliyordu kendisine. Geride bekleyenleri vardı. Eşi, daha iki yaşındaki oğlu, anne babası…

Hatice Kadın, düşmanın ahvalini öğrenmek için karargâh yakınına sokulabildiği kadar sokulup bilgi almak için görevlendirilmişti. Kadın olduğu için belki kendinden şüphelenmezlerdi.

Bir eşekle yola çıkmış, karargâh civarına gelmeden önce de yakın bir köyden yarıya kadar doldurulmuş iki buğday çuvalını eşeğe yüklemişti. Bu hâliyle düşman askerlerinin kendinden şüphelenmesi mümkün değildi.

Karargâh civarına geldiğinde nöbetçiler kendisini görmüşlerdi.

İki asker, anlamadığı dilden bir şeyler söyleyip kendisine doğru geliyordu. Telaşlanacak bir şey yoktu. Sakindi. Elde edebildiği kadar bilgi toplamak için buradaydı zaten. Konuşmalarından hiçbir şey anlamadığı askerler, Hatice Kadına silahlarını doğrultup karargâha doğru götürdüler. Biri gideceği yönü silahının

namlusuyla gösteriyordu. Diğeri de eşeğin yularından çekiyor, bir taraftan da eliyle yoklayarak, çuvallarda ne olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Kumandana haber verildi.

Menil, kadının bir tercümanla birlikte huzuruna getirilmesini emretti.

Hatice Kadın, karargâh içerisinde korku emaresi olmadan, kendinden emin bir tavırla etrafa bakıyordu. Aynı zamanda gördüklerini yorumlamaya çalışıyordu. Düşman askerlerinin yüzlerindeki yılgınlık ve korku çok net bir şekilde okunabiliyordu.

Kumandanla tercüman vasıtasıyla konuşmaya başladılar.

Karargâhın etrafında ne aradığı sorulmuştu. Umarsız ve sakin bir şekilde cevap vermişti. "Aşağı köyün değirmenine buğday öğütmeye gidiyordum. Ben şu dağın ardındaki köyde otururum. Buraya biraz uzaktır, ama bu değirmenin unu bulguru iyi olur. Onun için hep buraya gelirim."

Kumandan Menil, Hatice Kadının rahat tavrından ve verdiği cevaplardan onun zararsız ve saf bir köylü kadını olduğu kanaatine varmıştı. İleriki dağın ardından buralara geliyorsa yöreyi de az çok biliyordur diye düşündü. Günlerdir aklından çıkmayan kaçma fikrini bu saf kadının yardımıyla gerçekleştirebilirlerdi.

Cam mavisi gözlerine sevinç parıltısı yayıldı. Günlerdir tebessümle açılmayan dudaklarında şimdi kurnazca bir gülümseyiş vardı.

– Tekir Yaylası'ndan Mersin'e ulaşacak en kısa yol nereden geçer, bilir misin sen?" diye sordu.

Bütün ana yollar tutulmuştu. Eğer en kısa ve güvenilir bir yoldan Mersin'e ulaşamazlarsa bu bölgede sıkışıp kalacaklar ve her an ölümü soluyacaklardı.

Hatice Kadın:

– O iş kolaydır kumandan bey. Ben bu bölgeyi avucumun içi gibi bilirim. Çocukluğum bu dağlarda koyun otlatmakla geçti.

Siz hiç merak etmeyin. Bizim köyün yaylasından öte kestirme yol vardır. Size yardımcı olurum.

İçten içe de ince hesaplar yapıyordu.

"Siz gelip bizim güzelim topraklarımızı işgal edin ha!.. Sonra da benden yardım isteyin. Ben size yapacağımı bilirim. Öyle bir oyun oynayayım da size aklınız başınıza gelsin. Görün bakalım neymiş bu toprakları işgal etmek."

Yardım etme düşüncesine, şüphelenmesinler diye biraz inandırıcılık da katmalıydı.

– Kumandan bey, ben kendi hâlinde yaşayan bir köylü kadınım. Geçimimi zar zor sağlamaktayım. Bana az da bir ücret verirseniz çok memnun olurum, dedi.

Menil,

– Orasını sen düşünme. Hallederiz, deyip umarsız bir sevinç yaşadığını belli eden bir tavra büründü.

Birliğine hazırlan emri verdi.

Birlik akşama doğru hazırlıklarını bitirdi. Kumandanın yakınındaki subaylarla şakalaşmasından, yüzündeki tebessümden ne kadar mutlu olduğu anlaşılıyordu. Ara yolları ve geçitleri tutan çetelere yakalanmadan buradan uzaklaşacak olmalarına ve sevdiklerine sağ salim kavuşacaklarına seviniyordu.

Hatice Kadın, gittikleri yolun millî kuvvetler tarafından ihmal edilmiş bir bölge olduğunu söyleyip onları rahatlatmaya çalışıyordu. Dikkat çekmemek için gece karanlığında sürekli yol almaları gerektiğini söyledi. "Asker biraz dinlensin." diyen kumandana:

– Geçeceğimiz bölge sakin bir yerdir, ama her ihtimale karşı dikkat çekmemek için gece boyunca yol alırsak daha güvende olursunuz efendim. Gün ışıdığında da zaten tehlikeli bölgeyi tamamen geçmiş olacağız. Hiçbir tehlike de kalmamış olacak. İyisi mi biz gece boyunca yol yürüyelim. Sadece biraz dişinizi sıkıp dayanmanız gerekiyor, o kadar, dedi.

Hatice Kadının sözlerinden sonra kumandan daha da rahatlamıştı. İyiden iyiye ona güvenmeye başlamıştı. Aklına herhangi bir şey getirmek istemiyordu. Zaten bu saf köylü kadından da ne tehlike gelirdi ki!

Vakit gece yarısını geçmişti.

Koyu lacivert gökyüzü, yıldızların ışıltısıyla hafiften aydınlanıyordu. Vadide, nereden geldiği anlaşılmayan kurt ulumaları yankılanıyordu. Fransız askerlerinde uykusuzluk ve yorgunluk emareleri belirmeye başladı. Hepsi bir an önce gidecekleri yere ulaşmanın kaygısındaydı. Gecenin ürperticiliğinden aydınlığın huzuruna kavuşmayı arzuluyorlardı.

Aralarındaki tek tük konuşmalar da tükenmişti. Herkes sadece ayaklarını yönlendirmeye çalışıyordu. Adımlar sürükleniyor gibi atılıyordu. Kimsenin önünde arkasında gidenden haberi yoktu.

Ufukta güneşin kızıllığı belirmeye başladı. Etraf yavaş yavaş aydınlanıyordu. Gökyüzüne taht kuran yıldızlar birer ikişer güneşin saltanatında gözden kayboldu.

Dağ yolu, güneşin aydınlığıyla rahat bir şekilde seçilmeye başladığında kılavuzları olan köylü kadının ortalıkta görülmediğini anlayan Kumandan Menil, yanındakilere nerede olduğunu sordu.

Hiç kimse bir şey bilmiyordu. Telaş içinde etrafı araştırdılar. Bir iki seslendiler, cevap yoktu.

Yorgunluk ve uykusuzlukla dikkatleri dağılınca Hatice Kadının ortalıktan kayboluşunu fark edememişlerdi.

Gece boyunca yanlarında giden kadın nereye kaybolurdu birden. Bir ihtiyaç için mi kısa bir süreliğine ortalıktan kaybolmuştu acaba? Bütün askerlere soruldu. Bilen, gören yoktu. Kılavuz kadın, tam da dar bir boğazdan geçmek üzereyken gözden kaybolmuştu.

Yorgunluğun ve uykusuzluğun üstüne bir de kılavuz kadının ortadan kaybolmasıyla moraller iyice bozulmuştu.

Kumandan Menil bir oyuna geldiklerini anlamakta gecikmedi. Dar bir geçitteydiler. Pusuya düşürmek için en uygun yer, dar boğazlardı.

Kendisi tedirginlik ve şaşkınlıkla ilerlerken yaylım ateşi başlamıştı bile. Karşılıklı abluka altına alınmışlardı. Askerler can havliyle kaçacak yer arıyorlardı. Ne ileriye gidiş vardı ne de geriye dönüş. Kimisi kayaları siper yapıp karşılık vermeye çalışıyordu. Buradan kurtulmak için bu dar boğazı yarıp çıkmaları gerekiyordu. Bu ihtimal de zordu. Geriye dönüş de yoktu. Tek çare, teslim olmaktı. Tek yaşama ümitleri ve sevdiklerine kavuşma hayalleri teslim olmakla gerçekleşebilirdi.

Kumandan Menil'in emriyle beyaz bir bayrak astılar. Silahlarını da yere bırakıp teslim oldular.

Bütün askerlerin yüzlerinde bir kadına güvenip de bilinmeyen bir bölgeye gitmiş olmalarının pişmanlığı vardı. Nasıl olup da bir köylü kadına güvenmişlerdi! Özellikle kurnazlığıyla meşhur Menil, kendini yiyip bitiriyordu.

Kumandan Menil'i daha da kahreden bir başka hadise daha vardı. O da müfreze kumandanının, kendilerine kılavuzluk eden köylü kadının olmasıydı.

***

Hatice Kadın, gece karanlığından istifade edip millî kuvvetlerin bulunduğu yere doğru çektiği düşman birliğinden gizlice ayrılmıştı. Gidip haber verdiği çetelerle birlikte düşmanı Karboğazı'nda kıstırmışlardı.

Artık Hatice Kadın, gönüllerde Kılavuz Hatice diye nam salmıştı. Askerler arasında onun bu son kahramanlığı daha bir şöhret bulmuştu.

GÖRDESLİ MAKBULE HANIM

KINALI ELLER

Evleneli iki ay olmuştu. Gönlünün sesine ses veren Makbule Hanımla ebedîyete uzanmasını arzu ettikleri bir yuva kurmuşlardı, fakat yarımdı mutlulukları. Kurdukları yuvada günde beş vakit demlenen huzurun üstüne soğuk savaş rüzgârları esiyordu. Gençliğinin baharını bir mavzerin soğuk gölgesinde milletine hediye etmişti.

Papatyalar arasında bir gelinciğin kan kırmızı duruşu gibi düşüvermekti toprağa, en güzel hayali.

Cennetin yamaçlarında kanlı elbiseleriyle açıvermekti en güzel hülyası.

İşgal şiddetini artırmıştı.

Düşman ha bire yükleniyordu. Kan seylapları, barut dumanları arasında boğuluyordu insanlar. Her köşe başında bir şehide yakılan ağıtlar yankılanıyordu.

İşgal, memleketi terk ettirmişti. Dağlara, başka beldelere göç yaşanıyordu akan gözyaşları arasında. Gözlerden damlarken isyan ve nefreti barındıran yaşlar, yürekler kan ağlıyordu. Ölüm ve gurbet iç içeydi.

Vatan olmadıktan sonra, öz yurdunda gurbet yaşamaktansa ölmek daha iyidir düşüncesi hâkimdi gönüllerde.

Kadınıyla erkeğiyle bütün halk, işgale dur diyebilmenin sancısıyla kıvrım kıvrımdı.

***

Düğününü daha emniyetli olduğu için Gördes'te değil de Demirci'de yapan Halil Efe, daha yirmisinde olan Makbule Hanımı burada bırakıp yeniden dağlara çıkmanın, yeniden düşmanla yaka paça olmanın hesabındaydı. Başka türlü olmayacaktı. Önce vatan gelirdi, sonra yâr, yâran.

Vatan sağ olmadıktan sonra neye yarardı dostluklar, sevgiler, aşklar. Ezanın okunmadığı, bayrağın dalgalanmadığı toprak parçasında yaşansa ne olurdu yaşanmasa ne olurdu…

Düğün sonrasıydı.

Makbule Hanım, eşindeki durgunluğu anlamaya çalışıyordu. Cepheden geleli çok olmamıştı. Kan ve barut kokan, ölümün kol gezdiği dağlardan gelmişti ve işgal, onu yeniden dağlara çekiyordu. Bakışlarındaki donukluk, dudaklarından dökülen kelimelerdeki isyan ve soğukluk, içini resmediyordu.

İçi yangın yeriydi. Belli ki gönül mahzenlerinden isyan türküleri yayılıyordu dalga dalga.

Makbule Hanım, işgal altındaki bir vatanda bir yiğidin hane düşkünlüğünün olamayacağını biliyordu. Kocası, filintasını alıp müfrezeye katılacağı zamanı kolluyordu, fakat kendisine hiçbir şey hissettirmemeye çalışıyordu. O her ne kadar hissettirmese de ruhuna esaretin hançeri saplanmış yiğidini anlardı bakışlarından. Soluk alışverişlerinden, iri iri açılan burun deliklerinden yaşanan nefreti, çakmak çakmak bakışlardan yansıyan isyanı bilirdi.

Babasını ve ağabeyini kaybetmişti savaşlarda. Evin yiğitleri gitmişlerdi birer birer. Kerpiç duvarlarda ağıtlar yankılanırdı. Her gece yeminler tazelenirdi ve şehadet mertebesine yükselen babaya, kardeşe içli dualar edilirdi. Gerçi onların değil geride kalanların daha çok ihtiyacı vardı duaya. Onlar şehitti, onlar sorgusuz sualsiz cennete gireceklerdendi.

Halil Efede birkaç günden beri devam eden belli belirsiz bir hazırlık vardı. Dikkatinden kaçmamıştı Makbule Hanımın. O

gece de bir yerlerden haber bekliyor gibiydi. Silahını temizliyor, yağlıyordu. Arada bir, açık pencereden dışarıyı kolluyordu. Bir şeyler demek istiyor, fakat tam konuşmaya niyetlendiğinde de boğazı gıcıklanıyor gibi oluyor, kesik kesik öksürüp konuşmaktan vazgeçiyordu. Bir türlü söyleyeceklerini söyleyemediği belliydi.

Bahçe kapısı küçük dokunuşlarla çalındı.

Halil Efenin gözlerinde beklenen haberin ışıltısı beliriverdi birden. Birkaç saatten beri üstüne sinen uyuşukluktan ve huzursuzluktan sıyrılıverdi. Koştu kapıyı açtı. Gelen adamla kapının önünde kısık sesle konuşuyordu. Makbule Hanım, konuşulanları merak ettiği hâlde duyamıyordu. Demek ki gizli kalması gerekiyor, diye düşündü.

Biraz sonra kocası yanına geldi. Bakışları kendinden emin bir insanın duygularını hissettiriyordu. Tavırları da bu güveni dışa vuruyordu.

Makbule, bu gece yarısı ayrılmam gerekiyor. Seni bir süre yalnız bırakmak zorundayım. Nereye gittiğimi de sorma bana. Biliyorsun memleketin durumunu.

Sustu. Gözlerini Makbule Hanımın bakışlarından kaçırdı. Duvarda asılı Kur'an'a baktı kısa bir süre:

– Daha evleneli iki ay oldu. 'Belki beni böyle bırakıp nereye gideceksin?' diyorsundur. Bilemiyorum, ama bana ve benim gibilere ihtiyaç var. Gitmem lazım."

Ellerini, Makbule Hanımın damarları belli olan, düğünden kalma kınası silinmeye yüz tutmuş ellerine uzattı. Avuçlarının içine aldı. Hafifçe sıktı. Seni sevdiğimi unutma der gibiydi. İkisi de sustu bir süre. Bu anı önceden hissetmiş gibiydiler. Bakışlarıyla konuşuyorlardı. Gözler diyordu diyeceklerini.

Neden sonra konuşmaya başladı Makbule Hanım.

– Ben de seninle gelsem. Belki benim de yapacağım bir şeyler vardır. Olmaz mı? Merak etme, korkmam ölümden. Babamın,

ağabeyimin acılarıyla her gün birkaç defa ölüp ölüp dirilmekteyim zaten.

Halil Efe, yarı tatlı yarı sert, kaşlarını çattı. Sinirlendiği zamanlarda olduğu gibi, alnının kırışıkları iyice belirdi.

– Bu kadın işi değil. Sen otur oturduğun yerde. Milletin selameti için dua et yeter.

Uzatmadı konuşmayı.

Yüreğinin en kuytu yerlerinde alevlenmeye başlayan bir sevdanın esiri olmak istemiyordu. Biraz da zorluyordu kendisini. Eşine bu konuda yumuşak yüzlü olmak istemiyordu. Evleneli daha iki ay olmuştu. Olsun, ne çıkardı ki! Gün şimdi fedakârlık günüydü.

Adımlarına akseden hüzün ve mutluluk karışımı duygularla eşiyle vedalaşıp evden ayrıldı.

Bir şehit kızı olarak kendisinin de mutlaka bir şeyler yapabileceğine inanan Makbule Hanım, evde boş boş oturup erkeklerin savaşı kazanmasını, düşmanı vatanlarından çıkarmasını bekleyemezdi. Mutlaka bir şeyler yapmalıydı.

Küçüklüğünden itibaren ata binmeyi, silah kullanmayı öğrenmişti. Şimdi de değme nişancılara taş çıkartacak bir şekilde atıcılığı vardı. Annesi de kendisini yetiştirirken bir kız gibi değil de yeri geldiğinde gözünü kırpmadan ölüme gidecek bir yiğit gibi yetiştirmişti. Günün her vakti evde konuşulan, şehadetti. Geride gözü yaşlı sevenleri bırakıp cennetin gül kırmızı yamaçlarında gezenlerin destanı anlatılırdı.

Kocası kızsa da mutlaka, kurulan müfrezeye katılmalıydı. Her şeyi göze almıştı. Gidecekti. Dağlara çıkıp gerekirse günlerce aç susuz kalacaktı. Düşmana haddini bildirmek için atılan bir kurşun da kendinden olacaktı. Sıkılan bir yumruk olup yüreği, ölüme koşacaktı.

Kocası evden çıktığında, hemen hazırlanıp arkasından onu takip etmeye başladı. Görünmemek için dikkat ediyordu. Hava

karanlıktı. Ay ışığı da olmayınca işi daha da kolaylaşmıştı. Yeter ki takip ederken ses çıkarmasın.

Halil Efe, Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem Bey komutasında dağda silahlanmış olan müfrezeye gecenin ilerleyen vaktinde ulaşmıştı. Makbule Hanım da uygun bir fırsatını bulup ortaya çıkmayı düşünüyordu. Onca yolu yürürken kocası hiç şüphelenmemişti. Bir çalılığın arkasına saklanmış, olan biteni takip ediyordu. Sol elinde sıkı sıkı tuttuğu küçük bohçası vardı. Sağ eliyle çalıları aralayıp kocasının ne yaptığını ve kiminle ne konuştuğunu duymak istiyordu. Araladığı çalıların hafif çıtırtıları çıkıyordu. Daha iyi görebilmek için çalılığın sağ tarafına geçmek isterken ayağı bir taşa takıldı. Boşta duran taş, sesler çıkararak birkaç metre yuvarlandı. Çıkan sesten dolayı sinirleri gerildi, kalp atışları hızlandı.

"Eyvah, ya duydularsa? Ne olacak şimdi?"

Çalılıklardan gelen sesler üzerine nöbetçi efe, silahını sesin geldiği tarafa yöneltip kaygılı bir sesle bağırdı:

– Kim var orda? Her kimsen ortaya çık! Yoksa ateş edeceğim.

Makbule Hanım, kendisinin fark edilmesine bir an üzülmüş olsa da varlığını hissettirmiş olduğu için de hafiften bir rahatlık yaşadı. Kendisine seslenen efenin yanlış bir şey yapmasından çekinerek hemen sağ elini havaya kaldırdı. Biraz da telaşlı cevap verdi.

– Ateş etmeyin, ben Halil Efenin ailesiyim!

Durdu, derin bir nefes daha aldı. Şimdi her şey ortaya çıkmıştı. Bundan sonra olacakları o da merak ediyordu. Kararlıydı, geriye dönmeyecekti.

İbrahim Ethem Bey ve diğer efelerle ayaküstü konuşan Halil Efe, eşinin sesini duyunca, bir an şaşırıverdi.

Şaşkın ve sinirli bir hâlde, eşinin yanına geldi. Bu kadar erkeğin içinde kendi eşinin ne işi vardı! Utandı. Güneş yanığı çehresinde gece karanlığında belli olmayan bir mahcubiyet vardı. Kelimelere yüklenmiş sitem dolu ifadelerle:

– Sen ne arıyorsun burada? Senin evde olman gerekmiyor muydu? Şimdi hemen seni eve götürmeliyim." dedi.

Diğer efelerin yanında kendini mahcup hissediyordu. Başını eğdi. Gözlerini arkadaşlarından kaçırdı. Onların şaşkınlıklarını yüreğinde kat kat fazlasıyla hissediyordu.

Makbule Hanım, ısrarla kalmak istediğini söylemeye başlayınca, bakışlarını emredici bir tarzda ona yöneltti. Arkadaşlarının yanında hanımıyla daha fazla konuşup tartışmak istemiyordu.

Kocasını ikna edemeyeceğini bir kere daha anlayan Makbule Hanım, ilerde, olan bitenleri merakla ve biraz da şaşkınlıkla takip eden İbrahim Ethem Beyin yanına gitti. "Belki onu ikna ederim." diye düşündü.

– Efendim, beni geri göndermeyin. Ben de düşmanla dövüşebilirim. Size yararım dokunabilir. Beni bu mukaddes müdafaadan ne olur mahrum bırakmayın. Düşmanların bize neler yaptıklarını gördüm ve bunun hesabını sormak istiyorum, dedi.

Gözleri doldu. Hıçkırıklarını yüreğine gömüp ılık gözyaşlarını akıttı göz pınarlarından. Yeniden gözlerinin önünde canlandı düşmanın yaptıkları. Namusu kirletilen kadınlar, onların gökleri yırtan ağıtları. Beşiklerinde süngülenen bebeler. Atılan bombalarla yanan evler, parçalanan bedenler, tutuşan yürekler…

Efeler arasında bir kadının olmaması gerektiğini söyleyenler oldu. Ayak bağı olurdu. Bir de onunla uğraşmak zorunda mı kalacaklardı.

Makbule Hanımın gözyaşlarına ve yalvarmalarına dayanamayan İbrahim Ethem Bey, "Pekâlâ, bir deneyelim bakalım, ama bize ayak bağı olursan hemen evine geri döneceksin, tamam mı?" diyerek Makbule Hanımı müfrezeye dâhil etti.

Müfrezeye kabul edildiğini duyan Makbule Hanımın yaşlı ve yalvaran gözleri bir anda mutluluk ve teşekkür dolu bakışlarla parlamaya başladı. Çocukluğundan beri hayal ettiği kahramanlığı yakalama fırsatı bulmuştu.

Hemen oracıkta kınalı ellerini semaya doğru açıp şükretmeye başladı. Gözleri nemlendi. Mutluluktan uçar gibiydi.

***

Müfreze, ani gece baskınlarıyla düşmanın moralini bozuyordu. Vurkaç taktiği ile şaşkına dönen düşman birlikleri, dağ yamacına değişik noktalarda karargâhlar kurmaya başlamıştı. Efeler baskınlara giderken Makbule Hanımı genelde geri hizmette bırakıyorlardı. Silahı ve atı olmadığı için geride kalıp efelerin yemeklerini yapıyor, atların bakımını görüyordu. Sadece birkaç baskına katılmıştı. O zaman da atı ve silahı yaralı bir efeden emanet almıştı.

Bir ara efeler, Halil Efeye Makbule Hanımın atı ve silahı olmadığı için evine dönmesinin daha iyi olacağını söylediler. Böyle bir teklifle karşılaşan Makbule Hanımın morali iyice bozuldu. Tam da alışmış, bir şeyler yapmaya çalışıyorken geri dönmek de nereden çıkmıştı. Kararlılığını ve cesaretini yansıtan bir ses tonuyla "Ben atımı ve silahımı bulur, başımın çaresine bakarım. Kimseye de yük olmam." diyerek efelere karşılık verdi.

Üzülmüştü.

Yemek yaparken oturduğu taşın üstüne oturdu. Eline aldığı bir çubukla toprağı eşelemeye başladı.

Makbule Hanım'daki bu kararlılığı ve cesareti gören İbrahim Ethem Bey, Halil Efe ve diğer efeler duygulanmışlardı. Onun bu tavrı, elinden geleni yapmaya çalışması, kendileri için bir kamçı olmuştu. Vazifelerinin daha bir idrakine varıyorlardı.

Makbule Hanım, dışlanmak istenmesini bir türlü hazmedememişti. Mutlaka bir şeyler yapıp kendini kabul ettirmeliydi. Kimseye yük olmadan atıyla silahıyla yiğitçe savaşır duruma gelmeliydi.

Araziyi kolaçan eden efeler, geceyi Çomakla Dağı'nın eteklerinde geçirmeye karar verdiler. Karargâh kurdular. Karargâh etrafına ve ovaya hâkim yerlere de nöbetçiler yerleştirdiler.

Savaşın seyri, yapılan baskınların düşman üzerindeki etkisi konuşuluyordu.

Makbule Hanımın gözlerini uyku tutmuyordu. Atsız ve silahsız olmasının teessürüyle dalgın dalgın oturuyordu. Bir ara, efelerin konuşmalarına kulak misafiri oldu. Düşmanın nerede olduğu ihtimali üzerine konuşuluyordu. Elde edilen son bilgiler doğrultusunda düşmanın nerede karargâh kurduğuna dair düşünce birliğine varmışlardı.

Efelerin konuşmalarından düşmanın tahmini yerini öğrenen Makbule Hanımın içine bir ateş düştü. Durgunluğu gitti, yerine telaş ve heyecan geldi.

Ortalığın iyice sessizliğe bürünmesini bekledi. Gece karanlığında kocasına ve diğer efelere hissettirmeden yanlarından ayrıldı. Zifiri karanlıkta birkaç saatlik yürümeden sonra düşman karargâhının kenarına vardı.

Karargâhının önünde bir asker nöbet bekliyordu. Kendilerini güvende hissetmiş olacaklar ki fazla nöbetçi koymamışlardı. Diğer askerler uykudaydı. Makbule Hanım, saklandığı çam ağacının arkasından nöbetçinin hareketlerini kontrol ediyordu.

Etrafın sakin ve tehlikesiz olduğuna kanaat getiren nöbetçi, küçük bir tümseğe bağdaş kurup oturdu. Biraz uzunca oturacağa benziyordu. Omzundan silahını indirmiş yan tarafına koymuştu.

Makbule Hanım, küçük ve sessiz adımlarla nöbetçinin hemen arkasındaki bodur ağaca yürüdü. Dalları bir çalıyı andıran ve geniş bir alana yayılan ağaca vardığında biraz durakladı.

Heyecanını kontrol etti.

Belinden gümüş saplı hançerini çıkardı.

Derin bir nefes daha alıp cesaretini tazeledi.

Ani bir hareketle yerinden fırladı. Nöbetçinin, arkasına dönmesine fırsat vermeden hançerini sapladı. Yere yığılan nöbetçi feryat bile edememişti.

Hemen nöbetçinin silahını aldı. Vakit kaybetmeden askerlerin istirahat ettikleri yere gitti. Az sayıda asker vardı. Çok dikkatli davranıyordu. Askerlerin nefes alış verişlerinden, horlamalarından uykularının derinliğini anlamaya çalıştı. Onların çıkarıp yere koydukları silahlardan da yanına yedek aldı. Askerlerin uyanmalarına fırsat vermeden hepsini tesirsiz hâle getirdi. İlk silah seslerine uyananlar da ne olup bittiğini anlayamadan kurşunların hedefi oldular.

Karargâhtaki erzak, silah ve cephaneyi de oradaki atlara yükleyip geri efelerin yanına döndü.

Gecenin sessizliğini yırtan silah sesleriyle toparlanan efeler, biraz merak biraz da heyecanla olan biteni anlamaya çalışıyorlardı. Sesin düşman karargâhı yönünden geldiğini tahmin ediyorlardı.

Efeler toplanmış, ihtimalleri konuşurlarken yanlarına doğru gelen atların nal seslerini duydular. Sesler arttıkça kaygılar ve meraklar daha da artıyordu. Kayalıkların ilerisindeki nöbetçi efe, sesine buyurgan bir hava vererek bağırdı: "Dur !.. Kimsin!"

Karşıdan gelecek cevabı eli tetikte bekliyordu. Sipere uzanmış, gece karanlığında belli belirsiz gözüken atların karaltısını hedef almıştı.

Makbule Hanım, büyük bir iş başarmışlığın verdiği güven ve yanlış bir şey yapmama duygusuyla aceleden cevap verdi: "Ateş etmeyin, ben Makbule'yim!"

Nöbetçi efenin ve konuşulanları duyan daha gerideki efelerin kaygıları şaşkınlığa dönüşmüştü. Derin bir nefes aldılar, ama hala meseleyi tam olarak anlayabilmiş değillerdi.

Kocası Halil Efe, diğerlerinden daha bir şaşkındı. Koşarak Makbule Hanımın yanına gitti. Karısının üstü başı toz toprak içindeydi. Uzun elbisesinde kan izleri vardı. Sadece, "Sen nereden geliyorsun Makbule, nedir bu hâl?" diye sorabilmişti.

Makbule Hanım yaptıklarını bir bir anlattı.

– Siz bana silah da vermiyordunuz. İşte ben kendi silahımı ve atımı kendim bulmaya gittim. Size de yük olmam. Herhâlde bundan sonra da kimse beni kadınım, silahım da yok diye küçümsemez değil mi?

Alınganlığın verdiği hüzünle ve büyük bir iş yapmışlığın tesellisiyle başını Halil Efenin omzuna yasladı.

Kızsın mı tebrik mi etsin, bilemedi Halil Efe.

Evinde ocağını tüttürmesi gerekirken düşmanla yaka paça olmak için yanındaydı.

Halil Efe, eşinin gösterdiği kahramanlıktan etkilenmişti. Bu güne kadar onun hislerini tam anlayamamış olmasına üzüldü. Duygularını saklamaya çalıştı. Omzuna yaslanan başı teselli ediyordu. Yaptığı işin, erkeklerden de erkek yiğitlerin işi olduğunu söylüyor, küçümsenerek kalbi yaralanan hayat arkadaşına güven aşılıyordu.

O günden sonra Makbule Hanımın da doru bir atı ve bir de mavzeri olmuştu. Artık kimse kendisine, "Senin silahın yok, sen öyle her çatışmaya girme!" diyemeyecekti. Yüzüne tatlı bir huzur yayıldı. Alnım şimdi daha açık, başım daha dik der gibiydi duruşu.

Aylardan marttı.

Kocayayla Deresi eriyen karlarla daha da hırçınlaşmıştı. Deli dolu bir akışı vardı. Başını taştan taşa vuruşunda hürriyete akışı yankılanıyordu.

Düşman, baharla birlikte dağlardaki arayışını daha da artırdı. Uğradıkları ani baskınlarla bozulan morallerini, müfrezeleri bertaraf ederek düzeltmeyi istiyordu. Bu niyetle büyük bir taarruza başladılar. Kocayayla Kocayayla olalı böylesine sulanmamıştı. Kar sularıyla beslenen toprak, şimdi şehit kanıyla sulanıyordu. Belli ki gelincikler daha kırmızı olacaktı bu bahar. Papatyaların beyazına şehit kanı karışacaktı. Ve çiğdemler topraktan şehit kanı devşirecekti.

Makbule Hanım, Kocayayla'ya yakın bir yerde, Çamlıtepe'de dört hasta efeyle bırakılmıştı. Onlara yardımcı olacak, bir taraftan da geride bırakılan atların bakımını görecekti.

Verilen bu karara üzüldüğü her hâlinden belliydi. Vardır bunda da bir hayır, deyip itaat etmekten başka çaresi yoktu.

Çarpışmanın şiddeti her geçen dakika daha da artıyordu. Silah sesleriyle dağ taş inliyordu. Aralıksız devam eden çarpışmada Simavlı Yusuf Çavuşun idare ettiği müfreze biraz zayıf düştü. Abluka altında sıkışıp kalan ve bir çıkış yolu arayan düşman, zayıfladığını fark ettiği Yusuf Çavuş müfrezesi tarafına yöneldi.

Askerlerinin çoğunu şehit veren Yusuf Çavuşun müfrezesi gerilemeye başladı. Bir panik havası vardı. Paniğe kapılan, bu işin sonu nereye varır diye düşünmeyen askerler daha emniyetli görülen Çamlıtepe'ye doğru çekildi.

Çarpışmayı uzaktan takip eden Makbule Hanım, geriye çekilen askerleri görünce çılgına döndü. Düşman önünden kaçmak bir efeye yakışır mıydı? Ölüm, döneklikten ve bozgundan daha şerefli değil miydi?

Silahını alıp geriye çekilen askerlerin önüne durdu.

Giydiği siyah elbiseleri içinde gizemli ve heybetli bir duruşu vardı. Sözleri dişi bir aslanın kükreyişini andırıyordu.

– Gün, kendini feda etme günüdür. Kaçmaktansa şerefle ölüme gitmeyi tercih etmez misiniz?

Kendisi en öne geçti. Yağan kurşunlara aldırmıyordu. Geri çekilişe dur demek başka türlü olmayacaktı.

Makbule Hanımın dişi bir aslan gibi kükreyip düşmanın üstüne yürümesini gören askerler kendilerine gelmişti. Bir kadının gösterdiği yiğitliği görünce hallerinden utanmışlardı.

Kendini düşünmekten ziyade, başlayan bozgunu durdurmanın telaşında olan Makbule Hanım, korkusuzca mavzerini ateşliyordu. Silah sesleri arasında onun, vicdanlara bir tokmak gibi inen haykırışları duyuluyordu.

Yüreklere cesaret pompalayan, yiğitlerden daha yiğit bir şekilde düşmanın üstüne yürüyen Makbule Hanımın sesi kesiliverdi birden.

Yere yığılmıştı.

Yıkılışı bir çınarın devrilişi gibiydi. Direnmek istedi, olmadı. Kurşun ölüm sıcaklığıyla isabet etmişti başına.

Makbule Hanımın toprağa düşüşü, yüreklerdeki cesaret ateşini daha da körüklemişti.

Dağılan müfreze yardıma gelenlerin de desteğiyle toparlanmış, düşmanı gerisin geriye püskürtmüştü.

Şehit tahtına oturduğunda yirmisindeydi Makbule Hanım.

Sevdiğine kurban olsun diye ellerine yakılan kınalar henüz silinmemişti.

Ve bütün hayaller, bütün ümitler Anadolu'nun kurtuluşu uğruna feda edilmişti. Toprağa düşen bir Makbule, yarının dünyasında filiz verecek, boy atacak nice Makbulelerin gönül toprağına ab-ı hayat gibi kan gönderiyordu.

Sultanahmet Mitingi

DİRİLİŞ ATEŞİ

Dikkatini toplayıp da kendini derse veremiyordu.

Dakikalarca elinde duran Fuzuli divanını rastgele çeviriyor, fakat şiirleri okumak içinden gelmiyordu. Bulanıktı bakışları. Gözleri sayfalara yayılmıştı. Arada bir bildik kelimeler, zihnine garip hisler bırakıp geçiyordu.

Kendini bildi bileli savaşlar vardı. Hemen her aileden bir zaman yükselen ağıtlara şahit oluyordu. Acılar bazen dışa taşıyor, göklere yükseliyor; bazen de gönül vadilerinde sessiz sessiz yankılanıyordu.

O zamanlar çocuk ruhunda tam hissedemiyordu yaşananları. Savaş, kan, gözyaşı ve şehadet. Zorlanıyordu bu kelimelere karşılık bulmak için.

Şimdi genç kızlığında, bir üniversite öğrencisi olarak çok daha iyi anlıyordu savaşın soğukluğunu ve ruhunda tutuşturduğu yangınları. Çocukluğunun masumiyeti, yerini gençliğin isyankâr heyecanlarına bırakmıştı. Önce Çanakkale'de kurulan can pazarı, şimdi de İzmir'in işgali.

İzmir'in Yunanlılarca işgali, destanlar yazılan Çanakkale'yle su serpilen yüreklerde yeni yangınların alevlenmesine sebep olmuştu. Gönüller yangın yeri. Ruhlar yarım kalan sevincin devamını diliyor.

İzmir'in işgali yeni bir diriliş ateşini tutuşturmalıydı.

Ders çalışamayacağını anladı. Sayfalarını lalettayin çevirdiği Fuzûli divanını kapattı. El yazması divanlar arasına koydu. Bir

şeyler yapmalıydı. Yoksa kendi kendini yer bitirirdi. Elinden bir şey gelmezse kahrolurdu.

"Tamam, erkekler cephede savaşıyor; ama biz kadınların, kızların da bir şeyler yapması lazım!" dedi sinirli sinirli.

Kalktı, ayağını yere sertçe vura vura odanın içinde dolaşmaya başladı. Sonra geldi, pencerenin önünde durdu. Boğazı seyre daldı.

Aysız gece, koyu bir karanlığa gömülmüştü. Tek tük gözüken yıldızların da cılız parıltısı yetmiyordu geceyi aydınlatmaya.

Kendi içi de gece gibiydi. Karanlık, belirsiz, sıkıntılı...

Ay ışığında seyrettiği yakamozlar da yoktu. Küçük parıltılar aradı gözleri. Bir parıltı, bir ümit, bir taze aydınlık… Yoktu. Bir şeyler yapmalıydı. İzmir'in işgaline suskun kalmamalıydı, vatanını seven hiçbir kimse de suskun kalmamalıydı.

Geceyi beyin sancılarıyla korkularla ümitlerle ve yaşama sevinci veren hayallerle geçirdi.

Sabahleyin okula giderken, "Acaba kiminle dertleşebilirim, kim benim derdime yürekten ortak olur?" sorularıyla doluydu zihni. Gördü ki arkadaşları da en az kendi kadar işgalin soğukluğuyla titriyordu. Onlar da bilenmişti. Herkes bir şeyler yapılması gerektiğini söylüyor, cephelerde savaşan yiğitlere destek olunmalı diyordu.

Küçük gruplar arasında başlayan konuşmalar, giderek daha ciddi fikir alış verişlerine dönüştü. Çoğu konuda kız ve erkek öğrenciler aynı noktada birleşiyorlardı.

Diğer üniversitelerden gelen gruplarla birlikte 17 Mayıs'ta toplantı yapılmasına karar verildi.

Toplantının yapılacağı salon, diğer üniversitelerden de gelen öğrencilerle tıklım tıklım dolmuştu. Heyecanlar zirve noktadaydı. Saime'nin heyecanı gözlerindeki parıltıdan, yüzünün aldığı renkten okunabiliyordu. Herkeste bir kaygı bir heyecan vardı. İzmir'in işgalinin hüznüyle bir şeyler yapabilmenin kaygısı içindeydiler.

Erkeklere oranla kız öğrenciler azınlıktaydı, ama tartışmalara onlar da ortak oluyorlardı. Fikirlerini açıkça ifade etmekten çekinmiyorlardı.

"Vatan savunması sadece erkeklerin işi değildir. Yeri geldiğinde bir kadın, gözünü kırpmadan ölüme gidebilmelidir. İşte biz bugün onun için buradayız." diyorlardı. Kendilerinin erkeklerden geri kalır yanlarının olmadığını söylüyor, görev verildiğinde en iyi şekilde yerine getireceklerini belirtiyorlardı.

Erkekleri muhatap alarak, "Biz de sizin kadar üzgünüz, belki de sizden daha fazla. Yapılması gerekenlere en kuvvetli bir imanla katılıyoruz." diyorlardı.

Bazıları, görev verilmesini beklemenin bile zaman kaybı olduğunu söylüyordu, zira vatanın hali ortadaydı. Bir an önce bir şeyler yapılmalıydı.

Konuşmalar, tartışmalar sona doğru yaklaşmıştı. Alınan ilk karar, değişik semtlerde mitinglerin düzenlenmesi oldu.

Mitingler düzenlenecek, halk bir kere daha millî manevi duygularla heyecana getirilecekti. Bu millet, sorumluluğunun idrakinde bir milletti. Yeter ki onu harekete geçiren, ona yol gösteren birileri olsun. Din için, millet için, namus için, vatan ve bayrak için yapamayacağı hiçbir fedakârlık yoktu.

Konuşmacılar arasında birkaç kadın konuşmacının da olması gerektiği söylendi. Bunun üzerine herkes sağına soluna bakıp kim olabilir diye düşünmeye başladı.

Birkaç isim belirlendi. Belirlenen isimler arasında Saime de vardı. Herkes onu, inandığı doğruları ne pahasına olursa olsun, ateşli bir şekilde savunmasıyla tanırdı. Sade giyimli, süsü şatafatı sevmeyen bir yapısı vardı. Bu sadeliğin ardında heybetli bir duruşu vardı. O heybetli duruşunun gerisinde arkadaşlarını kırmaktan çekinen ceylan ürkekliğinde bir kalbi vardı. Birini kırdığı, yok yere üzdüğü hiç görülmemişti, buna rağmen tartışırken inandığı değerlerden de taviz vermezdi.

Saime, 22 Mayıs'taki Kadıköy mitinginde konuşacaktı.

***

Mitingden önceki geceydi.

"Yarın ne anlatayım, nasıl anlatayım." diye düşünüyordu.

Büyük bir milletin nice zaferlerle geçen ihtişamlı günlerinden şimdilerde içinde bulunduğu günlere geldi hayalen. Söğüt'ün bağrında ahiret yörüngeli kurulan bir beylik, bütün cihana kök salmıştı. Her yerde Osmanlının namı emniyetle kol kola gezerdi. Bir çınarı andıran bu ulu devletin serin gölgesinde gönüller sükûn bulurdu her vakit.

Ya şimdi? Ne oldu o koca çınara, ne oldu Söğüt'ün bağrından dünyanın dört bir tarafına yayılan sevda türkülerine? Sazlar neden kırık, tamburlar niye ahenksiz? Neyler niye gönül coşkusunu dillendirmiyor içli içli?

Önce Balkanlardı, Çanakkale'ydi. Şimdiyse İzmir... Arkası gelir bunun, birileri göz dikmişken bu cennet vatana. Bitmez saldırılar. Yürekten bir haykırışla "Dur!.." diyemedikten sonra biteceğe de benzemiyor.

Ah Osmanlı! Nerede Yıldırımların? Fatihlerin, Yavuzların…

Nerede ilk kuruluş tohumunu, Şeyh Edebali'nin gönül ikliminde toprağın bağrına atan edep sultanı Osman'ın?

Miting konuşması için hazırlık yaptığı masadan kalktı. Gözlerini başının hemen üstünde asılı, babasından kalma kılıca çevirdi. Kabzası altın işlemeliydi. Ondan geriye hatıra olarak, özellikle annesine gönderdiği hasret ve sevgi yüklü birkaç mektup ve bu kılıç kalmıştı. Kılıcı asılı olduğu yerden indirdi. Usulca dokundu. Dudaklarına götürdü sonra. Çeliğin soğukluğuyla içi ürperdi.

Vakit bir hayli ilerlemişti. Biraz dinlense iyi olacaktı. Dikkatini toparlayabilmeliydi. Kendisine verilen bu görevi hakkıyla yerine getirmesi gerekiyordu. Yapacağı konuşmayla gönüllerde diriliş ateşinin tutuşmasına bir kıvılcımlık da olsa katkısı olursa ne mutlu kendisine!

Yatağına uzandı. Yorgun gözlerini tavanın derin karanlığına dikti. Baktığı karanlığın ötesinde ufuk aydınlığına uzanan gözleri, uykusuzluğa fazla direnemeyip kapandı.

Kadıköy Meydanı mahşeri bir kalabalıkla dolmuştu. Gencinden ihtiyarına, erkeğinden kadınına binlerce insan toplanmıştı meydanda. Yüzlerde aynı ıstırabın çizgisi, bakışlarda aynı kaygının heyecanı vardı, ama ıstırabın ve kaygının gerisinde bir şey daha vardı ki o da kaynağı iman olan ümidin rengiydi. Çehrelerde, en çok da ümidin harmanı vardı her şeye rağmen.

Kadınlar, o gün siyah çarşaflara bürünüp gelmişlerdi. Allı pullu, desen desen değildi çarşaflar. Kara ruhlu insanları, karanlıkları içinde protesto etmek için siyahlar içindeydi Türk kadını. Kara günleri göstermek istercesine…

Ateşli konuşmalar yapılıyordu. Halk coşuyor, bir an önce harekete geçmeyi teşvik eden gür sesler yükseliyordu sinelerden. Konuşmacılar çılgınca alkışlanıyordu. Yürekler birdi. Kalpler toplu atıyordu. Sineler, sindirilemeyeceklerinin işaretlerini veriyordu.

Konuşma sırası Saime'ye geldiğinde dikkatler bir kez daha konuşmacıya odaklandı.

Üniversite öğrencisi genç bir kızın konuşacak olması, kalabalıkta kısa bir şaşkınlığa sebep oldu. Sonrasında da meraklı gözler, siyah elbiseleri içinde heybetli yürüyüşüyle kürsüye doğru giden konuşmacıya yönelmişti.

Saime, kendine güvendiğini hissettiren ve etrafa güven duygusu yayan emin adımlarıyla kürsüye geldi.

Kalbi yerinden fırlayacak gibiydi. Heyecanını zaptetmeye çalıştı. Üç defa derin nefes aldı. Dudaklarının hareketinden, dua okuduğu belli oluyordu. Kalabalık nefesini tutmuş, bu kendinden emin mütevazı üniversite öğrencisi hanım kızın söyleyeceklerine dikkat kesilmişti.

"Ey, şanlı ecdadın şanlı torunları!

Bu gün burada, hepinizin de bildiği gibi, İzmir'in işgali münasebetiyle toplanmış bulunuyoruz.

Heyecanlarımız, kanlarımız söndürülse bile, göğsümüzde milliyetten yapılmış bir kalp var ki; onda yabancının ne ihtirası ne de korkusu yaşar. Onun semasını kaplayacak olan ancak istiklal havasıdır.

Ben kendimi hürriyeti gasp edilmiş bir milletin kızı sayarak, istiklalime nasıl yürüyeceğimi söyleyeceğim. Bu ifadelerim, kollarımızı bağlamak isteyenler için dikkat edilmesi gereken sözlerle doludur.

Bir gün gelir de çocuğum bana ilk defa, 'Ben neyim?' diye sorduğunda, ona semalardan haykıran bir melek gibi, 'Mazisi kahramanlıklarla dolu bir Türk'sün!' diye hitap edeceğim.

Bu ses, onun ruhunda ne fırtınalar koparacak!..

Ninnisini söylerken bu günleri yanık bir sesle ruhuna sindireceğim. Ona Allah'ı ve Resulünü memnun eden ecdadının ölümsüzlük güftesiyle bestelenmiş şarkılarını söyleyeceğim.

Kundağına şanlı mimarlarımızın yaptığı abideleri işleyeceğim.

Masallarda kendisine Fatihleri, Yavuzları anlatacağım.

Mendilinde, fesinde hep İzmir'i görecek. Ona, babamdan kalma altın kakmalı kılıcı, rafta sarılı duran bayrağı bir miras olarak vereceğim.

Ve eğilip kulağına usulca, gizli bir vasiyet söyleyeceğim. İşte o günden itibaren galiplerin ayaklarımıza taktığı zincirler çözülmeye mahkûmdur. Çünkü o gün, oğlumun kalbine ektiğim hürriyet çiçeği açacak, müthiş bir isyan olarak ortaya çıkacaktır.

Barışı ebedî düşünenler, bize indirilecek darbenin aksisedası yarınki insanlığın sükûnetini bozacaktır.

Az söylemek, çok iş yapmak zamanı gelmiştir. Biz yalnız ağlıyoruz. Ağlamakla kazanılacak, hıçkırıklarımızı işitecek bir kalp yoktur. Teşkilata, nihayet fiiliyata başlamak lazımdır."

Çılgınca bir alkış tufanı koptu meydanda. Durgun bir ırmağın coşkun bir çağlayan haline gelişi gibi, Saime'nin konuşmasından sonra halk, kabına sığmaz olmuştu. Dindirilemez bir coşkunun çağlayışı vardı dört bir tarafta.

Yeniden silaha sarılmanın zamanı gelmişti. Yeniden evlatların sırtını sıvazlayıp, "Git oğlum, git. Sana iş düştü!" demenin zamanı gelmişti. Sevdiklerini, gözyaşlarını içine akıtıp, "Gözün arkada kalmasın can yoldaşım, ahretliğim. Haydi, git!" demenin vaktiydi şimdi.

Gidenlerin ve kalanların Allah'a emanet edilme zamanıydı.

Bütün İstanbul, üniversite öğrencisi Saime'nin konuşmasından bahsediyordu.

İşgal kuvvetlerinin istihbarat servisleri çoktan haberini almışlardı Saime'nin. "Tez elden susturulmalı bu kız!" diyorlardı.

Her yerde didik didik Saime'yi aramaya başladılar. Tutukladıktan sonra koyacakları yeri bile hazır etmişlerdi. Arapyan Hanı'ndaki bir odada tutuklu kalacaktı.

Bu haberden sonra Saime'ye İstanbul'da durmak olmazdı. Daha güvenli ve daha rahat hizmet edebileceği bir yerlere gitmeliydi.

Boğazın serin sularına, İstanbul'un yıldızı bol gecelerine, Çamlıca'ya veda zamanı gelmişti. Her baharla birlikte Boğazın her iki yakasını bir başka renge boyayan erguvanları da özleyecekti. Üsküdar'da oturup da karşı yamaçları mor renge bezeyen erguvanları seyredemeyecekti.

Veda zamanıydı şimdi Boğaza ve ruhuna ilham veren erguvanlara, kız kulesine, çocukluk hatıralarına, ilk gençlik duygularına... İlk şiirini bir erguvan mevsiminde yazmıştı, ruhundaki ilk kıpırtılarla birlikte. Son şiirini de yine bir erguvan mevsiminde yaşıyordu.

Tekrar dönüp gelecekti elbette İstanbul'a. İstanbul yoksa Saime de yoktur. İstanbul yoksa Saimeler ölmüş demektir. İstanbul taşı toprağıyla hatıralarıyla bu milletin ümitlerinin harmanıydı.

İstanbul cilveli bir ceylan edasıyla Anadolu'nun aşkıydı. İstanbul olmadan Anadolu olmazdı.

Şimdi İstanbul'u İstanbul yapmak için Anadolu'ya yönelme zamanıydı.

Anadolu. Nice yiğitlere analık yapmış bahtiyar diyar.

Saime'nin içinde kaynağı sonsuzluk olan ümitler.

Güneş doğudan, Anadolu'dan doğuyor. Kurtuluş güneşi yeniden tutuşturulmalı. Her sabah taze ümitlerle doğan güneş gibi, doğmalı kalbin doğusundan.

Doğmalı.

Ve Saimeler doğan her güneşle beraber, heybesinde ümitler taşıyan taze günü kabaran özlemlerle karşılamalı.

İşgal bölgelerinden yapılan göç

HEYBE

Sol omzunda taşıdığı içi erzak dolu heybenin ağırlığıyla yorulmuştu. Durdu, heybeyi sağ omzuna aldı. Biraz olsun rahatladı.

Rüzgârın hafiften esmeye başlamasıyla serinlese de bu patika yolda yokuş yukarı çıkmak onu epeyce yormuştu.

Küçük ve telaşlı adımlarla yürüyordu.

Birkaç defa dinlenme ihtiyacı hissetti, fakat mola vermedi. Sadece elini yüzünü yıkamak, su içip hararetini dindirmek için Çiğdem bayırındaki çoban çeşmesinde durdu.

Güneş, yavaş yavaş karşı dağlara doğru yönelmişti.

Sıcaklık, yerini tatlı bir serinliğe bırakıyordu. İri yapraklı çınar ağaçlarının gölgesinde ve çağıldayan derelerin serinliğinde dinlenen kuşlar da birer ikişer ortaya çıkıyordu. Arı kuşları, küçük gruplar halinde öğlen sıcağını geçirdikleri ceviz ağacından havalandı. İncir kuşları da yaşama sevincini andıran ötüşleriyle günün ikindi faslına başladı.

İçine çektiği çam kokularının dinginliğine; korkunun, telaşın ve ümidin rengi karışıyordu. Dağa doğru her yürüyüşte tekrar tekrar yaşanan hatıralar olurdu. Hayaller, hatıralar, zamanı eriten bir iksir gibiydi. Korkularını, kaygılarını yenmeye çalışırdı, hatıralarda ve yeniden kurduğu hayallerde.

Kocası Mehmet Efenin derleyip toparladığı on yedi kişilik çeteye erzak götürmek için bu uzun ve yorucu dağ yolunu yürüyordu.

Mehmet, kapı komşularının oğluydu.

Evliliklerinin öncesinde Birinci Cihan Harbi'ne katılmıştı. Harp boyunca cepheden cepheye koşmuştu. Memleketin ahvaline göre nerede bir ihtiyaç varsa oraya asker sevkıyatı yapılırdı. Mehmet de bu sevkıyatlardan dolayı cephe cephe dolaşmıştı.

Fatma, Mehmet askerdeyken, onun yaşlı anasının yanına çok sık gider gelirdi. Kadıncağızın işlerini görürdü. Sevinirdi Mehmet'in anası. "Ellerin dert görmesin yavrum!" der, sonra da bağrına basarak, kendi yüreğinin sıcaklığını taşırdı yüreğine.

Arada bir mektup yazardı Mehmet. Evde konuşulurdu yazılanlar. Bazen denk gelir, kulak misafiri olurdu konuşulanlara. Hafiften yüzü kızarırdı dinlerken.

"İyiyim, halim keyfim yerindedir." derdi. Anasını, köyünün yağmur sularında yıkanmış bağlarını bahçelerini özlediğini yazardı.

Mehmet, gönderdiği mektuplarda ailesine iyiyim, rahatım yerinde diyordu, ama savaş sonrası terhis olup da köye döndüğünde, cephede çok da rahat olmadığı anlaşıldı. Sağ göğsünde süngü yarası vardı. Sağ kalçasına da bir kurşun isabet etmişti. Sol kolu da hafif çolak kalmıştı.

Gerçi ciğerparesini cepheye yollayan her ana baba, onu ölümün kucağına yolladığının idrakindeydi. Vatanın kurtulması uğrunda, birilerinin kendini feda etmesi gerekiyorsa, şehadet şerbetine dudaklarını dokunduran kendi oğulları da olabilirdi.

Yaralı da olsa dönmüştü ya Mehmet, anne babası sevinip şükretmişlerdi oğullarının dönüşüne. Bir de koç kurban etmişlerdi, şükür niyetine.

Asker dönüşü Mehmet'e istemişlerdi Fatma'yı. Zaten o askerdeyken anasıyla aralarında candan bir yakınlık oluşmuştu. Bakışlarında başka duygular ve başka düşünceler olduğu seziliyordu; bir komşu kızına değil, bir evlada bakar gibi bakıyordu Fatma'ya. İhtiyar kadının gözlerinde şefkat ışıltısı parıldıyordu. Kirpiklerden süzülen bakışlar, muhatabının ruhunu ipekten dokunuşlarla okşuyordu. Güneşin ışıltısını taşıyan her bakışta

yıkanıyordu içi. "Kızım Fatma..." diye başlayan sözler, billur bir suyun ahengini taşıdıkça, gönül bahçesi şenleniyordu.

Savaş sonrası mütevazı bir düğünle evlendiler. "Vatan kan ağlarken davullu zurnalı düğün olmaz." dediler. Eşin dostun ağırlandığı gösterişsiz bir düğün yaptılar. Sadeliğin olduğu ve huzurun günde beş vakit demlendiği bir yuvaları oldu. Evliliklerinin üzerinden daha birkaç ay geçmemişti ki yeniden savaşın soğuk rüzgârları esmeye başladı. Düşmanın İzmir'e gireceği yönündeki söylentilerle çalkalanıyordu köy. Gönüller, zamansız bir fırtınaya tutulmuş denizler gibiydi.

Gözler, kaygılarına teselli arayan insanların ruh hallerini yansıtıyordu. Yürekler, yeni bir tedirginlikle çarpıyor; ümidin gölgesinde serinlemek istiyordu.

Dudaklardan dökülen kelimeler kırık döküktü, işgalle sendeleyen gönüller gibi. Sükûtun bağrında, yeniden diriliş destanı yazmanın telaşı ve haykırışları duyuluyordu.

Diriliş öncesi sükût kol geziyordu.

Sükût, isyanı besliyordu damar damar.

Gün geldi söylentiler gerçek oldu. Yunanlılar önce İzmir'e girdi, oradan da Ödemiş'e kadar ilerledi. Halk bir mana veremedi, harp sonrası düşmanın tekrar ülkelerini işgal edişine. "Hani cenk bitti idi ya, hani sulh olduydu ya! Topsuz tüfeksiz, memleket teslim edilir mi?" serzenişleri ve isyanları duyulmaya başladı.

İçten içe kıpırdanmalar vardı halkta. Gözler ateş kusuyordu.

Mehmet'in mutluluğu da yarım kaldı.

"Harp bitti, düşmanlar çekip gitti derken, şimdi nereden çıktı bu düşman belası?" diyerek söyleniyordu. Hangi cesaretle burunlarının dibine kadar gelmişlerdi? Ödemiş, oradan da birkaç saat uzaklıkta kendi köyleri Kavaklıdere. Yeni bir işgale tahammülü yoktu yüreklerin. Gündüz sokakta, bağda bahçede; akşamları ise kahvehanelerde, evlerde direniş konuşuluyordu.

Bir gece köy kahvehanesinde, birleştirilmiş masaların etrafındaydılar. Mehmet Efe, şehitlik dendiğinde, köylüsü Ethem Ağanın oğlu Ali'yi hatırlardı. Ateş kusan gözleri buğulanır, celallenen bakışlarına gözyaşı renginde duygu sağanağı hâkim olurdu. Yine öyle oldu. Anlatmaya başladı Ali'nin hikâyesini. Konuşuyor gibi değil, yeniden yaşıyor gibi.

Sözleri bir kurşun gibi girerdi gönüllere. Gönüller tekrar tekrar vurulmak dilerdi Ali'nin hikâyesiyle.

Ruhu savaş meydanında, bedeni köy kahvehanesindeydi.

"Gün kavuşmaya yakındı. Siperde omuz omuza idik Alicikle. Ne olduğunu bilemedim. Baktım ki Ali'nin kafası yok. Parmağı tetiği çekmeye çalışır. Kesik kafa da siperin içinde kelime-i şehadet getirir…"

Sustu.

Gözlerini duvara mıhlanmış ceylan derisine dikti. Ali'yi her hatırlayışta olduğu gibi yine bir Fatiha okudu. Avuçlarını yüzüne sürerken gözlerini de ovuşturdu. Kirpiklerinde biriken yaşları sildi. Sonra devam etti.

"Meğer yakınlarımızda bir yere düşen bir top mermisinden fırlayan birkaç iri şarapnel parçası Ali'nin başını, boynundan bir bıçak gibi ayırmıştı."

Derin bir anlamsızlığın okunduğu gözlerini kıstı. Bir nefes daha aldı.

"Sen bu günler için şehit oldun Alicik. Sonradan gelenler ezan sesinden mahrum kalmasın diye. Köyünün dağlarında serazat uçsun diye kuşlar. Bülbüller şakısın diye gül dalında. Gel gör ki cennet dostum, köyünün dağlarında güneş daha bir kızıl batıyor şimdi."

Gözü pek, yağız bir delikanlı, konuşmaların en hararetli yerinde, yumruklarını sıkıp ayağa kalkarak: "Anamız bizi bu günler için doğurdu!" deyip tetikledi gerilmiş bir yay gibi bekleyen köylüyü.

İşte o gecenin ertesinde Mehmet, hakiki manasıyla efeliğe adım attı. Köyden topladığı on altı kişiyle bir çete kurdu. Yaşları on beş, yirmi arası değişen bu yiğitler, bir an önce düşmana haddini bildirmenin telaşındaydı. Kanları kıpır kıpırdı. Sayıca azdılar, fakat patlamaya hazır bir volkan gibiydiler. İçlerinde kaynayıp köpüren bir lav vardı.

Yöreyi bilmeyen düşmanın moralini ani baskınlarla bozacaklardı. Vurkaç taktiğiyle pusu kurarak, gece baskınlarıyla korku salacaklardı düşmanın içine.

Öyle de oldu.

Çeteyi kurdukları günün akşamı, düşmanın bir nakliye kolunu bastılar. Böyle bir baskını beklemeyen düşman, çılgına döndü. Çeteyi takibe koyulup, etrafı didik didik aradılar, fakat çete dağ yolunda izini kaybettirmişti.

***

Düşman, hiç ummadıkları bir zamanda nakliye koluna saldıran çetenin peşine düşmüştü. Her tarafta onları arıyordu, fakat bir türlü izine rastlayamamıştı. Kendilerine saldıran bu insanlar, dağda ne yer ne içerlerdi? Elbette bu çeteye bir yardım eden vardı. Bu düşüncelerden hareketle bütün dağ yollarını kontrol altına almışlardı.

Fatma, yolu yarıladığının farkına varmamıştı. Tedirginlik dolu bakışlarla etrafı süzdü. Geriye dönüp baktı. Kendisini takip eden olabilirdi. Görünürde kimseler yoktu. Yorulduğunu belli eden küçük, fakat telaşlı adımlarla yürümesine devam etti.

Dağın kuzey yamacında geçici olarak kurulan karakolda nöbet bekleyen iki düşman askeri, oturdukları söğüdün gölgesinde etrafı gözetliyordu. Yere uzanmışlar, biri sağ dirseğine diğeri de sol dirseğine yaslanmış, konuşuyorlardı. Pek de kaygılı bir halleri yoktu. Arada bir muhabbeti bırakıp etrafı gözetliyorlardı. Yine böyle bir gözetleme sırasında patika yoldan, sırtında dolu olduğu belli olan heybeyle zorlukla yürüyen bir kadın gördüler. Bu

ikindi vaktinde sırtında da heybeyle dağ yolundan bir kadın nereye giderdi?

İçlerine bir şüphe düştü.

Çeteye yardıma gidiyor olabilirdi. Gerçi çeteye yardıma gitmiyor olsa bile, kadının heybesindekilerden ve kendisinden istifade edebilirlerdi. İki asker, aynı düşüncelerle birbirlerinin yüzlerine baktı. Her ikisi de kirli sarı dişleri görünecek kadar sırıtıyordu. Aynı şeyleri düşündükleri belliydi. Birbirlerinin bakışlarından anlamışlardı içlerinden geçen düşünceleri.

Hemen toparlanıp kadını takibe başladılar. Aradaki mesafenin kapanması için de adımlarını hızlandırdılar.

***

Fatma zorlukla yürüyordu.

Daldığı hayal âleminden sıyrılıp geriye baktığı bir anda, uzaktan iki düşman askerinin kendisini takip ettiğini fark etti. Bütün vücudunu ter bastı. Nefes alış verişleri hızlandı. Adımlarını daha hızlı atmaya başladı. Düşmana yakalanmamalıydı. Kadındı. Ölümden çok, namusunu düşünüyordu.

Yakalasalar da çetenin yeriyle ilgili ağzından tek bir laf da alamazlardı. Ölürdü de söylemezdi yerlerini, ama namusuna da leke sürdürmemeliydi. Dudakları titreyerek la havle çekmeye başladı. Anası zorda kaldığı zamanlarda söylerdi. Kendisi de anasından öğrenmişti.

Bir taraftan dua ediyor, bir taraftan da aç kurtlar gibi peşinden gelen ve her geçen dakika aradaki mesafeyi kapatan iki düşman askerinden kurtulmanın planlarını yapıyordu. Kimseler kendinden kuşkulanmasın diye yanına silah da almamıştı. Yakalandığında izahı zor olurdu. Silahı da olmadığına göre, bu dağ başında yapabileceğinin en iyisini yapmalıydı.

Bir anda aklına parlak bir fikir geldi. İki yüz metre ilerideki kayalıklardan patika yol sola dönüyordu. Oraya bir varabilseydi…

Askerler, adımlarını daha da hızlandırdı. Alışık olmadıkları bu dağlık bölgede yürümekten yorulmuşlardı. İkindi serinliği çıkmasına rağmen, iyiden iyiye terlediler. Üstlerindeki teçhizatların da ağırlığı yokuş yukarı bir kat daha artmıştı.

Fatma kayalıkları dönünce, birden gözden kayboldu.

Askerler telaşlandılar. Süngüleri takılı tüfekleriyle hazır tetik ilerliyorlardı. Can sıkıntısı basmıştı. Rahatları da kaçmıştı. Suyun başında söğüdün gölgesinde gönüllerince dinleniyorlardı. Şimdi de kötü bir sürprizle karşılaşmak istemiyorlardı.

Etrafta kuş seslerinden başka ses yoktu. Dereden keklik sesleri yankılana yankılana geliyordu. Keklik seslerine çalılıklarda gezinen karatavukların çığırtkan sesleri karışıyordu. Arada bir çalılıklardan hışırtılı sesler çıkararak aniden havalanan bu kuşlar da içlerine zamansız bir ürperti salıyordu.

Yola, bir anda kaybolduğu izlenimini veren kayalıklara geldiler. Yol, sol tarafa doğru kıvrılıyordu. Bakışlarındaki tedirginlik daha da arttı. Bu kadar yol yürüdükten sonra kadını ellerinden kaçırmak istemiyorlardı. Uzun boylu, yanağında bıçak yarası olan asker, can sıkıntısını belli eden bir küfür savurdu. Diğeri aldırma der gibi bir el işareti yaptı. Terlemişti. Rahatlamak istiyordu. Şapkasını arkaya doğru hafifçe itti.

İkisi de durdu. Ellerindeki silahları yere dayadılar.

Birden yolun üstündeki kayalıklardan kendilerine doğru iki kaya parçasının gümbürtüyle peş peşe yuvarlandığını gördüler. Yuvarlanan iki büyük kayanın sürüklediği küçük kayalarla ortalık toz duman olmuştu. Donup kaldı bakışları. Ne kaçabiliyorlar, ne de silahlarını doğrultabiliyorlardı. Daha ne yapacaklarına karar veremeden o kısacık zaman dilimi içinde, yuvarlanan kayaların hedefi oluvermişlerdi. Çığlıkları kayalıklarda yankılanıyordu. Aldıkları ilk darbeden sonra can havliyle kaçmak istediler, kaçamadılar.

Yuvarlanan iri kayalar, askerleri yere düşürdü. Aldıkları öldürücü darbeyle önce sendelemiş, ardından da oldukları yere

yığılıp kalmışlardı. Üstlerinde de koca kaya parçaları vardı. Önce hırıltıyla karışık kısık feryatları duyuldu. Ardından ortalık derin bir sessizliğe gömüldü.

***

Fatma, askerlerin takibinden kurtulup kayalıklara çıkmıştı. Yamaçta duran ve az bir kuvvetle yerlerinden kımıldayan iki kayayı, onların üstüne doğru yuvarlamıştı. Daha sonra da mağara ağzına benzer bir oyuğu bulunan büyük kayanın dibine saklanmıştı.

Saklandığı yerde, korku ve kaygıyla ağlıyordu. Ne yapacağını bilemiyordu. Elleri titriyordu. Dudaklarını ısırarak hıçkırıklarını içinde boğuyordu.

"Allahım, yardım et! Allahım, yardım et! Beni düşman eline düşürme Allahım!" duası dökülüyordu dudaklarından. Hıçkırıklarını zapt etmekte zorlanıyordu. Çenesi titriyordu.

Tekrar dudaklarını ısırdı. Korku ve merak içini kemiriyordu. Ne olmuştu acaba? Kurtulabilecek miydi askerlerden?

Uzun süre yerinden kımıldamadı. Sessizliği dinledi. Kalp atışlarını hiç bu kadar hissetmemişti. Kalbi, göğüs kafesini her geçen saniye daha da zorluyordu.

Sessizliğin daha da sürmesini istedi.

Ölüm sükûtunun kol gezmesini diliyordu düşmanları için. Konuşmasınlar, iniltileri bile duyulmasın istiyordu. Tabiat sussun; kuşların, cırcır böceklerinin ötüşleri de kaybolsun ortadan. Her şey suskulara bürünsün. Ölüm konuşsun sadece.

Saklandığı kayanın ardında bir zaman bekledi. Yerdeki askerlerin hareketsiz bir şekilde yattıklarını ve üzerlerindeki kayaları görünce, saklandığı yerden ayakları titreye titreye çıktı. Tedirginliğini aksettiren adımlarla yanlarına gitti. Kesik kesik ağlamaları devam ediyordu. Askerlerde hâlâ hiçbir kıpırdanma yoktu. Nefes alış verişleri de duyulmuyordu.

Biraz daha rahatladı.

"Allahım, sana şükürler olsun!" deyip göğe doğru kaldırdığı ellerini gözyaşlarıyla yıkanmış yüzüne sürdü.

Efelere lazım olur düşüncesiyle askerlerin silahlarını ve üstlerindeki fişekleri aldı.

Artan yüküne aldırmadan korku ve sevinç karışımı duygularla akan gözyaşları içinde, kendisinden erzak bekleyen kocası Mehmet Efenin ve onun gönüllü fedailerinin yanına bir an önce varmak için zor da olsa adımlarını hızlandırdı.

Sırtında erzak dolu heybesi, ellerinde düşman askerlerinden aldığı silah ve fişekler vardı ve bir de ümidi ve cesareti taşıdığı gönül heybesi vardı. Ruhuna gıda sunan bu heybeyle dağa yöneldi.

Dağ hürriyetti, dağ en derin sevdaların otağını kurduğu mekândı. Dağ, yeniden dirilişin dalga dalga ruha yayıldığı diyardı.

KARA FATMA

MİLLETİM İÇİN

Düşünüyordu.

Günler nice çilelerle doluydu.

Yaşamak, dayanmaktı çilelere. Hoş görmekti hayatın sürprizlerini.

İhtiyarlık da isyanı gömüp gönül mahzenlerine, acıların hatıralarından lezzet almak zamanıydı.

Yokluğun ve yoksulluğun gölgesinde, yaşadığına şükredebilmek en büyük bahtiyarlıktı. Kanaat kanatlarıyla kanatlanıp, kimselere muhtaç olmamaktı en büyük hazine.

***

Yatağında uzanmış, donuk bakışlarıyla dışarıyı seyre daldı.

Kış bütün şiddetiyle bastırmıştı.

Etraf, karlarla beyaz bir örtüye bürünmüştü. Soğuk, pencere yarıklarından, tam kapanmayan kapı aralıklarından içeri sızıyordu.

Hatıralarına döndü, geçmek bilmeyen zamanı eritmek için.

Kocası Binbaşı Ezdeşin Bey, Sarıkamış'ta şehit olmuştu.

Onun acısını yüreğinin derinliklerine gömmüş, kimseye hissettirmiyordu. Çocuklarına, babalarının yokluğunu belli etmemişti. Bir şehit karısı olduğunu da aklından hiç çıkarmamıştı.

Kocasının ölümünden sonra da bayrağı kendisi devralmıştı.

Gün gelmiş, dağlar taşlar, kendini vatanına adamış bir kadın kahramanın haykırışlarıyla yankılanmıştı. Erzurumlu Fatma Seher adı, ölümle kol kola geziyordu düşman saflarının arasında. Erkekçesine namlulara göğüs geren, gözünü budaktan sakınmayan bir

yiğit olmuştu.

Kardeşi Mehmet Çavuşla birlikte Van bölgesinde yüz elli kişilik bir çete kurdu. Dört bir taraftan kuşatılmaya çalışılan vatanın kurtulması adına ellerinden geleni yapacaklardı.

Kendisi önce İstanbul'a, oradan da İzmit'e geçti. Daha sonra da kardeşi Mehmet Çavuş ve yanındaki çetelerle Taşköprü'de birleştiler.

Artık kumanda kendisindeydi.

Civar bölgelerdeki halk, Yunan ve Ermeni zulmünden bizar olmuştu. Her an ölümle burun burunaydılar. Erkekler, geleceklerinden endişe duyuyorlar; kadınlar, genç kızlar namuslarına kara bir leke sürülmesinden korkuyorlardı. Düşmanların diğer bölgelerde yaptıkları da dilden dile dolaştıkça tedirginlikleri artıyordu.

Fatma Seher, çetesini, Davulcular ormanında emin bir yere yerleştirdi. Civar köylerin ileri gelenlerini, imam ve muhtarlarını ormana çağırdı. Her an düşman tehlikesiyle yaşayan bu insanlara mücadele ruhunu aşılamalı ve güven vermeliydi.

Onlara: "Ben Kara Fatma'yım. Ermeni jandarmalarının sizden her ay aldıkları iki yüz lirayı bundan sonra vermeyeceksiniz. Sizin ırzınızı, malınızı ben bekleyeceğim." dedi.

Gelenlerin şaşkınlıkları gözlerinden okunuyordu. Orman içinde yüz elli kişilik bir çete ve o çeteyi kumanda eden bir kadın. Şaşkın ve merakla dinlediler Kara Fatma'yı. İlk karşılaştıklarında yaşadıkları şaşkınlık, o konuştukça rahatlığa dönüşmüştü. Herkes memnun kalmıştı bu konuşmadan. Yüzleri mütebessim, gönülleri huzur içinde döndüler köylerine.

Köylüler, sadece memnun olmakla kalmayıp, çeteye köyün yiğitlerinden katılanların da olabileceğini belirttiler. Dedikleri gibi de oldu, yeni katılımlarla dört yüz seksene ulaştı sayıları.

Sayı arttığından çeteye yeni silahlar lazımdı. Bu vazifeyi de Kara Fatma üstlendi. "Kimse bir kadından şüphelenmez." diye düşünmüştü. Şehirde silah temin edecekleri güvenilir birinin

adını öğrendi. Eski ve yamalı elbiseler giyerek, pazara giden köylü bir kadın kılığında şehre gitti.

Pazarda satmak için yumurta, peynir ve çökelek götürmüştü. Elindeki malzemeyi tükettikten sonra Sultani mektebinde Ali Efendiden silahlarını temin edip akşamın alaca karanlığında tekrar çetenin saklandığı ormana dönecekti.

İki gün herhangi bir sıkıntı yaşamadı.

Üçüncü gündü.

Yine pazara getirdiklerini satmış, akşama doğru da gizlice silah ve mermileri alıp ormanın yolunu tutmuştu, fakat bu sefer bir aksilikle karşılaştı. Yolda devriye gezen jandarmalar kendisini durdurup, sandıkları kontrol edeceklerini söylediler. Telaşlanmamaya çalıştı. "Pazardan aldığım birkaç parça eşya; ama siz isterseniz yine de kontrol edin." dedi. Jandarmalar, sözünü çok da umursamadılar. Sandıkları yere indirip açtılar.

Sandıklar cephane doluydu. Jandarmaların gözleri fal taşı gibi açıldı. Hiç beklemiyorlardı pejmürde kılıklı bir köylü kadınının cephane taşıdığını. Onlar tedbir olsun diye kontrol etmişlerdi.

Kara Fatma'ya, azarlarcasına sorular sormaya başladılar. Soruların üslûbunda tehdit vardı. "Kimdi, nereden almıştı bu silahları, nereye götürüyordu?"

Kara Fatma sorular karşısında sakin görünmeye çalıştı. Soruları cevaplamak istemediğini hâl ve hareketleriyle ima ediyordu.

Konuşturmak için daha zamanımız olacak deyip tutukladılar.

On dokuz gün süren bir esaret yaşadı.

Yunanlılar, bu kadındır demeden işkence ettiler. Acının, isyanın eşiğine geldiği anlar oldu. Direndi, direnmek için zorladı kendisini. Baygınlık geçirdi. Başından aşağı soğuk sular döküp ayıltınca yeniden başladılar işkenceye.

Taş duvarların çevrelediği odada, titremelerine engel olamıyordu. Küçük pencereden ve kapı eşiğinden sızan ışıkla içerisi az da olsa aydınlanıyordu. Yosun bağlamış duvarlarda çığlıkları var-

dı. Bütün gücüyle sabretmiş, direnmiş ve bazen de zulme isyanı haykıran çığlıklarını salıvermişti.

Kırbaçladılar, yetmeyince dişlerini söktüler.

İşkenceler, insanın takatinin üstündeydi. Biraz olsun dayanabildiyse eğer, Allah'ın bir lütfuydu bu.

Yüzünü boyayıp, maskaraya çevirdiler. Sonra da boynuna ip takıp, ibret olsun diye sokak sokak gezdirdiler.

Sokak sokak gezdirildikçe halkta bir sinme değil, diriliş ateşi tutuşturulmuş oluyordu.

Hayvanlara bile yapılmayacak zulümler, kendisine reva görülüyordu.

İyice zayıflamıştı. Yüzünün kanı çekilmiş, soluk bir hâl almıştı çehresi. Üstü başı perişan bir haldeydi.

Hepsine dayandı. Dinin ve milletin selameti için dayanması gerektiği için dayandı.

On dokuzuncu günde ağzından bir laf da alamayınca serbest bırakmışlardı. Ölgün, bitkin bir vaziyette ormanlık alanda düşe kalka saatlerce yürüdü. Ormanın derinliklerinde karargâh kuran çetenin yanına geldiğinde merak ve dehşetle kendisine bakan çetelerin önünde yere yığılıverdi.

Ayaklar vazifesini yapmıştı. Zaten, "Çetelerin yanına bir varabilsem..." diyordu. Varır varmaz da son noktasına gelen gücü tükenmiş, takati kesilmişti.

Biraz kendine gelir gibi olduğunda, oğlu Seyfettin'in isyanlarını duydu. Başucundaydı. Yanından hiç ayrılmamıştı. Anasının göz kapaklarının hafifçe aralandığını görünce heyecanlandı. "Yemin olsun anam, öcünü alacağım. Bu yaptıkları yanlarına kâr kalmayacak." diye haykırdı.

Herkeste aynı düşünce hâkimdi. Kalplere, Seyfettin'in isyanı yayılıyordu.

Kardeşleri Süleyman ve Mehmet Çavuş da kendilerini zor zapt ediyorlardı. Bir yandan ablalarının döndüğüne sevinirken,

bir yandan da yapılan işkencelerin izlerini gördükçe kinleri bir çağlayan gibi köpürüyordu.

"Bir kadına bunca işkenceyi reva görenler insan olamazlar. Savaşın da bir kuralı vardır; erkekliğin, yiğitliğin de." diye söyleniyorlardı.

Kara Fatma, birkaç gün dinlenince biraz kendine gelmişti.

Çeteler üçüncü gün, düşmanın yakınlarda bulunan kışlalarına baskınlar düzenlediler. Önce Ermişe'yi, sonra da Domuz Kışla'yı basıp düşmana büyük zayiatlar verdirdiler.

Art arda yapılan baskınlarla az da olsa moraller yerine gelmişti. Kara Fatma'nın da günden güne iyileşmesi, eski haline yeniden dönmesi, çeteler arasında mutluluk rüzgârlarının esmesine vesile olmuştu.

Perşembeyi cumaya bağlayan geceydi.

Herkes, Allah'a kul olmanın mesuliyetiyle ruhlarını Kur'an ikliminde dinlendiriyordu. Okunan Yasinler, edilen tövbeler, dualarda dilenen zafer ve hürriyet, kalplere taze bir bahar neşesi yayıyordu.

Ruhlara yayılan sükûn ve maneviyatı, bir vakit sonra nefes nefese kalan bir köylünün yürekleri dağlayan feryadı bozdu.

"Kara Fatma!.. Allah aşkına, din aşkına imdat! Yetiş Kara Fatma, ırzımıza düşman tecavüz etti!"

Köylünün yüzünde yaşadığı dehşetin izleri vardı. Gözyaşları kirpiklerinden süzülüyordu. Hıçkırıkları soluk almasını engelliyordu. Kendini tutamıyor, kesik kesik öksürüyordu.

Duyduklarının şokunu atlatamayan çetelerin meraklı bakışları, köylüye kilitlenmişti. Sorgulayan bakışlar, "Ne oldu?" der gibiydi.

Köylü, biraz soluklandıktan sonra tekrar anlatmaya başladı.

"Bizim köyden Mehmet'in düğün gecesiydi. Artık herkes evlerine dağılacaktı. Tam bu sırada Yunan ve Ermeni çeteleri düğünü bastılar."

Gerisini getiremedi.

Kelimeler tükendi. Tükendi yürekler. Dinlemeye kimsede mecal kalmadı. Köylü de anlatamadı gerisini. Olduğu yere çömeldi. Başını yere eğdi. Bir çocuk gibi ağladı.

"Alçaklar, hainler!.." haykırışları sarmıştı dört bir yanı. Herkes bir an önce baskın yapılmasını istiyordu. Gözlerini kin bürümüştü.

Düşmanın yirmi beş kişi olduğunu söyledi köylü.

Kara Fatma, yanına iri kıyım, gözünü budaktan esirgemeyen on yedi kişi aldı. Köylüye de düş önümüze deyip yola çıktılar.

Kabakçı köyünde damat Mehmet'in evinden yürekleri dağlayan feryatlar yükseliyordu. Sarhoş naralarına karışan feryatlar; tükenen umutların, kaybedilen değerlerin çığlık çığlık dışa taşmasıydı.

Toprak bütün pislikleri kabul ediyordu da ihtimal, toprak evin kerpiç duvarları şahit olduklarını saklayamayacaktı.

Elleri ayakları bağlanmış bir vaziyette yerde yatan Mehmet. Yeni bir hayatın eşiğinde taze baharlar yaşamanın umuduyla dopdolu genç bir kız ve onun birdenbire kararan dünyası. Zambak gibi narin duruşunun üstüne damlayan kan. İnsanlıktan sıyrılmış, hayvanlara bile rahmet okutturacak davranışların gözü dönmüş sahipleri.

Hava kararabildiği kadar kararmakta, ama nafile... Hiçbir karanlık örteceğe benzemiyor bu rezaleti. Geceyi yırtan ağıtlar, gökleri ihtizaza getirmekte. İhtimal, arş titremekte…

Evin etrafını sardılar. Tam bu sırada iki düşman askeri, bir kızı sürükleyerek dışarı çıkarıyordu. Seyfettin, Sapancalı Murat ve Mecidiyeli Musa Çavuş izin alıp saldırdılar insan bozması azmanların üstüne. Gıklarını bile çıkartmalarına fırsat vermeden orada öldürüverdiler ikisini de.

İçeriden gelen sarhoş naraları artarak devam ediyordu. Daha fazla sabredemezlerdi. Sarhoş naralarının arasında tükenen umutları resmeden ve eriyip giden feryatlar dayanılır gibi değildi.

Karar verdi Kara Fatma. Düşmana panik yaşatacaklardı. İçerdeki masumlar zaten korkacakları kadar korkmuştu. Onları da daha fazla bekletmeden, ruhlarını daha fazla azapta bırakmadan tez elden müdahale etmeliydiler.

Emir verdi.

Elleri tetikte bekleyen çeteler kurşun yağdırmaya başladılar. Ortalık silah sesi ve barut kokusuyla doldu bir anda. İçerdeki düşman askeri, panikle kapıya yöneldiğinde ise kurşunların hedefi oluyordu. Daha ne olduğunu anlayamadan sağa sola kaçışmaları sonlarını hazırladı. Sadece diğer arkadaşlarının şaşkınlığına düşmeyen dört kişi kaçmayı başarabilmişti.

İçeri girdiklerinde gördükleri manzara, damarlarındaki kanı donduracak bir manzaraydı. Damat Mehmet, elleri ayakları bağlanmış bir vaziyette yerde yatıyor, garip bakışlarla etrafı süzüyordu. Sadece bir çocuğun ağlamalarını andıran sesler çıkarıyordu. Sonra da dudaklarına yakışmayan tebessümlerle gülmeye çalışıyordu.

Kızlardan birkaçı yerde baygın yatıyordu. Biraz daha direnebilenlerse birbirlerine iyice sokulmuş; ağlama ve titremelere gömülmüşlerdi.

Çeteleri görmeleri bile onları sakinleştirmeye yetmemişti. Yaşadıkları şok, bakışlarının her zerresinde hissediliyordu. Bu şoktan pek de erken kurtulacağa benzemiyorlardı.

***

Yine hüzünle sonlanan hatıralarından sıyrılmak istedi. Nemlenen gözlerini eskimeye yüz tutmuş mendiliyle sildi.

Derin bir "Of." çektikten sonra, yaşadıklarının dışa yansıması sözler döküldü dudaklarından. "Ben bile şahit olduğum o manzarayı bugün hatırladıkça kendimi tutamıyorum. Fidan boylu, gül endamlı, karanfil bakışlı o yavrular nasıl unuturdu ki!..

Yatağında uzanmış, donuk bakışlarıyla dışarıyı seyre daldı.

Kış bütün şiddetiyle bastırmıştı.

Etraf, karlarla beyaz bir örtüye bürünmüştü. Soğuk; pencere yarıklarından, tam kapanmayan kapı aralıklarından içeri sızıyordu.

Yüzü iyice solmuş yorganın altında nefesiyle ısınmaya çalışıyordu. İçinin üşüdüğünü hissetti. Canı sıcacık bir çorba çekti. Yataktan çıkıp çıkmamak arasında tereddüt geçirdi. Zor da olsa yatağından çıktı. Elleri titreye titreye sobayı tutuşturmaya çalıştı. Her zaman da yakmıyordu sobayı. Yemek zamanına denk getiriyor, öyle yakıyordu.

Konu komşunun verdiği odunlar da azalmıştı. Olanları da idareli kullanıyordu. Kimseden bir şey istemeye yüzü yoktu. Ölse isteyemezdi, ama onlar kapısına kadar getirip de ısrar edince mecburen getirileni alırdı.

Kendisine acınsın istemiyordu.

Savaşlarda gösterdiği üstün başarılardan dolayı maaş bağlanmak istenmiş, fakat kabul etmemişti. "Ben milletim için savaştım. Bir de karşılık mı bekleyeyim?" demişti.

Verilecek maaşı da bir hayır kurumuna devretmişti.

Bu güne kadar şerefli bir hayat sürmüştü. Bundan sonra da aynı hassasiyeti sürdürmek istiyordu.

Cephane yapımında çalışan kız çocukları

BEN YETİM KALMAM

Gözüne bir türlü uyku girmiyordu.

Asker yorgun düşmüştü. Onlara her an taze kan ve coşkun bir heyecan lazımdı. Kendini zorlayarak, askerlerine devamlı moral vermeye çalışıyordu. İçindeki fırtınaları tutmaya çalışıyor, neler yaşadığını askerlerine belli etmemeye gayret ediyordu.

Bu topraklar düşmana teslim edilmeyecekti. Adı gibi emindi bundan. Bu millet, kanının son damlasına kadar savaşacaktı. Ölmek var, dönmek yoktu. Dilden dile dolaşıyordu bu söz.

"Ölmek var, dönmek yok!"

İradeler, cesaretler yeniden, yeniden bileyleniyordu.

Kendisine yorulmak yoktu, korkuyu silmesi gerekiyordu hayatından. Göstereceği en küçük bir iradesizlik, askere fazlasıyla yansırdı.

Vakit bir hayli ilerlemişti. Gitti, kızının üstünü güzelce örttü. Onun yastığa dağılmış saçlarını kokladı. Alnına, uyandırmaktan korka korka bir öpücük kondurdu.

Hanımını kaybedeli dört yıl olmuştu. Kızı Nezahet sekiz yaşındaydı o zaman. Emanet edeceği birileri de olmadığı için, gittiği her yere kızıyla gidiyordu. Yanından hiç ayırmıyordu onu. Şimdi de ateş hattındaydı kızıyla beraber.

Yüreğinin bir yarısında vatan sevgisi, diğer yarısında kızının sevgisi vardı, eşinden kalan hatıraların sıcaklığıyla birlikte.

Bu sevgi, hamuru şefkat olan bir sevgiydi. Hayat arkadaşını kaybetmiş olmanın acısından daha baskındı kızının öksüzlüğü.

Yaşıtları gibi oyun oynaması, annesinin dizine başını koyup en tatlı hayallere dalması gereken yavrusu, kendisiyle birlikte cephedeydi. Ateş, duman, kan ve ölümler vardı onun körpe yüreğinde.

Yapabileceği başka bir şey de yoktu. Ne kızı kendisinden ayrılmaya razıydı, ne de kendisi kızından. Ebedî âleme yolcu ettiği can yoldaşının hasreti, kızının varlığıyla bir nebze olsun eriyordu.

Cephede, kurşunların yağmur gibi yağdığı bu ölüm harmanında, ona bir şeyler olmasından çok korkuyordu. Kızı kendisini hiç sakınmıyordu. Cesurdu. Hayat doluydu. Askerlerin neşe kaynağıydı. Yaşından beklenmedik hareketleri olurdu. Bilgece konuşmalarıyla sıkıntılı askerleri teselli ederdi. Askerlerden çocuk sahibi olanlar, yavrularının hasretini Küçük Nezahet'i severek giderirlerdi.

Çarpışmaların en heyecanlı ve hareketli yerinde taştan taşa sekerek, askerlerin yardımına giderdi. Kimisine mermi taşır, kimisinin silahını doldururdu. Bazen de yaralıların tedavisine katkısı olurdu.

Attığı kurşunla düşmanı yere seren askerleri tebrik eder, fırsat bulursa yanaklarından öperdi. Hedefi tutturamayanlara, "Bir daha ki sefere." der, onları da teselli ederdi.

Bazen yaralanan askerlerin silahlarını alır, düşmana ateş ederdi. Kolu kısa geldiğinden, tetiği çekmekte zorlanırdı. Ya dipçiği sağlam bir yere dayayıp ateş ederdi; ya da tetiğe bir ip bağlar, onu da sağ işaret parmağına bağlayıp öyle ateş ederdi. İyi de nişancı sayılırdı.

Onun bu kahramanlıkları da askerler arasında dilden dile dolaşmaktaydı. Hele Gediz Muharebesi'nde yaptıkları... En çok da o etkilemişti askerleri.

Düşman tam bir yarma hareketine girişmişti. Olmakla olmamak arasında bir durumdaydı. Bütün gücünü toplayıp saldırıya geçmişti. Türk askerleri arasında bir bocalama, bir kaçış başlamıştı. Herkes panik halindeydi. Bu kötü durumun yeniden

düzeltilmesi için geriye çekilme düşüncesi ağır basmaktaydı, fakat böyle bir davranış düşmanın cesaretini artırmıştı. Cesareti artan düşman daha kuvvetli bir hücuma kalkmıştı. Düşmanın cesaret ve hücumu, askerlerin de morallerini bozmuş, cesaretini kırmıştı.

Cesaretini ve moralini kaybeden bir askerin yapabileceği pek bir şey de yoktu.

Geriye çekilmenin ve kaçışın başladığı bir anda, Küçük Nezahet, incecik sesiyle kollarını iki yana açıp haykırmıştı

"Durun! Nereye gidiyorsunuz? Böyle cepheyi terk edip gerisin geriye kaçmak size yakışır mı? Ne olur; Allah'ı seviyorsanız, Peygamberi seviyorsanız geri dönün! Siz, Allah'a ve Peygamberine gönül vermiş Türk askerlerisiniz. Kaçmak size yakışmaz! Düşmandan korkup da kaçan bir asker olarak nasıl bakacaksınız sizi dualarla cepheye uğurlayan analarınızın, yolunuza gözyaşı döken hanımlarınızın ve özlemle dönüşünüzü bekleyen çocuklarınızın yüzlerine? Nasıl bakacaksınız?"

Düşmanın kurşunlarından daha yakıcıydı bu sözler. Nezahet'in söyledikleri, yürekleri bir ateş tufanı gibi yalayıp geçmişti. Her biri ruhlara bir balyoz gibi inip kalkan kelimelerle yeniden toparlanmıştı.

O gün Küçük Nezahet'in büyük sözleri, bir bozgunun önüne geçmişti. Yeni bir uyanış yaşanmıştı gaflet uykusundan.

***

Albay Hafız Halit Bey, kızının başucunda zamanın nasıl geçtiğini fark edemedi. Zihni yaşananlarla, askerlerin durumlarıyla ve özellikle de her an kızının varlığıyla meşguldü.

Yatmadan önce yine Yasin okumaya başladı. Dudaklarından dökülen kısık ve bir o kadar da lahuti nağmeler, odaya manevi bir atmosfer yayıyordu. Kendi sesinin yanıklığında ruhunun şifa bulduğunu hissediyordu.

Her gece okuduğu Yasinleri, şehit olan askerlerinin ve kendisine dünyalar tatlısı bir yavru emanet edip ötelere kanat çırpan hayat arkadaşının ruhuna hediye ediyordu.

Nezahet, alışıktı babasının Yasin okumalarına. Eğer o gün çok yorulup da erkenden uyumamışsa babasını dinler, öyle yatardı.

Nezahet, babasının sesine uyandı.

Gözlerini ovuşturarak yattığı yerden doğruldu. Ortalık karanlıktı. Babası gaz lambasının önündeydi. Sırtı kendisine dönüktü.

Tam açamadığı gözlerinde tatlı bir mahmurluk vardı. Babasının sesi, her zamankine göre daha yanık geliyordu. Gaz lambasının loş aydınlığında, babasının yüzünü tam göremediği için eğilerek daha bir dikkatle baktı. Yanaklarından gözyaşlarının belli belirsiz süzüldüğünü fark etti.

Üstündeki mahmurluk birden dağılıverdi.

Babasını bu hâlde görmekten dolayı üzüldü. Demek ki babası uyandığını fark etmemişti. Kendisi uyanıkken okuduğu zamanlarda babasının ağladığını hiç görmemişti. Belli ki bir derdi vardı.

Yasin bitince, o da duasını yaptı. Sonra gitti, babasının boynuna sarıldı. "Babacığım…" deyip, yanaklarından öptü.

Halit Bey şaşırmıştı. Kızının uyuduğunu zannediyordu. Demek ki uyanmıştı. Bağrına sıkıca bastı. Saçlarını bir yandan okşuyor, bir yandan da bir gül gibi kokluyordu. Cennetlerin kokusunu, elveda bile demeden ahirete yürüyen hayat arkadaşının kokusunu kızında duymaya çalışıyordu.

Kendi de şehit olup giderse Küçük Nezahet'ini kime bırakacaktı? Ne olacaktı kızının hâli? Çocukluğunu yaşayamadı, anne sevgisine doyamadı, genç kızlığı da perişanlıklarla geçerse.

Bir süre baba kız, hiç konuşmadılar. Birbirlerine sarılıp öylece kaldılar.

Küçük Nezahet, yaşanan duygu yoğunluğunda babasının kaygısını anlamış gibiydi. Savaşlarda ölüme meydan okuyan bir adam, niye duygulanıp ağlardı ki!

Yine beni düşünüyordur, diye geçirdi içinden. "Annem vefat etti, kendisi de şehit olursa ben ne olacağım diye dertleniyordur eminim."

Babasının boynuna doladığı ellerini bıraktı. Biraz geri çekildi. Gözlerinin içine bakarak konuşmaya başladı.

"Aman baba, hiç kederlenme. Evet, annem vefat etti. Seni de şehit ederlerse benim hâlimi düşünüyorsun değil mi?"

Bir süre gözlerini kızından kaçırdı Halit Bey. Duygularının kızı tarafından fark edilmesini istemiyordu. Nezahet sözlerine devam etti. "Merak etme babacığım. Şehit olursan, ben yetim kalmam! Bana millet bakar. Haydi babacığım, dağıt şimdi sıkıntılarını."

Kızı yine yapmıştı yapacağını. Askerlere moral verdiğine şahit olduğunda gülümser, geçerdi. Şimdi Küçük Nezahet'inin yaşından beklenmedik sözlerinin muhatabı kendisiydi.

Düşüncelerinden utandı. Utancı, duygularını daha da ateşledi. Tek tesellisi, küçük kızının kendinden büyük sözleriydi.

Duyduklarıyla teselli oldu.

Kızının başını hafifçe kendine doğru çekti. Titreyen dudaklarıyla alnına taze bir öpücük kondurdu.

"Yavrum!" diyerek bağrına bastı.

Çocuğuyla cephane nakliyatına katılan bir Anadolu kadını

BİZİ BEĞENMEDİNİZ Mİ?

Serin bir sonbahar günüydü.

Toprak evin çardak kısmına oturmuş, ikindi vaktinde günün yorgunluğunu çıkarmaya çalışıyordu. Vadinin serinliğini taşıyan rüzgârda üşümüşlüğüne aldırmıyordu. Yorgundu. Dalıp gidince unutuyordu her şeyi.

Gözlerini ufku boydan boya kaplayan dağlara dikti. Batmaya yüz tutmuş güneşin kızıllığı, kendini gölgeleyen gri bulutlardan sıyrıldıkça dağlara yansıyordu. Bulutlarla güneşin saklambaç oyununda, akşamın sızı dolu kızıllığını içinde hisseder gibi oldu. Hemen her akşam gün batımında aynı yalnızlık duygularını yaşıyordu.

Derin ve belirsiz bir hâl aldı bakışları.

"Oğlum, Hüseyin'im!" dedi usulca, "Hüseyin'im!" dedi yürekten.

Özlemişti oğlunu.

Haber salmış, bir kere daha helallik dilemişti anasından.

Yarın Bilecik İstasyonu'ndan cepheye sevkıyat olacakmış. Rahatı da iyiymiş, merak etmemeliymiş hâlini. Komutanları da kendisini çok seviyorlarmış. Hiçbir sıkıntısı yokmuş. Tek kaygısı, biricik anasıymış.

***

Sadece oğlu kalmıştı hayatta. Onu da Allah'a emanet edip uğurlamıştı asker ocağına. Kocasını Dömeke'de, kardeşini Şıbka'da ve iki oğlunu da Çanakkale'de şehit vermişti.

Savaşlar dayanılmaz bir hâl almıştı. Bir savaş bitiyor diğeri başlıyordu. Köyün yiğitleri, eli silah tutanları sırası geldikçe, kimisi daha sırası gelmeden on beşinde, on altısında gidiyorlardı cepheye. Giden her yiğitle birlikte gönüller hüzünlü bir veda ile sarsılıyordu. Gidip de dönmemek vardı. Sevdalar yarım kalıyordu. Vuslat bir başka bahara ya da bir başka diyara erteleniyordu.

Gözler son defa bakışıyormuşçasına birleşiyordu. Kelimeler susuyor, gözler ve gönüller konuşuyordu. Savaşa giden yiğitler için anneler, eşler, ya da sevdalıları içten içe gözyaşı akıtıyorlardı. Dalga dalga kabaran gönüller; ayrılığı, savaşı ve ölümü soluyordu biteviye.

İsyan yoktu bakışlarda. Dudaklardan dökülen kelimeler inancı ve huzuru yayıyordu ruhlara.

Kirpiklerinden süzülen ılık birkaç damla gözyaşını yanaklarında hissedince hayallerinden sıyrılıverdi. Bazen böyle dalar giderdi. Bir tarafta sevdiklerini bir bir kaybetmenin hüznü, bir tarafta da şehitlik şerbetini içmiş olmalarının tesellisi vardı. Biliyordu, şehitler ölmezdi. Onlar şimdi cennetin yamaçlarında geziniyorlardı. Belki de öldüklerinin farkında değillerdi. Yine savaşmaya devam ediyorlardı bir başka cephede. Kim bilir, ama yine de zor geliyordu ayrılık.

Ve şimdi en küçük oğlu Hüseyin cepheye gidiyordu.

Yerinden yavaşça doğruldu. Hava iyice kararmadan kalan birkaç işi de bitirmek için gıcırdayan tahta merdivenlerden aşağı indi.

"Sarıkızım" dediği ineğin önüne bir parça ot atıp sağmaya başladı. Tarlalarda buğday, Sarıkız'da da süt olduktan sonra, Allah'ın izniyle açlık uğramazdı semtine. Buğday ve süt yeterdi kendisi için.

Ali Fakı'nın gelinine süt için söz vermişti. Çocuğun son zamanlarda iştahı azalmış, sadece süt içiyormuş. Gündüzden tembihlemişti gelin. Büyük bakır tasa onun hakkını ayırdı. Akşam

götürürüm diyerek çardağa koydu. Üstünü de büyükçe bir tencereyle kapattı.

Sofranın başına yine yalnız oturdu. Bulgur pilavıyla yoğurt vardı. Pilavdan bir kaşık aldı, boğazından geçmiyordu. Yutkundu, bir yudum su içti. Birkaç kaşık yoğurt aldı. Yeniden pilavdan yemeğe başladı.

Hiç iştahı yoktu. Aç da durulmazdı ki! Oğlunun cepheye gidecek olmasıyla yeni bir heyecan yaşıyordu. Açlığın ve acının yeri ayrıydı. Açlığını bastıracak kadar yedikten sonra Ali Fakılara gitmek için hazırlanmaya başladı. Çok da geç kalmasa iyi olurdu. Yarın oğlunu uğurlamaya gidecekti. Sütü alıp merdivenlerden ağır ağır inmeye başladı.

Bulutlu bir geceydi.

Gökyüzünde karanlık hüküm sürüyordu. Ay, göğü kaplayan siyah bulutların arkasında kalmış, gümüşî aydınlığıyla selamlayamıyor dağları. Köyün köpeklerinin havlamaları duyuluyor. Yerler iki gün öncesinde yağan yağmurlarla çamur olmuş. Çamurlara batmamak için daha bir dikkatli yürüyor. Sağ elinde tuttuğu söğüt dalından destek alıp çamurlara batmamaya çalışıyor. Bir taraftan da sol elindeki sütün dökülmemesine dikkat ediyordu.

İki defa tıklattığı kapıyı Ali Fakı'nın gelini açtı. Bu gelinceğiz de genç yaşında bir oğluyla dul kalmıştı. Kocasını da Çanakkale'de kaybetmişti. Kocasının ölüm haberi köye ulaştığında yürekler bir kere daha dağlanmıştı. Şehitlerin bedenleri toprağa düşerken, geride kalanların da bağrına ateşler düşüyordu.

Acıyı biliyordu Akgünlü köyü. Savaş köyün yiğitlerini bir bir almıştı. Her gidenin ardından sessiz gözyaşları akıtılırdı. İsyan yoktu bu gözyaşlarında. Şehitliği arzulayan yiğitlerinin ebedî diriliğinin tesellisiyle akıyordu gözyaşları.

Her şeye rağmen, ağlamak ölüme çare değildi. Gelinceğiz de "Eşimin en güzel emaneti" deyip oğlunda teselli bulmaya çalışıyordu. Ölenle ölünmüyor. Geride kalanlar da şehitliğin

teselli pınarından içiyorlardı kana kana. Şu üç günlük dünyaya bel bağlamadan, sevdikleriyle ebedî âlemde sonsuz bir vuslat yaşamak istiyorlardı.

Kısık bir gaz lambasının aydınlattığı odada Ali Fakı ve hanımı içi otla doldurulmuş yer minderlerinde oturmuş, üzüm pekmeziyle tatlandırılmış çaylarını yudumluyorlardı.

İyice ihtiyarlamış olan Ali Fakı'nın alnında da yılların ıstırabı çizgi çizgi olmuştu. Gaz lambasının titrek aydınlığında alnının kırışıkları daha bir koyu gözüküyordu. Oğlu Çanakkale'de şehit düşmüştü. Geliniyle ve torunuyla oğlunun acısını azaltmaya çalışıyordu. Bir baba olarak onun yokluğunu hissettirmemek için elinden gelen gayreti fazlasıyla gösteriyordu.

Köyün imamı olduğu için askere de almamışlardı. Geride kalanların morale ihtiyacı vardı. Vakti zamanı gelip de ölenlerin cenaze namazının kılınması, usulünce defnedilmesi gerekiyordu. Hanımı ölen kadınlara son vazifenin yapılmasında önayak oluyordu.

Sesine bir canlılık vermek için kesik kesik öksürdü Ali Fakı.

Ayşe Kadına, "Hoş geldin bacım." deyip hâlini hatırını sorduktan sonra:

– Hüseyin'den bir haber var mı? Ne zaman cepheye gidiyormuş Ayşe bacı?" diye sordu.

– Yarın Bilecik İstasyonu'ndan cepheye gideceklermiş. 'Anam hakkını helal etsin, gidip de dönmemek var.' demiş. Kendisinin haberi yok ama ben yarın Bilecik'e gideyim diyorum. Belki Hüseyin'imi bir kere daha görürüm. Ona diyeceklerim var. Kolay mı şehit oğlu olmak!.. O, benim efendimin emaneti. Oğlum da tıpkı ağabeyleri gibi babasına layık olmalı.

Sustu.

Derin bir nefes aldı. Biraz bekleyip geri yavaş yavaş verdiği nefesinde, yüreğindeki yangınların sıcaklığı vardı.

Sözlerinin devamı gelmedi. Başını eğdi. Buğulanan gözlerinden birkaç damla gözyaşı damladı gülkurusu fistanına.

Odaya bir sessizlik çöktü. Ocakta yanan meşe odunlarının çıtırtıları duyuluyordu. Duvarda gaz lambasının sönük ışıklarının titreyişinden kaynaklanan hafif dalgalanmalar vardı.

Çay bardağı elinde yarım kaldı Ayşe Kadının. Onu yere bıraktı.

Akgünlü köyünde her hanede yaşanan acılardan biri yaşanıyordu yeniden.

Ali Fakı, yeleğinin cebinden köstekli saatini çıkardı. Gözlerine iyice yaklaştırıp baktı. "Yatsı namazı da epeyce yaklaşmış." dedi, hüznün hâkim olduğu havayı dağıtmaya çalışan bir ses tonuyla. "Ben camiye gidiyorum. Siz oturun." deyip yerinden kalktı.

Gelini, "Hava serin, üşümeyesin babacığım." diyerek Ali Fakı'nın paltosunu getirdi.

Susmak, konuşmaktan daha manalı ve daha kolay geliyordu. Yaşanan hüznü tarif etmekten acizdi kelimeler. Yerinden fırlayacakmışçasına çarpan kalpler, inanmışlığı aksettiren bakışlar, sıcak bir dokunuş, kelimelerle anlatılamayacak nice duyguları yansıtıyordu. Hisler ortaktı. Acılar paylaşılıyordu. Ateş sadece düştüğü yeri yakmıyordu Akgünlü köyünde. Düşen her bir ateşle bütün bir köy yanıyordu.

Kocaları, oğulları, kardeşleri cephede olan kadınlar, acıları gömüp yüreklerine, dirençlerini ve umutlarını kaybetmeden canla başla çalışıyorlardı. Tarlaları onlar sürüyordu. Buğdayları onlar ekip biçiyordu. Yeri geldiğinde cephedekilere para gönderiyorlardı. Hamur yoğuran eller, toprağı da işliyordu şimdilerde.

Vakit çok geç olmadan ben de gitsem iyi olur, diyerek oturduğu yerden doğruldu. "Hem yarın Hüseyin'imi uğurlamaya gideceğim. Erkenden yatayım." dedi yutkunarak.

***

Gün, sabahın ışıklarından mahrum başlamıştı. Koyu yağmur bulutlarıyla kaplanan gökyüzünde insana hüzün veren bir hava vardı. Güneş, yalnızlık köşesine çekilmişti.

Yağmur aralıklarla yağıyordu. Bilecik sokaklarında küçük çamurlu su birikintileri oluşmaya başlamıştı. Şiddetli esen rüzgâr, çınarların tek tük kalmış solgun yapraklarını savuruyordu. Bazıları telaşla sağa sola koşturup duruyordu. Kimisi de yağmurdan ve çamurdan sakınarak yürümeye çalışıyordu.

İstasyonun çevresi, akşamüzeri yakınlarını cepheye uğurlamaya gelenlerle doluydu.

Mahşerî bir kalabalık vardı.

Yağmura, gök gürültüsüne aldıran yoktu. Herkes kendi yakınını arıyordu. Oğlunu cepheye uğurlamak için gelen anaların, kocalarıyla bir kere daha helalleşmek isteyen körpe gelinlerin heyecanları hemen göze çarpıyordu.

Trenin bütün vagonları hınca hınç asker doluydu. Pencereden uzanan başlar, bir tanıdık görebilme umuduyla sağa sola dönüyordu. Yakınlarıyla vedalaşanlar da son defa el sallıyorlardı.

Çanakkale Savaşı sonrası büyük bir moral bulan Mehmetçik, yeni destanlar yazmaya yürekten inanmıştı. Her karış toprağı şehitlerin kanıyla sulanmış bu vatanı düşmanlara bırakmamaya yemin etmişlerdi.

Hava kararmıştı. Şimşekler çaktıkça ortalık aydınlanıyordu. Ayşe Kadın da saatlerden beri yağmura ve soğuğa aldırmadan etrafta devam eden hareketliliği takip ediyordu. Bakışları tedirginliğini dışa vuruyordu. Bir an önce oğlunu bulmanın telaşındaydı. Vakit ilerledikçe kalp atışları hızlanıyordu.

Yağmur altında ıslanmıştı. Ara ara çakan şimşekler, yüzüne bir aydınlık yayıyordu. Aydınlanan yüzünde kaygının ve heyecanın izleri çizgi çizgi belli oluyordu.

Trenin kalkışı için son hazırlıklar tamamlanıyordu. İstasyondaki hazırlıkları kontrol eden Binbaşı Abdülkadir Beyin gözleri, uzun zamandır yağmura ve soğuğa aldırmadan ayakta duran ve gelip geçen askerlere dikkatle bakan Ayşe Kadının üzerindeydi.

Yakınlarını cepheye uğurlamak için gelenler vardı. Hüzünlü ayrılıklar yaşanıyordu istasyonda. Fakat Ayşe Kadının mahzun duruşundan, aradığını bulamamış olduğunu anlayan Binbaşı Abdülkadir Bey yanına yaklaşarak: "Kimi uğurlamaya geldin anacığım?" diye sordu rahatsız etmek istemeyen bir ses tonuyla.

Üşümemek için ellerini göğsünde sıkıca birleştiren Ayşe Kadın, karşısında komutanı görünce bir an heyecanlandı. Bükülmüş belini doğrultmaya çalıştı. Sonra da çekinerek cevap verdi:

– Söğüt'ün Akgünlü Köyünden Mehmet oğlu Hüseyin, oğlum olur. Onu uğurlamak için gelmiştim kumandan oğlum. Ama saatlerdir arıyorum, bir türlü bulamadım. Asker elbisesi içine girince herhâlde tanıyamadım yavrumu."

Köyünden kalkıp da oğlunu cepheye uğurlamak için gelen yaşlı ananın hâli Binbaşı Abdülkadir Beyi duygulandırdı. Bu savaşların asıl kahramanları, eli öpülesi bu analar diye düşündü. Cepheye uğurladıkları yavrularıyla birlikte yüreklerinin bir yarısını da topun, tüfeğin namlusuna sürüyorlardı.

Kendi annesinin hassasiyetini hatırladı. Şeref duyduğu oğlunu, "Gözün arkada kalmasın oğlum!" diyerek en şerefli ölüme gönderiyordu.

İçi titredi, tüyleri diken diken oldu. Annesi de bu kadınla aynı yaşlarda olmalıydı.

Söğüt'ün Akgünlü köyünden Mehmet oğlu Hüseyin'i yaveriyle çağırttı.

Giydiği asker elbisesi vücuduna tam oturmuş, olduğundan biraz uzun gösteriyordu Hüseyin'i. Buğday rengi yüzü biraz daha esmerleşmiş, elmacık kemikleri daha da belirginleşmiş. Zayıflamış gözükse de bakışları daha diriydi. Koyu siyah kaşlarının hemen altında etrafı süzen gözleri güven ve huzur doluydu. Tavırlarında cepheye giden askerlerin değil, düğüne giden insanların heyecanı vardı.

Anasının gelmeyeceğini düşünen Hüseyin, onu birden karşısında görünce çok şaşırdı. Anasının nasırlaşmış ve çatlamış ellerine sarıldı. Toprak rengi ellerini öptü, kokladı doyasıya. Ayşe Kadın da bağrına basıp kokladı Hüseyin'ini. Çanakkale'de şehit düşen diğer iki oğlunun kokusunu duyuyordu son yongasında.

Kokladı, kokladı, kokladı. Sonra yüzüne yayılan ve ses tonunda da kendini hissettiren bir ciddiyetle ağır ağır konuşmaya başladı.

"Hüseyin'im, aslan oğlum benim! Dayın Şıbka'da, baban Dömeke'de, ağabeylerin Çanakkale'de şehit düştüler. Bak, son yongam sensin! Minarelerden ezan sesi kesilecekse camilerin kandilleri sönecekse sütüm sana haram olsun. Öl de köye dönme!

Yolun Şıbka'ya uğrarsa dayının ruhuna da bir fatiha okumayı unutma.

Haydi oğul, Allah yolunu açık etsin."

Hüseyin, anasının elini bir kere daha öptü. Sarıldı anasına sıkıca ve ardına dönüp bakmadan kendini cepheye götürecek trene doğru yürüdü.

Bir başka âlemi yaşadığı belli olan Ayşe Kadının bakışları, oğlunun bindiği trene çakılı kalmıştı.

Binbaşı Abdülkadir Bey, ana ile oğul arasında yaşanan bu duygulu vedalaşmadan çok fazla etkilenmişti. Kocası, çocukları ve kardeşi cephelerde şehit düşen bu kadın, şimdi de en küçük oğlunu cepheye uğurluyordu. Hiçbir şey kaybetmemişti inancından ve direncinden. Vatan sevgisini bir kere daha yaşamıştı Ayşe Kadının sözlerinde. Hüseyin'in bindiği vagona yönelen bakışlarını ona çevirdi:

– Demek sizin ailenin bütün erkekleri hep şehit oldular, öyle mi, diyerek derdine ortak olmak, biraz olsun onu teselli etmek istiyordu.

Ayşe Kadının verdiği cevap, Binbaşı Abdülkadir Beyi bir kere daha sarsan ifadelerle doluydu.

– Yalnız bizim ailenin erkekleri değil oğul, bizim köyün mezarlığına elli yıldır delikanlı gömülmedi.

Sustu. Daha derinden gelen ve bir duayı andıran sözünü söyledi sonra.

– Vatan dursun da biz hepimiz ölelim, ne çıkar?"

Böyle bir cevabı hiç beklemeyen Binbaşı Abdülkadir Bey iyice şaşkınlığa bürünmüştü. Yüzünün aldığı renkten, hissettiği duygular anlaşılabiliyordu. Şaşkınlığını ve heyecanını taşıyan kelimelerle bir kere daha sordu.

– Şimdi sizin köyünüzde hiç erkek yok mu?

Ayşe Kadının heyecanı daha da artmıştı. Duyguları, kabaran bir deniz gibiydi. Üşümüşlüğünden eser kalmamıştı.

– Bizi beğenmediniz mi? Hiçbir işimiz geri kalmadı. Evvelce nasılsak gene öyleyiz. Bağrımıza kara taş bağladık, düşman mahvoluncaya kadar dayanacağız. Allah bana o günleri göstermeden canımı almasın!..

Binbaşı, bu cevap karşısında daha da duygulanmıştı. Savaş meydanlarında nice ölümler görmüştü. Kalbini sızlatan nice feryatlar işitmişti, ama şimdi oğlunu cepheye uğurlayan yaşlı anadan duyduğu bu sözler, sıcak bir kurşun gibi yakıp geçmişti gönlünü. Gizli kalmış ve bastırılmış duyguları gün yüzüne çıkarmıştı.

İçinin yanıklığına trenin son düdükleri de karışıyordu.

Yağmur hızını artırmıştı.

Gök gürlemesi yayılıyordu dört bir yana. Çakan şimşeklerin aydınlığı tevekkülle Rabbine yönelmiş gönüllere aydınlık yayıyordu.

Ve Binbaşı Abdülkadir Bey, gözlerinde biriken yaşları Ayşe Kadına göstermemek için vedalaşıp bineceği vagona doğru hızlı hızlı yürüdü.

TAYYAR RAHİME HANIM

SON ARZU

Avluyu süpürüp öğlen için yemek yapacaktı.

Hareketlerinde bir gariplik vardı. Dalgındı. Eskiden bir denileni iki etmezken şimdilerde annesinden küçük yollu azar işitir olmuştu.

Annesi Hatice Kadın, Rahime'deki bu dalgınlığı çok üstelemek istemiyordu. Kızının içinde bulunduğu ruh halinden çekiniyordu. Kızı iki evlilik yapmış, ikisinde de mutlu olamamıştı. Bir de ilk kocasından olan çocuklarını da kaybetmişti. Eşinden boşanmış bir kadın olmanın acısına bir de evlatlarının ölüm acısı eklenmişti.

Bu yüzden ne babası Köse Abdullah ne de annesi Hatice Kadın, Rahime'ye bir şey diyemiyorlardı. Söyleyecekleri şeyler onu üzecek diye korkuyorlardı. Seslerini biraz yükselterek konuşmaya dilleri varmıyordu.

Son zamanlarda daha da garipleşmişti. İçine kapanmış, hırçınlığı artmıştı.

Osmaniye'nin Fransızlar tarafından işgal edilişini bir türlü hazmedemedi. Ara ara, "Ne işi var bu melunların bizim toprağımızda!" deyip kızgınlığını dışa vuruyordu. Köylünün dilinde Fransızların Adana'da yaptığı zulümler dolaşıp duruyordu. İşlenen zulümleri duydukça Rahime'nin nefreti artıyor, sonrasında da kendi kabuğuna çekiliyordu.

Evlerinde bazen köyün ileri gelenleri toplanır işgalin gidişatından bahsederlerdi. Kapı aralığından, konuşulanları dinlerdi.

İçeri kahve götürürken biraz uzunca eğleşir, daha çok şey duymak isterdi. Çetelerin elde ettikleri başarılarla sevinir, haince saldırılar karşısında da içindeki köz alevlenirdi.

Rahime, avlunun işini bitirmiş, yemek için mutfağa geçmişti. Annesi de inekleri yemliyordu.

Dışarıdan at kişnemeleri ve kalabalık bir grubun konuşmaları geliyordu.

Tok sesli bir adam, "Köse Abdullah, nerdesin?" diye bağırdı.

Köse Abdullah evde yoktu. Kanlıgeçit'teki bahçeye kadar gitmişti. Bahçede çapalanacak yerler vardı. Birkaç günde oranın işini bitiririm diye düşünmüştü. Heybesine azığını koymuş, gün ışımadan yola düşmüştü. Eski dinçliğinden uzaktı. Doğan ilk üç çocuğu da kızdı. Öyle olunca biraz fazlaca yıpranmıştı. Kızlarından üçüncüsü olan Rahime'yi gerçi erkek gibi yetiştirmeye çalışmıştı ya… Onun için bazen, "Bu benim oğlum." derdi, yaptığı işleri gördükçe.

Babasının çağrıldığını duyan Rahime, anasından evvel dışarı çıktı. Avluda bir grup çete vardı. İri yapılı, pala bıyıklı, göğsünde dolu fişekliğiyle ve insanın içine ürperti salan heybetli duruşuyla önde duran, çete reisi Hüseyin Ağaydı. Hüseyin Ağa, yanındaki fedaileriyle köy köy dolaşıp, millî direniş hareketini gerçekleştirmek için gönüllü topluyordu.

Evden bir erkek çıkmadığını görünce Rahime'ye seslendi.

– Baban evde yok herhâlde. Her evden çete topluyoruz. İşgalci düşmanları, teşkil edeceğimiz bu kuvvetle vatanımızdan kovacağız. Bu evden çete olarak kimi yazalım diye soracaktım."

Babası evde yoktu. Gerçi olsa da ne değişecekti ki! İlerlemiş yaşıyla savaşa katılması zordu. Kardeşi Mustafa da daha çocuktu.

Durgunluğu ve düşünceli tavrı birden değişti.

Zihnini günlerce meşgul eden fikirler yeniden hareketlendi. Düşmanla yaka paça olmanın hayaliyle oturup kalkıyordu

günlerdir. İşte şimdi bu fırsat eline geçmek üzereydi. Talih kuşu başına konacak gibiydi. Babası boşuna kendisini erkekler gibi yetiştirmemişti. Boşuna değildi, babasının, "Sen benim erkek çocuğumsun." deyişi.

Heyecanını bastırmaya çalıştı. Kendinden emin bir şekilde:

– Köse Abdullah ailesinden de beni çete yazın!" dedi.

Ses kendinin sesiydi, fakat bu kadar cesurca bir tavır sergileyeceğini hiç düşünmemişti.

Gelecek cevabı merakla bekliyordu.

Hüseyin Ağa, biraz düşünceli biraz alaylı, sol elini pala bıyıklarına götürdü. Rahime'nin, sorusuna verdiği karşılığı bir kere daha düşündü. Duyulacak bir şekilde güldü.

– Sen kadınsın. Köyde kalıp geri hizmette çalışman uygun olur." diyerek Rahime'nin çeteye katılmasının mümkün olmadığını söyledi.

Verilen cevapla Rahime'nin yüzü de garip bir hâl aldı. Yüzünün esmerliğine utancın ve kızgınlığın fark edildiği bir pembelik yayıldı. Ciddiye alınmamasına çok içerledi. Hâlbuki teklifinde samimiydi. Günlerden beri bir fırsatını bulup da nasıl millî kuvvetlere katılırım diye kara kara düşünüyordu.

Daha sert bir şekilde cevap verdi Hüseyin Ağaya:

– Hayır, ben cephe gerisinde değil, cephede erkeklerle birlikte yiğitçe savaşacağım!

Çete Reisi Hüseyin Ağa, ilk bakışta umursamadığı Rahime'nin tavırları karşısında biraz tuhaflaştı. Çeteye yazılma konusunda böylesine ısrar edişine bir mana veremedi, fakat bir taraftan da Rahime'nin erkekçe tavırları hoşuna gitmişti. Sevincini tam da belli etmek istemiyordu.

– Öyleyse sen de Köseler ailesinden Rahime Onbaşı olarak çetelere katıl, dedi.

Böylelikle Rahime de çeteye dâhil edilmiş oldu. Rahime'nin ela gözleri çakmak çakmak parladı. Sevincinden ne yapacağını bilemiyordu. Teşekkür etmeye çalışırken heyecandan dili sürçüyordu. Günlerdir hayal ettiği niyetini sonunda gerçekleştirecekti. Şimdi düşmanla yaka paça olma zamanıydı. Şimdi bu topraklarda büyümüş olmanın, bu topraklardan fışkıran bereketle beslenmiş olmanın hakkını verme zamanıydı. Zaten dünya adına bir beklentisi de yoktu. İki mutsuz evlilik yaşamıştı. İki yavrusunu da ebedi âlemde kavuşmak umuduyla toprağa emanet etmişti.

Gün, karşı tepeleri aşmak üzereyken eve dönmüştü Köse Abdullah. Haberi Hatice Kadın söyledi.

– Sana bir haberim var. Bakalım sevinecek misin yoksa üzülecek misin?

Kocasının bakışlarındaki meraklı bekleyişi yakalayınca devam etti:

– Kızın, Hüseyin Ağanın çetesine yazıldı.

Meraklı bakışlar şaşkınlığa dönüşüverdi. Önce ne diyeceğini bilemedi. Suskunluğunda kızgınlık ya da sevinç belirtisi yoktu. Bir süre daha sustu. Sonra:

– Ya, demek öyle… Vay deli kız, vay demek çeteye katılacak. Zaten bu deli kızdan da başka bir şey beklenmezdi, diyerek tebessüm etti.

Rahime'nin çocukluğunu, genç kızlığını hatırladı. Gözleri uzaklara daldı. Daha çok erkek kıyafeti giyerdi. Ayağında siyah şalvar, sırtında işlemeli bir Maraş abası olurdu. Başına da poşu sarardı.

Ata binmeyi, silah kullanmayı çok severdi. Bazen yaylada yapılan bayram şenliklerine katılırdı. Hele bir bayram gününde, dikilen testiyi erkekler vuramayınca, Rahime, "Bir de ben deneyeyim." diyerek mavzeri eline almış, daha ilk kurşunda testiyi

vurmuştu. Yayladakiler önce şaşkınlıkla sonra da sevinçle Rahime'yi alkışlamışlardı.

Köse Abdullah'ın, "Sen benim oğlum gibisin." dediği kızı, şimdi Osmaniye'nin kurtuluşu için düşmana kurşun sıkacaktı.

Rahime bir gün sonra, hazırlıklarını bitirip çeteye dâhil oldu. Alışmakta zorluk çekmemişti. Onlarla birlikte baskınlara katılıyor, düşman hatlarına kadar korkusuzca ilerliyordu. Bazen geri hizmeti de görüyordu. Kadın olduğu için kimse şüphelenmez düşüncesiyle erzak ve cephane temin etmek için günlerce köy köy geziyordu. Ekinler biçildiği zaman çuval çuval buğday getirmişti. Savaşın seyrinin nasıl olacağı belli değildi. Tedbirli olunmalıydı. Düşmanla soğukla uğraşırken bir de erzak ihtiyacı baş gösterirse...

Çete Reisi Hüseyin Ağanın verdiği onbaşı rütbesinden dolayı "Onbaşı Rahime" diye çağrılır olmuştu. O, bu şekilde çağrılmaktan mutluluk duyuyordu. Diğer çetelerden farksız görülmesi, öz güvenini artırıyordu.

Rahime Onbaşı, ilk ciddi mücadelesini soğuk bir şubat gününde verdi.

Hasanbeyli yakınlarında Fransız kuvvetleri kıstırılmıştı. Rahime Onbaşı da dokuzuncu tümene bağlı müfrezesiyle cansiperane savaşıyordu. Kurşunların yağmur gibi yağışına aldırmadan arada bir ayağa kalkarak çeteleri galeyana getiriyordu.

Hareketliydi. Siperden sipere atlıyor, ölümü hiçe sayıyordu. Bir ara düşman hattının yakınına geçmeye çalışan iki çete, daha sipere yatamadan vurulup düştü. Vurulanlar kendi müfrezesindendi.

Aynı köydendiler. Henüz hayatlarının baharında gencecik delikanlıydılar. Anneleri, "Rahime bacım, bizim oğlanlara da göz kulak olsan… Gençtirler, yanlış bir şey yapmasınlar. Kendilerini sakınmayı bilmezler." demişti.

İki genç, düşmanın ateş hattında kalmıştı. Emanetleri orada öylece bırakamazdı. Taştan taşa, siperden sipere atlayıp uçarcasına yanlarına vardı. Kanları daha sıcağı sıcağına akan delikanlıları sırtında gerisin geriye kendi siperlerine taşıdı.

İki temiz ruh, çoktan Rabbin katına yürümüşlerdi. Hüzünle "Şehitlik kaderleriymiş. Ruhlar feda olsun o kadere. O yüce mertebeye erenler kurtulmuştur." sözleri döküldü dudaklarından.

Anneleri geldi aklına. Üzüldü. Tek tesellisi en yüce mertebeye erişmiş olmalarıydı. Güzel bir ölümle gittiler, diye avutuyordu kendini.

Çarpışma muzafferiyetle neticelenmişti. Düşmandan seksen tüfek ve iki makineli de ganimet kalmıştı.

Yağmur gibi yağan mermilere aldırmadan, vurulan iki genci kurtarmak için uçarcasına ileri atılmasından dolayı da Rahime Onbaşıya o günden sonra, uçan anlamına gelen "tayyar" lakabı verilmişti. Çeteler arasında Tayyar Rahime diye çağrılır olmuştu.

Tayyar Rahime…

Gözünü kırpmadan, uçarcasına düşman hatlarına ilerleyen kadın… Vefayı örnek davranışlarıyla taçlandıran insan…

Küçük çaplı mağlûbiyetlerle çılgına dönen düşman, daha büyük birliklerle Osmaniye'yi işgal etti. Belli başlı yerlerde önemli binaları, konakları karargâh olarak kullanıyorlardı.

Alibeyli mahallesinde de Hacı Ökkeş Ağanın köşkünü ele geçirdiler. Daha güvenli buldukları için bu köşke yerleşmişlerdi. Köşkün damına da Fransız bayrağını diktiler. Mahalleli, dalgalanan Fransız bayrağını gördükçe kahroluyor. O güne kadar memleketlerinde Türk bayrağından başka dalgalanan bayrak görmemiş olan çocuklar, bayrağı garip bir suskuyla süzüyorlardı. Anne babalarına bu dalgalanan bayrağın ne olduğunu sorduklarında, cevap yerine azar işitiyorlardı.

Bu böyle olmayacaktı. Bu işin bir hâl çaresi olmalıydı. Halkın can güvenliğini iyice tehdit etmeye başlayan düşmana, haddi bildirilmeliydi. Özellikle de Hacı Ökkeş Ağanın köşküne yerleşenler, orayı hem bir sığınak hem de cephanelik olarak kullanıyordu. Önce orası düşürülmeliydi.

Değişik çete birliklerinden oluşan bir müfrezeye köşkü ele geçirme görevi verildi. Borazan Mehmet, Kadir Çavuş ve diğer kahramanların oluşturduğu çetelerin yanı sıra Tayyar Rahime de kendi çeteleriyle 5 Ağustos sabahı gerçekleştirilecek olan saldırıya katılacaktı.

Herkes sorumluluğunun idrakindeydi. Ne yapıp edip, bu karargâh ele geçirilmeliydi.

Çete reisleri emrindekilere onları coşturan konuşmalar yapıyorlardı. Dinin ve namusun selameti için ölümü göze almak gerekiyordu. İslam topraklarında hür biçimde yaşanabilmesi, bayraklarının göklerde nazlı nazlı dalgalanması için birilerinin ölmesi gerekiyorsa o şerefe ermek için gözlerini kırpmadan hoş geldin diyebilmeliydiler ölüm meleğine.

Tayyar Rahime de duygularını paylaştı çeteleriyle. Omzundan indirdiği filintasına yaslanarak konuşuyordu.

– Arkadaşlar! Bugün inşallah düşman karargâhını ele geçireceğiz. Buna yürekten inanıyorum. Değil mi ki biz, Allah için savaşıyoruz, bu savaşımızda da samimiysek o zaman Allahu Azimüşşan her zaman olduğu gibi yine bizimle beraberdir. Hiç tasalanmayın. Telaşlanmayın. Gün bugün bizim için ağarıyor, bilesiniz bunu. Belki kimimiz şafak kızıllığına bürünüp cennete yürüyeceğiz. Cennetin misk kokulu yamaçlarında salına salına yürümek bu düşmanın eliyle olacaksa niye ondan kaçalım ki!

Konuşmasına ara verdi. Garip bir hâl aldı çehresi. Bakışlarını yeni yeni kızıllaşmaya başlayan dağa çevirdi. Göz kapaklarını yavaşça kapadı. Durdu bir süre. Aynı yavaşlıkla açtı yeniden. Göz

kapaklarını açarken sabahın serinliğini, huzuru ve adanmışlığı çeker gibi çekti içine. Çetelere dönerek tekrar konuşmaya başladı.

– Size bir vasiyetim olacak. Eğer ben şehit olursam, sakın cesedimi düşmana bırakmayın!.."

Hayali zamanı ve mekânı aşıp asırlar öncesine gitmişti.

Büyük sahabe Hz. Asım'ı hatırlamıştı.

İhanete uğradıkları bir sırada, "Allahım, eğer şehit olursam düşmanın kirli elleri benim bedenime değmesin!" diye dua etmişti. Düşmanla önce kıyasıya çarpışmış, sonra da şehit olmuştu.

Şehit olduğunda da kini ve nefreti dinmeyen düşmanlar, mübarek cesedine el sürememişlerdi. Cesedin etrafını eşek arıları sardığı için yaklaşamamışlardı. Sonrasında da yağan yağmurlardan oluşan sel suları, o pak cesedi bilinmez bir diyara götürmüştü.

O bir erkek olduğu halde böylesine hassas davranmıştı. Ya kendisi… Bir kadın olarak aynı hassasiyeti sergilemeli değil miydi?

Ve sergilediğini de gösterdi.

– Eğer ben şehit olursam, sakın cesedimi düşmana bırakmayın!

Yüreklerdeki kıpırtı artmış, gözler buğulanmıştı. Bu başlangıç konuşması, sanki bir vedanın da ilk işaretleri gibiydi.

"Allah Allah!" sesleri arasında ilk hücum başladı.

Karargâh olarak kullanılan konağa ardı ardına kurşun yağdırılıyordu. Çok muhkem olduğu ve iyi korunduğu için fazla yaklaşılamıyordu.

Çetelerin siperlerden ettikleri ateşlere, köşkün demir parmaklı pencerelerinden, çatı katından karşılık veriliyordu.

Tayyar Rahime, Kadir Çavuşla aynı siperdeydi.

Kurşunlarını iktisatlı kullanmaya çalışıyordu. Boşa atmayı sevmiyordu. Mutlaka gözüne bir hedef kestirmeliydi. Bazen şakalaşır, iddiaya girerlerdi Kadir Çavuşla. Öteden beri dillere destan nişancılığını burada da en güzel şekilde sergiliyordu.

Bir ara köşkten açılan yoğun ateşe maruz kaldılar. Devreye giren makineli, siperlerdekilere göz açtırmıyordu. Çeteler arasında kısa süreli bir durgunluk ve panik yaşandığını gören Tayyar Rahime'nin morali iyice bozuldu. Bu panik de nereden çıkmıştı? Üzerlerine ölü toprağı serpilmeden bu suskunluğa ve durgunluğa bir an önce dur diyebilmeliydi.

Siperlerde yatan çetelere döndü. Sağ eliyle tuttuğu filintasını da havaya kaldırıp bağırdı.

– Ben kadın olduğum halde düşmana saldırmaktan geri durmuyorum da siz erkek olduğunuz halde düşmandan mı korkuyorsunuz? Haydi, Allah'ını vatanını seven şahlansın!

Tayyar Rahime'nin gür ve yiğitçe haykırışı çeteleri yeniden harekete geçirmeye yetmişti. Onun, yağan kurşunlara aldırmadan ileri atıldığını görenler bir kere daha şaha kalkmıştı. Vicdanlar, erkek olmanın hakkının verilmesini fısıldıyordu. Ölümün kol gezdiği bir anda ortaya çıkan bu yürekli kadın, cesaret pompalıyordu yüreklere.

Çarpışma iyice şiddetlenmişti…

Tayyar Rahime, düşman karargâhına on adım kadar yaklaştı.

Kadir Çavuş, kendini tehlikeye atan Tayyar Rahime'yi kollamaya çalışıyordu. O ise "Dur daha fazla gitme! Sipere yat." ikazlarına aldırmadan köşke kadar sokuldu.

Tam köşkün kapısına yöneleceği sırada yere yığılıverdi…

Göğsüne isabet eden bir kurşun, yüreklere cesaret pompalayan kahramanı yere yıkmıştı. Ümidi yıkılmayan, cesareti bir volkan gibi patlayan Tayyar Rahime, kanlar içinde kalakaldı. Yere yığılırken toparlanan çetelere çevirdi bakışlarını. Yarasından kan akarken yüzünde vazifesini yapmışlığın huzuru vardı.

Ve dudaklarından son kez dökülen "Lâ ilahe illallah, Muhammed'ün Rasûlullah!" sözleriyle ruhunu teslim etti.

Tayyar Rahime'nin devrilişi, çeteleri daha da galeyana getirdi.

Bir vasiyeti vardı. Ona sahip çıkmalıydılar. Düşmanın eline geçmemeliydi cesedi.

Son arzusu yerine getirilmeli, son duası kabul olmalıydı.

Tayyar Rahime'nin cesedine düşman eli değmeyecekti.

Köşkteki düşman, bir çetenin vurulmasıyla başlayan hareketliliğe bir mana veremedi. Sağlı sollu artan saldırılarla güç durumda kaldılar. Kapılar zorlanıyor, pencerelerden başlarını uzatıp da karşılık veremiyorlardı.

Sonunda köşk tamamen ele geçirildi.

Yanında çarpışan Kadir Çavuş ve diğer çeteler, yerde kanlar içinde yatan Tayyar Rahime'nin yanına gittiler. Hüzün ve sevinç iç içeydi. En çok da bir yiğidi kaybetmiş olmanın acısı çökmüştü yüreklere.

ŞERİFE KADIN

Şehit Şerife Kadın'ın Kastamonu'daki anıtı

YİĞİTLERİMİZ CEPHANE BEKLİYOR

Öküzler iyice güçten düşmüştü. Bakımsızlık, yorgunluk, kış şartları olabildiğince zorluyordu. Kar yağdığında da yavaşlamak zorunda kalıyorlardı.

Her şeye rağmen bu yollar yürünmeli, cephaneler tez zamanda kışlaya ulaştırılmalıydı.

Şerife Kadın, sırtında daha yaşını doldurmamış kızıyla düşmüştü yollara. "Bu halinle nereye gidiyorsun?" diyenlere aldırış etmemiş, sadece dudağında saklı, eski zamanlardan kalma tebessümüyle cevap vermişti.

Yiğitlerimiz cephane bekliyor, hiç durmak olur mu?

Düşman durmuyordu ki kendisi dursun…

Üvendireyle öküzlere sertçe vurdu. Onlara vururken içi cız ediyordu. Hayvanların takati yoktu, biliyordu, ama biraz daha dayanmalıydılar. Yapacak başka da bir şey yoktu. Yoksa ilerleyemezdi. Bir an önce emanetler yerine teslim edilmeliydi.

Bir peştamalla sırtına sıkıca bağladığı kızı ağlamaya başladı. Bu ağlama açlık ağlamasıydı. Nazlanır gibiydi. Küsmeye hazır yavrusunun sesi, yüreğini titretti.

Öküzleri durdurdu. Kızını soğuktan korumaya çalışarak çabucak emzirdi. Karnı doyan yavru gözlerini usulca kapadı. Soğuğun da verdiği uyuşuklukla hemen uyudu.

İçinde kabaran annelik duygusu ile çaresizliğin verdiği gönül burkuntusuyla kızının alnına soğuktan çatlamış dudaklarıyla bir öpücük kondurdu.

Tekrar öküzleri dehleyip yola koyuldu.

Kağnının gıcırtısına kaptırdı kendisini. Hüznü mü huzuru mu yansıttığı tam belli olmayan gıcırtılar arasında tatlı bir haz duymaya çalışıyordu. Öküzlerin derin solumalarına baskın çıkan gıcırtılar, ritmik bir hâl almıştı.

Vakit akşama yaklaşıyordu. Kapalı olan hava, daha erken kararmaya başladı. Çıkan rüzgâr, yağmaya başlayan kar, gecenin çetin geçeceğinin habercisiydi. Dağlardan gelen kurt ulumaları insanın yüreğine ister istemez bir ürperti yayıyordu.

Bu şartlarda yola devam etmek pek akıl kârı değildi.

Kağnı kolunda değişik düşünceler dillendiriliyordu. Kimisi bu şartlarda yola devam etmenin mümkün olmadığını, kimisi de bir an evvel cephanenin yerine ulaşması gerektiğini söylüyordu. Tam bir birlik sağlanamamıştı.

Bazıları hava iyice kararmadan yakın köylere yöneldiler. Geceyi orada geçireceklerdi. Sabah namazından sonra yola çıkarız diye düşünüyorlardı.

Gençliğine ve öküzlerinin gücüne güvenenler de bir an önce emanetleri teslim etmenin telaşıyla yola devam etti.

Şerife Kadın da yola devam etti. Yüreğinin sıcaklığı, bedeninin üşümüşlüğünü unutturmuştu. Soğuktan korunduğu ince yorganını cephane sandığının üstüne örttü. Uyuyan kızını da cephane sandıklarıyla ot torbasının arasına üşümeyeceği bir şekilde güzelce koydu. Artık içi rahattı. Hem cephane hem kızı güvendeydi. Kar zarar veremezdi.

Kendinde de omuzlarından beline doğru sarkan eski bir peştamal vardı. Yüzünü gözünü soğuktan korumak için sıkıca bağladı.

Lapa lapa yağan karlara aldırmadan yürüyordu.

Kar, kısa bir sürede etrafı bir kefen gibi beyazlara bürüdü. Yürürken sendeleyip düşmemek için elindeki üvendireden destek alıyordu, fakat öküzlerin takatinin kesilmesi canını sıktı. Çoğu kişi yakın köylere sığınmıştı. Yola devam eden birkaç kişilik grup ise arayı iyice açmış, gözden kaybolmuştu. Zorda kalsa sesini duyuramazdı.

"Ne yapayım, bu vakitten sonra geri dönecek halim de yok ya!" diyerek adımlarını sıklaştırdı.

Uzaklardan gelen kurt ulumaları içine hafif bir ürperti saldı. Ayet-el Kürsi okumaya başladı. Gönlüne bir huzur yayıldı. Halk arasında kerametleri asırlardır dilden dile dolaşan Şaban-ı Veli Hazretlerinin ruhuna da bir fatiha okudu, himmetini diledi:

"Allahım şu emanetleri bir an evvel yerine ulaştırmayı bana nasip et. Asker cephane bekliyor. Kıştan daha çetin olan düşman da aman vermiyor. Ne olur Allahım, tez zamanda emanetleri yerine teslim edeyim. Sen cephaneleri ve kızımı koru. Onun daha yaşayacak nice güzel günleri vardır. Babası, yavrularımız mutlu ve huzurlu yaşasınlar diye cephede ölümle burun buruna… Amin"

Artık yapacak bir şey yoktu.

Üşümüşlüğünü duanın sımsıcak ikliminde unutmaya çalışıyordu. Duadan sonra kendini daha bir güvende hissetmeye başladı.

– İş olacağına varır. Ben elimden geleni yapayım da gerisi Allah'ın takdiri…

İçindeki emniyetin aksine, gözleri donuktu. Soğuk vurmuş yüzünün hatları pek oynamıyordu. Kalıp gibi öylece kalmıştı. Bakışları bir tepki vermekten uzaktı.

Ayaklarını sürüyor gibi yürüyordu. Elindeki üvendireden hem destek alıyor, hem de öküzleri harekete geçirmeye çalışıyordu. Bıraksa öküzler bir adım ileri gitmezdi.

Bir ara acaba ben de mi köylerden birine sığınsaydım diye düşündü. Çok zorlanıyordu. Hemen sıyrıldı bu düşüncesinden.

Direncini tazeledi. "Emanetleri teslim etmeliyim, hiç zamanım yok!" diyerek kendisini şartlandırmaya çalıştı.

Bir tepe daha kalmıştı. Onu da aştı mı gerisi kolaydı. "Bu günler de geçecek, sadece biraz sabretmek gerek. Niye geçmesin ki ömür bitiyor."

Kocasını düşündü…

Ne yapıyordu acaba şimdi? Belki istirahata çekilmiştir, belki de nöbettedir. Kim bilir! Giderken kocasına, "Gözün arkada kalmasın." demişti. "Doğacak yavrumuzu da merak etme. Yiyecek ekmeği, içecek suyu varsa yaşar. Darda kalırsak anam bize sahip çıkar. Sen bizi hiç kaygı etme."

O da kendilerini düşünüyordur mutlaka.

En son bir mektubu gelmişti. "Yavrumuz dünyaya geldi mi?" diye soruyordu. Bir kızı olduğunu duyunca nasıl sevinmiştir! Kızına, "Baba…" dedirtmeye çalışıyordu. Söylediği ninnilerde hep babası vardı. Her ninni, içindeki sevda ateşini körüklüyordu.

Yazdığı mektup eline ulaşmış mıdır ki? Son mektuptan beridir bir haber yoktu kocasından… Yanı başında olmasa bile, varlığı yetiyordu mutlu olması için. Heybetinde, asil duruşunda huzuru yaşıyordu. İçinde her baharla birlikte derinden akan ırmakların çağıltısı vardı.

Vakit bir hayli ilerlemişti.

Kar tamamen durmuş, gece sükûnete kavuşmuştu. Perdesi aralanan gökyüzünde ay, sönük ışıltısını etrafa yayıyordu.

Çok geç kalmıştı. Öküzler de yorgun olunca zorlanmıştı. Kışlanın yakınlarında olduğunu tahmin ediyordu. "Allahım biraz daha dayanma gücü ver." diyerek yalvarıyordu. Başı dönüyor, açlıktan midesi kazınıyordu. Ellerini, ayaklarını hissetmez oldu. Bilinçsizce attığı adımlar vardı. Vücudu sürükleniyor gibi hissediyordu kendisini.

Dakikalar bitmek bilmiyordu. Saniyeler saat gibi geliyordu. Biraz daha yürüdü. Takati kalmamıştı. Az dinlensem iyi olur diye düşündü çok uykusu geldi. Geldiği yerin neresi olduğunu da tam çıkaramadı. Bilinci kaybolmaya başladı.

Kendini, kağnının üstüne serdiği yorgana, biraz dinlenirim düşüncesiyle yüzüstü bıraktı. Bir rahatlama hissetti. Yarı açık gözlerini kapadı. Soluk alış verişleri ve kalp atışları yavaşladı. Yüzüne yorgunluğun ve tükenmişliğin soğuk resmi çizildi.

Şafakla birlikte kışladaki hareketlilik de artmıştı. Fakat kısa bir süre sonra, sıradan hâle gelen hareketlilik, telaşa dönüştü.

Kışlanın hemen yakınında bir kağnı vardı.

Etrafta kimseler gözükmüyordu. Bir er, hızlı adımlarla kağnıya doğru yürüdü. Kağnıyı buraya kim bırakıp da gitmiş diye düşündü. İyice yaklaştığında arka tarafta bir kadının sol elinde üvendiresi, kağnının üstüne uzanmış bir vaziyette olduğunu gördü. Telaşlandı. Kadına seslendi.

Bacım iyi misin?

Cevap yoktu kadından. Tekrar sesini yükselterek,

– Bacım, niye öyle kağnıya uzanmış yatıyorsun. Kalksana! dedi.

Yine cevap yoktu. Kaygı ve korkuyla karışık merakı iyice arttı. Tutup sarsmak istedi. Yüzü kaskatıydı. Hiç ama hiç kıpırdamıyordu. Donmuş vücudun ürpertisiyle asker irkildi. Geri çekildi.

Dönüp kışlaya doğru koşmaya başladı. Bir taraftan da bağırıyordu.

– Komutanım, komutanım!..

Gördüğü manzara komutanı da ürpertmişti.

Niye bu gece vaktinde yola çıkmıştı bu kadın. Neydi derdi? Hem niye yorganı kendi üstüne değil de kağnıya örtmüştü. Askerlerin boynu büküldü. Komutan yorganı kaldırdı. Cephane sandıkları vardı. Birden sandıklar arasından bir bebek ağlaması

duyuldu. Şaşkınlıkları daha da arttı. Sandıklarla ot torbalarıyla çevrelenmiş kuytuda bir bebek vardı.

Komutan, gözyaşlarını tutamadı.

"Allahım, bu millet bu şuurda olduktan sonra onu hiçbir güç yenemez. Biz de cephede savaşmakla vazifemizi yerine getirdiğimizi zannediyorduk, ama bilinmeyen ne yiğitler varmış."

Cephane sandıkları yavaş yavaş indirilirken şehit Şerife Bacı için de bir mezar kazılıyordu.

SENEM AYŞE

SÖZ VERİYORUM

İşgal, sonunda kanlı bir savaşa dönüşmüştü.

Önce İngilizler, sonra da Fransızlar işgal etmişti Maraş'ı. Anlaşma gereği şehri İngilizlerden teslim alan Fransızlar, şehirdeki azınlıkların da desteğiyle Türk halkı üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışıyorlardı.

Bir yandan soğuk, bir yandan işgal… Maraşlının yüreğinde tedirginlik ve kaygı hüküm sürmekte… Esaret, yüreklerdeki hürriyet közünü her geçen gün daha bir derinden körüklemekte… İçten içe bir volkan gibi patlamaya hazır Maraşlı.

Gece sokağa çıkma yasakları, haince kurulan pusular, şehit edilen yiğitler… Ve yarım kalan sevdalar, uzayıp giden özlemler…

Şehri bir gelinlik elbise gibi örten beyaz karların üstüne kan damlıyor, sıcak mı sıcak…

Kanayan, Maraşlının yüreği…

Ve bir çarşamba günü toplar ölüm kusmaya başladı şehre.

Maraşlı, her mahallede kurulan çete gruplarıyla düşmana karşılık vermeye çalışıyordu. Sokaklarda ölüm kol geziyordu. Evden çıkanlar helallik diliyordu sevdiklerinden. Her ayrılık ölüme gidiş oluyor Maraş'ta. Her anne, yavrusunu dualarla uğurluyor. Her kadın, eşini son kez bakıyormuşçasına, derin derin süzüyor, sonra da yüreğine yürüyen yangınlarla "Allah'a emanet ol!" deyip uğurluyor evden. Gözler, gizli bir hüzün sağanağı altında buğulanıyor. Gidip de dönmemek, nereden geldiği belli olmayan kör bir kurşuna hedef olmak da var.

Ölüm sinsice çöküyordu yüreklere.

Yıllardır dost bildikleri; iyi günde kötü günde tuzlarını, ekmeklerini paylaştıkları Ermeni komşularının evlerinden de ölüm yağıyor şimdi. İhanet türküleri kol geziyordu sokaklarda. Alçaklık hiç bu kadar acımasızlaşmamıştı.

Ermeni evleriyle Türk evleri aynı sokakta yan yana. Fark gözetilmemiş yıllardır. Hırlakyan mebus diye İstanbul'a gönderilmiş. Bu kadar içli dışlıyken birden bire değişmişti her şey. Yıllarca iç içe yaşadıkları, bir memlekette aynı vatandaşlık haklarıyla birlikte yaşayan bu insanlar, Fransızların şehri işgaliyle nasıl da değişiverdiler! Dost bilinen kapılardan, çanları her vakit çalan kiliselerden kurşunlar yağıyor Maraşlının kalbine kalbine.

Ortalık can pazarına dönmüştü.

Savaş her geçen gün şiddetini artırıyordu. Son yılların en şiddetli soğuğu da eklenince en zor günlerini yaşıyordu Maraşlı.

Birbirlerine bitişik olarak yapılan toprak damlı evlerin duvarları yarılıp geçitler yapıldı. Ölümü göze almadan dışarı çıkmanın mümkün olmadığı zamanlarda bu geçitlerle ulaşım sağlandı.

Çete savaşı yapılıyordu. Her mahallede bir çete kurulmuştu.

Yıllar önce babası akrabalarıyla birlikte Besni'den Maraş'a göç eden Ramazan da Duraklı mahallesindeki yiğitlerden bir çete kurmuştu. Daha sonra kurduğu bu çeteye dağ köylerinden gelen birkaç dostu da katılmıştı. Mahalle aralarında çatışmalara giriyor, gece gündüz ateş kusan Ermeni evlerine baskınlar düzenliyorlardı.

Dikkatli olmaları gerekiyordu. Baskına giderken basılmak da vardı. Bazen hangi evden ateş edileceğini bilmek mümkün olmuyordu.

Emrindekileri üç gruba ayıran Ramazan, onların yemek ihtiyaçlarını da kendi karşılıyordu. Hanımı Senem Ayşe, gruplar halinde eve gelenlere yemek hazırlıyordu.

Yaralananlar varsa onları da tedavi ediyordu. Annesi Senem Hatundan öğrenmişti ilaç yapmayı. Dağdan topladığı çeşit çeşit bitkilerle ağaçlardan topladığı reçinelerle ilaçlar macunlar yapıyordu. Nesilden nesle aktarılan ve en son annesinden kendisine miras kalan hekimliğiyle şimdi yaralıları tedavi etmeye çalışıyordu.

Savaşın beşinci günüydü.

Yerler karla kaplıydı. Yağan karın üstüne bir de ayaz vurmuştu. Toprak evin saçaklarında yuvalanan serçeler birer ikişer donuyordu. Donan serçelerin cansız bedenleri evin çardağına düşüveriyordu. Hayatta kalanların da uçmaya mecali kalmamıştı. Uzaklara gidemeyen serçeler, acı acı ötüşlerle birkaç buğday tanesi bulmanın telaşındaydı. Çardağın karı temizlenmiş köşesine bırakılan buğdaylara ürkek ürkek inmeye çalışıyorlardı.

Senem Hatun'un kızı olduğu için Senem Ayşe diye çağrılan, adı da öyle kalan Ayşe, ev işlerini bir an önce bitirmek için uğraşıyordu. Ne zaman geleceği belli olmayan kocası ve çeteler için hazırlık yapıyordu. Odunluktan iki kucak odun getirip ocağı yaktı. Odayı her an sıcak tutmalıydı.

İkindi vaktiydi.

Ramazan, yanındaki çetelerle birlikte yemeğe geldi.

Kocası çetelerle kamalak odunlarının yandığı ocağın başında bağdaş kurmuş, hem ısınıyor hem de savaşın seyrini konuşuyordu.

Geniş omzu ve açık alnıyla heybetli bir duruşu vardı Ramazan'ın. Derin, ama güven veren bakışlarla çetelerini bir bir süzüyordu. Hem konuşuyor hem de içlerinden geçen duyguları gözlerinden okumaya çalışıyordu. Kolay değildi. Sonu ölüm ya da özgürlük olan bir yola girmişlerdi.

Senem Ayşe mutfakta, önceden pişirdiği bulgur pilavının yanına katık olarak yoğurt ve turşu hazırlıyordu. Kendisine bu kadarcık dahi olsa bir şeyler yapma fırsatı veren Allah'a şükrediyordu. Çetelere yardım etme duygusuyla huzur doluydu içi.

Ölümü, savaşı ve eski mutlu günlerini düşündü. Biricik yavrusu, ciğerparesi Ökkeş'i savaştan uzak tutmak için Ayaklıcaoluk köyündeki akrabalarının yanına göndermişlerdi. Kendileri şehit olup giderlerse geride soylarını devam ettirecek ve kanlarının hakkını arayacak birileri olsun istemişlerdi. Yavrusunu gönderirken de kâkülünden kestiği bir tutam saçı, bir tülbende sarıp başındaki fesin içine koymuştu. Ara sıra çıkarıp koklardı yavrusunun gece karası saçlarını.

Birden nöbetçinin ortalığı telaşa veren, "Basıldık, basıldık…" haykırışları duyuldu. Art arda silahlar patladı. İçerde oturanlar silahlarını kaptıkları gibi dışarı fırladılar. İlk çıkan, ev sahibi ve çete reisi Ramazan'dı. Merdivenleri inmekle vakit kaybetmek istemedi. İri yapılı vücudundan beklenmeyen bir çeviklikle evin önündeki sofadan bahçeye atladı. Silahlar peş peşe patlıyordu. Daha kendine uygun bir siper bulamadan başına isabet eden bir kurşunla acı bir feryatla yere yığıldı. Geriden yetişenler kendilerini kollayarak karşılık vermeye başladılar. Ortalık bir anda silah sesi ve genzi yakan barut kokusuyla doldu.

Olan biteni mutfağın bahçeye bakan penceresinden anlamaya çalışan Senem Ayşe, kocasının bahçede, incir ağacının yakınında kanlar içinde yattığını görünce beyninden vurulmuşa döndü. Toprak evin duvarlarında "Ramazanım!.." feryadı yankılanıyordu artarak.

Tahta merdivenleri ikişer üçer inip bahçeye çıktı. Kendisini tutmaya çalışan Çoban Mehmet'in elinden kurtuldu. Yağan mermilere aldırmadan yerde kanlar içinde devrilmiş bir çam gibi boylu boyunca yatan kocasının yanına vardı. Bir yandan feryat ediyor bir yandan gözünden yaşlar boşanıyordu. Çığlıkları silah sesleri arasında eriyip gidiyordu. Eriyip giden çığlıklar tükenen bir hayatın ilk ağıtlarıydı.

Kurşun, Ramazan'ın sağ kulağından girip sol kulağından çıkmıştı. Kurşunun çıktığı sol kulağı paramparça olmuştu. Kan,

oluk gibi akıyordu. Başındaki fesi düşmüş, gür siyah saçları kıpkızıl kana bulanmıştı.

Senem Ayşe, kocasının kanlar içinde kalmış sıcak bedenine sarıldı. Hıçkırıklarını onun bedenine gömercesine kesik kesik ağladı. Uzun sürmedi ağlaması. Hemen doğruldu. Ellerini kocasının kana bulanmış saçlarına sürdü. Sonra da kanlanan avuçlarını kendi alnına sürdü. Kanın ılıklığını üşüyen alnında hissetti. Ve ardından haykırırcasına bağırdı.

– Kanın yerde kalmayacak yiğidim, kanın yerde kalmayacak. Söz veriyorum sana. Allah hakkı için söz veriyorum!.."

Çatışma bütün şiddetiyle devam ediyordu. Çeteler, baskını yapan grubu sindirmişlerdi. Artık, karşıdan daha seyrek ateş ediliyordu. Senem Ayşe, kocasının elinde kalakalan Alman beşlisi mavzerini kanlı elleriyle aldı. Kocasının iri gövdesini kendine siper edip ateş etmeye başladı. Gözündeki yaşlar kurumuştu. Ağlama, yerini inanca ve dirence bırakmıştı. Mavi gözleri gözyaşı değil ateş kusuyor gibiydi. Az önce feryadı yürekleri dağlayan Senem Ayşe gitmiş, yerine dişi bir aslan gelmişti, sanki.

Çocukluğundan beri ata binmeye, silah kullanmaya alışkındı. Zaman zaman kocasıyla hedef vurma yarışına girerlerdi. Ondan geri kalır yanı yoktu. Kocasını yendiği zamanlar çok olmuştu. Belki de özellikle yeniliyordu kocası, çünkü kendisini üzmek istemezdi. Birbirlerini evlendikten sonra çok sevmişlerdi. İlk gençlik yılları evliliklerinin de ilk yılları olmuş, gönüllerine düşen sevda ateşi, zamanla umudu besleyen bir yuvanın ilk kıvılcımı olmuştu.

Şimdi soğuk bir işgal, talihsiz bir kurşun, mutluluklarının ortasına bir bomba gibi düşmüştü, ama her şeye rağmen kocasının kanı yerde kalmayacaktı. Yıllar öncesinden silah tutmaya alışkındı. Şimdi tuttuğu silahın hakkını verme zamanıydı.

Saldırganlar panik yaşamaya başladılar. Bir bahçeden diğer bahçeye geçmeye çalışan iki düşmanı iki isabetli atışla yere serdi.

Arkadaşlarının yarısından fazlasını kaybeden grup, çareyi kaçmakta bulmuştu.

Senem Ayşe, yerde yatan kocasının kanlı elbiselerini çıkarıp kendisi giydi. Gümüş kabzalı, iki uçlu sivri hançerini de beline taktı. Mavzerin kurşunlarını da boynundan ve belinden doladı. Sonra da "Maraş kurtuluncaya kadar bu kanlı elbisen üstümden çıkmayacak. Gerekirse benim de kanım damlasın gül kırmızısına bürünen elbisene." dedi ve düşmanı takip eden çetenin ardından gitti.

Kaçan düşman, kiliseye sığınmıştı. Çeteler, kaçan düşmanı takibe koyuldu…

Kümbet mezarlığına geldiklerinde sipere yatıp kiliseden edilen ateşe karşılık verdiler. Senem Ayşe, kendisine bir mezar taşını siper edip ateş ediyordu. Hava kararıncaya kadar çarpışma devam etti.

O baskından sonra Senem Ayşe, kocasının yerini alıp beraberindeki çetelere reislik yapmaya başladı.

Düşmanın top ve mitralyöz ateşi bütün şiddetiyle devam ediyordu.

Mahallelerde kurulan çete grupları bulundukları yerlerde kanlarının son damlasına kadar savaşacaklarına şeref ve namuslarının üzerine yemin edip Kur'an'a el basmışlardı. Artık geriye dönüşün olmadığını herkes biliyordu. Ölmek var, dönmek yoktu. Her köşe başında şehitlik aranıyordu. Dini ve namusu için ölümü hiçe sayan Maraşlının kaybedecek bir şeyi yoktu.

Şehir top atışlarıyla harabeye dönüyordu.

Kadınlar ve çocuklar sokağa çıkamıyordu. Evlerden evlere açılan geçitlerle birbirlerine giden kadın ve çocuklar, imanlarını ve dirençlerini tazelemeye çalışıyordu. Arada bir gelen haberlerden öğrendikleri kadarıyla düşmana verilen zayiatla mutluluk duyuyorlardı.

Gönül coşkunluğu içinde Fetihler ve Yasinler okunuyordu. Dışarıda kocaları savaşan kadınlar, günahsız yavrularını da alıp

yanlarına, onların minik avuçlarını açarak dualar ediyorlardı gözyaşları içinde.

Silah sesleri ve top gümbürtüsü arasında okunan Kur'an'lar ve edilen dualar, gözyaşı çağlayanlarıyla yollanıyor gökler ötesine.

Yeni takviye birlikleriyle güç bulan düşman, şehri abluka altına alıp bombardımanın şiddetini artırmaya başladı. Mercimektepe'yi ele geçiren yeni birlik bir taraftan, Ahır Dağı eteklerinde bulunan kışladaki birlikler de diğer taraftan top atışlarını geceli gündüzlü sürdürdüler.

Evlerinden ayrılanların, bu zor şartlarda günlerce geri dönemedikleri oldu. Buldukları güvenli bir yerde istirahat edip tekrar savaşıyorlardı.

Çete birliklerini idare eden Aslan Bey, şehrin manevi mimarı Ali Sezai Efendi ve diğer komutanlarla birlikte şehrin boşaltılmasına karar verdi.

Alınan karar doğrultusunda; şehir boşaltılmaya başlandı. Kadın, çocuk ve ihtiyarlar çetelerin gözetiminde daha güvenli olan dağ köylerine yerleştirildi.

Maraş savunmasından geriye dönüşün olmadığının farkında olan Aslan Bey ve yanındakiler, ne pahasına olursa olsun şehri düşmana teslim etmemek üzere yemin etmişlerdi. Maraş, tek bir Maraşlı kalıncaya kadar savunulacak, asla düşmana teslim edilmeyecekti. Son Maraşlı da ölmeden, bu güzel vatan toprağı düşmana gül bahçesi olmayacaktı.

Dillerde bir yemin gibi, "Maraş bize mezar olmadan düşmana gülzar olamaz." sözü dolaşıyordu.

"Kaç kaç" adı verilen göç taktiği savaşın yirminci günü başladı.

Artık kaybedeceği hiçbir şeyi olmayan halk, atılan toplarla harabeye dönen şehri terk etmeye başladı.

Çetelere karışıp günlerce eve dönmeyen Senem Ayşe, şehrin boşaltılmasından sonra bir gece vakti gizlice evine gitti. Kendi evlerinin solundaki ev, Ermeni komşularınındı. Savaş öncesi çok

iyi dosttular. Tuzunu, ekmeğini paylaşırdı onlarla. Keçilerinin sütünden mahrum etmezdi hiçbir zaman. Ramazan Bayramlarında yaptıkları çöreklerden, Kurban Bayramlarında kesilen kurbanlıkların etinden onlara da pay verirlerdi. Gel gör ki Fransızların şehri işgaliyle birlikte yıllardır dost olarak yaşadıkları bu insanlar birden değişivermişlerdi.

Şimdi de bu evden mahalleye kurşun yağdırılıyordu. Aynı zamanda bu ev başka gruplar için de cephanelik olarak kullanılıyordu. Diğer evlere göre biraz daha sağlam olduğundan burayı tercih etmişlerdi. Ev, bir konak havasındaydı. Üst kata yerleştirilen mitralyözler ölüm kusuyordu.

Her ne pahasına olursa olsun bu silah susturulmalı, buradaki cephanelik imha edilmeliydi.

Ortalık zifiri karanlıktı…

Sokaklar bomboştu...

Kimse ulu orta sokakta dolaşmayı göze alamıyordu. Koyu bulutlarla kaplı gökyüzünde ay ışığı da yoktu. Üç ev ötedeki Duran Çavuş'un evinden kendi evine geçit vardı. O geçidi kullanıp evine geldi.

Kendi evini yakacaktı Senem Ayşe.

Kocasıyla yaşadığı en güzel hatıraların mekânı evini yakmayı kafasına koymuştu. Bin bir zahmetle yaptıkları evlerini yakıp yandaki Ermeni cephaneliğini yok edecekti. Evin altında ahırın yanındaki odunluğa girdi. Yarım teneke gaz yağını aldı. Bütün hatıralarını ve ümitlerini koyup bir kenara, tenekedeki odunlara ve üst kata çıkan tahta merdivenlere döktü…

Evini ateşe verip hızlıca geldiği geçitten gitti. Sonra da mezarlığın bulunduğu Kümbet Tepesi'ne çıkıp evinin yanışını gözlerini bile kırpmadan, yüreğindeki serinlikle seyretmeye başladı.

Yükselen alevler geceye kızıl bir aydınlık yayıyordu. Kısa zamanda ateş, cephane olarak kullanılan Ermeni evine de ulaştı. Bağrışmalar, feryatlar geceyi yırtan bir çığlığa dönüştü. Alevler

kısa sürede bütün konağı sardı. El bombaları, mermiler ardı ardına patlıyordu. Konak bir anda gökleri yalayan bir ateş topu haline döndü.

Gözlerini yanan konağa ve sonra kendi evine diken Senem Ayşe, bakışlarını uzun süre ateşler içindeki evinden ayıramadı. Kızıl alevler arasında kocasının kanlı yüzünün hayalini gördü.

Soğuktan çatlayan dudaklarından, "Söz verdiğim gibi kanın yerde kalmadı Ramazan'ım, kanın yerde kalmadı. Merak etme, Maraş düşmana gülzâr olmayacak. Olsa olsa mezar olur. Hem Maraş bizim olmadıktan, sen de şehit olup gittikten sonra ben neyleyeyim evi barkı! Yeter ki din-i mübin-i İslam'ın namusu kurtulsun Maraş kurtulsun senin kanın da yerde kalmasın. Ev bark yine yapılır, vatan sağ olsun Ramazanım." sözleri döküldü.

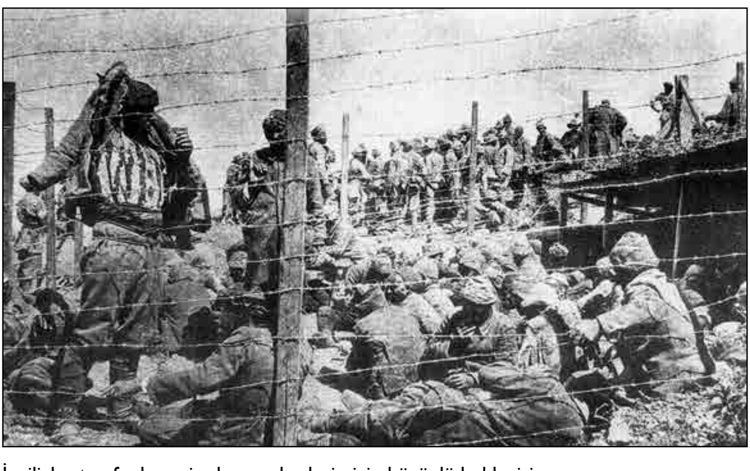
Yaralı askere yemek yediren hemşire

Sultanahmet Mitingi

Erzurumlu Kara Fatma ve silah arkadaşları

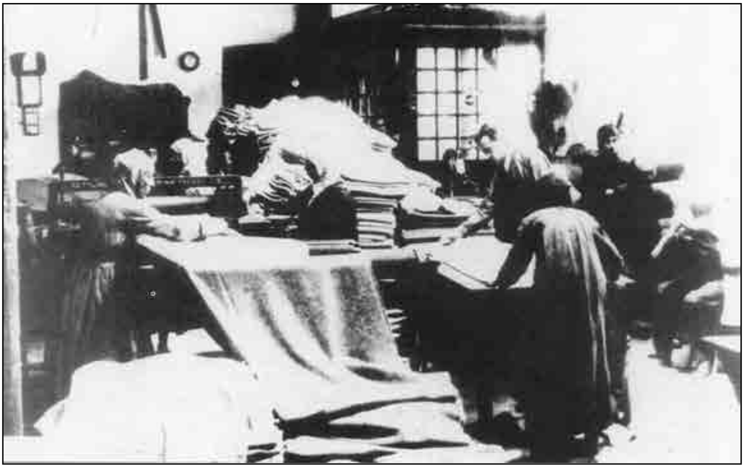
İngilizler tarafından esir alınan askerlerimizin hüzünlü bekleyişi

Göç Yolları

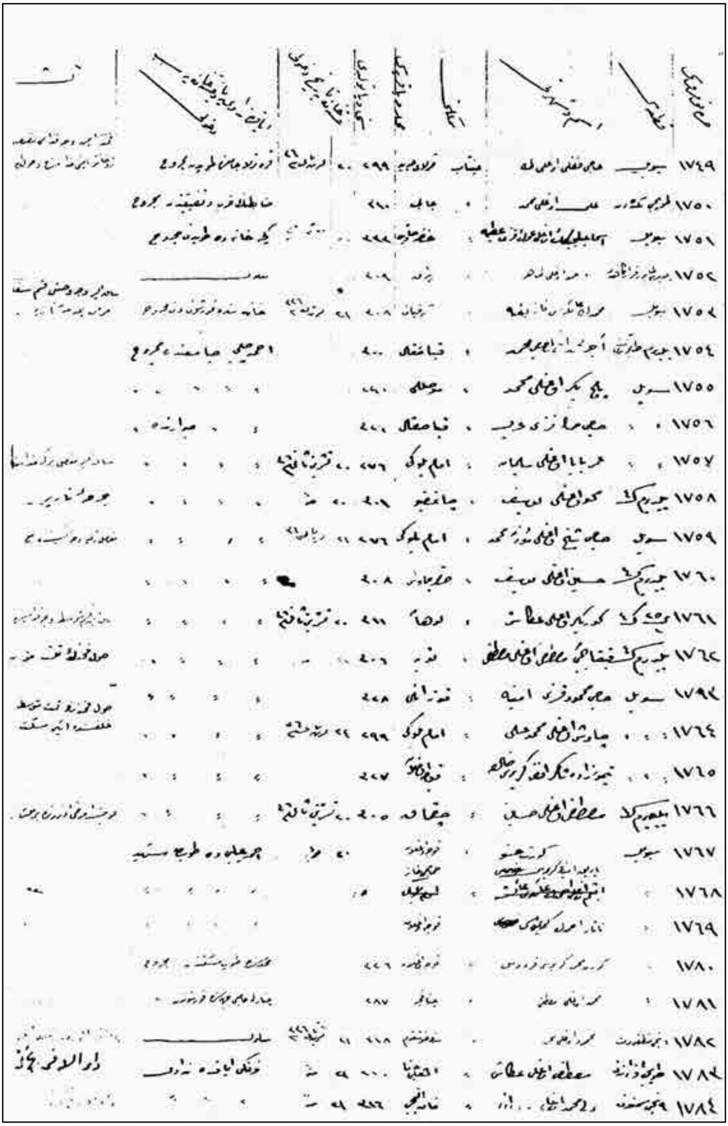
Cephedeki askerlere üniforma diken kadınlar

Askerin ihtiyacını karşılamak için dikimevlerinde çalışan kadınlar

Yaralı askere yardım eden hemşire

Şehit kadınlarının kayıtlarının tutulduğu defterden bir sayfa

Adı ve Baba Adı	: Yusuf Kızı Emine
Memleketi	: Çankırı
Ölüm Tarihi	: 5 Mart 1918
Ölüm Sebebi	: Hastalık
Ölüm Yeri	: Palu Hastanesi
Görev Yeri	: Palu Hastanesi Bakıcı Hemşire

Adı ve Baba Adı	: Osman Kızı Emine
Doğum Tarihi	: 1314 (1898)
Memleketi	: Giresun - Alucra
Ölüm Tarihi	: 7 Kasım 1920
Ölüm Sebebi	: Hastalık
Ölüm Yeri	: Erzincan Hastanesi
Görev Yeri	: Erzincan Hastanesi Bakıcı Hemşire

Adı ve Baba Adı	: Ahmet Kızı Firdevs
Doğum Tarihi	: 1300 (1884)
Memleketi	: Burdur - Gölhisar
Ölüm Tarihi	: 9 Ocak 1921
Ölüm Sebebi	: Hastalık
Ölüm Yeri	: Sarıkışla Hastanesi

Adı ve Baba Adı	: Adil Kızı Zeynep
Doğum Tarihi	: 1315 (1899)
Memleketi	: Amasya
Ölüm Tarihi	: 20 Ağustos 1921
Ölüm Sebebi	: Şehit
Ölüm Yeri	: Karapazar Harbi

Adı ve Baba Adı	: Ali Kızı Ayşe
Doğum Tarihi	: 1291 (1875)
Memleketi	: Adana
Ölüm Tarihi	: 14 Ekim 1920
Ölüm Sebebi	: Yaralı Şehit
Ölüm Yeri	: Konya Hastanesi

Millî Mücadele'de şehit düşen binlerce kadından birkaçı

Azeriköy dekovil hattında çalışan köylü kadınlar

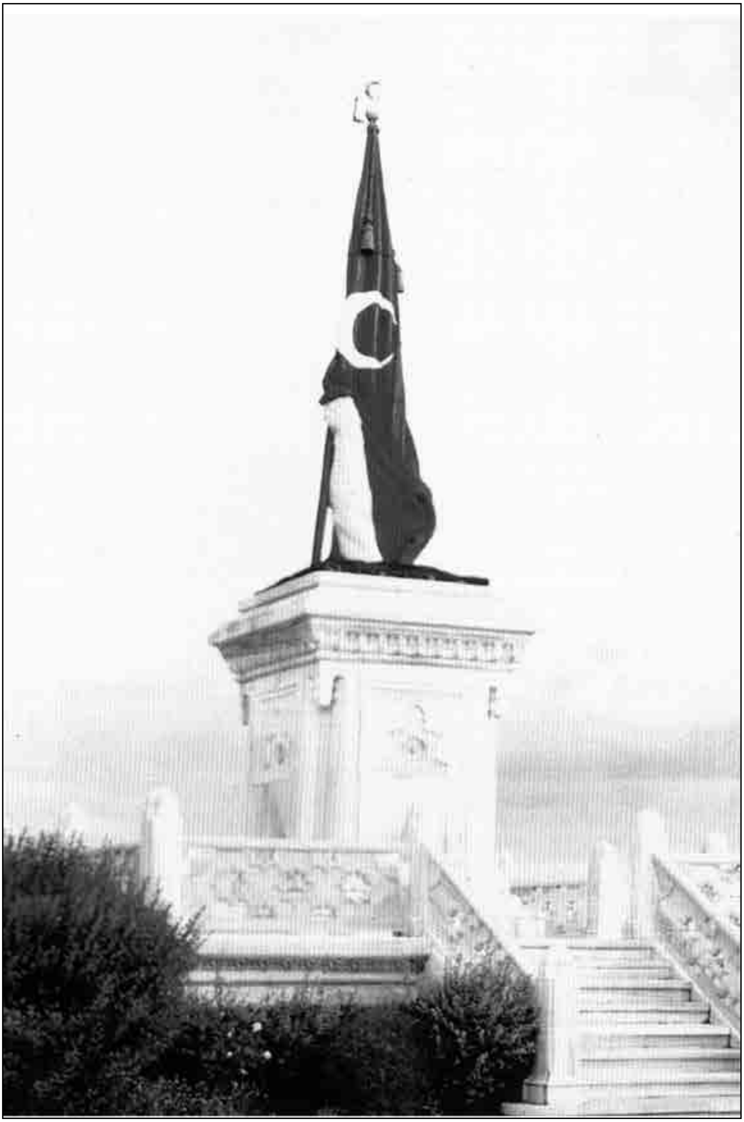
Afyon demiryolu hattını tamir eden kadınlar

Dumlupınar Kurtuluş Savaşı Şehitliği

Afyon Yüzbaşı Agah Efendi Şehitliği

Afyon Şehit Sancaklar Anıtı

AZİZ ŞEHİTLERİMİZ!
VATAN SİZE
MİNNETTARDIR.
RUHUNUZ ŞAD OLSUN.